

številka 7 |

julij 1980 | letnik 27

rodna gruda slovenija

Program
jubilejnih
proslav

400 let kobilarne Lipica

Kobilarna Lipica na Slovenskem krasu, nedaleč od Sežane, praznuje letos 400-letnico svojega obstoja in delovanja. V štirih stoletjih prizadevanj, ki so bila često trnova, se je pogumno razvila v tri glavne smeri: vzgojila je čistokrvno lipicansko pasmo, izpopolnila šolo klasičnega jahanja, dresure in vožnje in uspešno vplivala na razvoj turizma pa rekreacije, ki je v neposredni zvezi s konjem. Pod pokroviteljstvom predsednika SFRJ Jugoslavije Josipa Broza-Tita se bodo v času od 6. julija do 28. septembra letošnjega leta zvrstile v Lipici in njeni neposredni okolici številne jubilejne prireditve.

6. do 13.
julij 1980

Z Dunaja bo 6. julija ob 9.30 krenila proti Lipici — kot v starih »dobrih« časih — poštna kočija s pošto. Ustavila se bo na Semeringu (6. julija ob 15.00), v Brucku na Muri (7. julija ob 9.00), v Keflagu (7. julija ob 13.00), v Grazu (8. julija ob 9.00), Spielfeldu (8. julija ob 14.00), Šentilju (8. julija ob 16.30), Mariboru (8. julija ob 19.00), Ptujju (9. julija ob 11.00), Celju (9. julija ob 17.00), Ljubljani (11. julija ob 17.00), Postojni (11. julija ob 19.00), v Trstu bo 12. julija ob 16.00, na Občinah istega dne ob 18.00, v Lipico pa bo prispela 13. julija ob 16.00 uri.

Na vsaki zgoraj naštetih poštini postaji bo kočija prevzemala pošto, ki bo opremljena s priložnostnim jubilejnim poštним žigom, potniki v njej pa bodo prodajali jubilejne poštne kuverte in jubilejne poštne znamke.

12. do 13.
julij 1980

Po otvoritvi mednarodne razstave znamk, značk in denarja s tematiko konja, živali in narave, ki bo 11. julija ob 18.00 v Lipici, bo naslednjega dne ob 10.00 mednarodno srečanje filatelistov, značkarjev in numizmatikov, popoldne ob 17.00 bo predstava klasičnega jahanja v lipiški jahalnici, 13. julija se bo ob 8.00 nadaljevalo mednarodno srečanje filatelistov, značkarjev in numizmatikov, popoldne ob 16.00 pa bo slavnostni sprejem poštne kočije na lipiškem hipodromu.

22. avgusta 1980

V Lipici bo tega dne ob 17.00 otvoritev kiparske in slikarske razstave fotografij s tematiko konja. Hkrati bodo tamkaj odprli tudi razstavo v sliki in besedi z naslovom Kras skozi čas.

25. do 31. avgusta 1980

Vsak popoldan bo v pokriti jahalnici v Lipici nastop Španske jahalne šole z Dunaja.

27. do 31.
avgusta 1980

V tem času bo v Lipici mednarodni simpozij o reji, uporabnosti in preizkušanju delovnih sposobnosti lipicanca. Na njem bodo sodelovali priznani evropski hipologi, ki bodo poskusili opredeliti mesto in uporabnost lipicanca danes in v bodoče. Hkrati bo v Lipici tudi mednarodna razstava konj lipicanske pasme, na mednarodnem tekmovanju lipicanskih štirivpreg in nastopu osmerovpreg pa bodo sodelovale vse jugoslovanske in evropske kobilarne.

30. avgusta 1980

Ob 20.00 bo pri jami Vilenici, biseru kraškega podzemlja, večer doslej neobjavljene slovenske poezije.

3. avgusta 1980

Ob 15.00 bo osrednja proslava 400-letnega jubileja. Po slavnostnem govoru predsednika RS SZDL Slovenije Mitje Ribičiča bodo nastopili lipiški lipicanci, Španska jahalna šola z Dunaja, štirivprege vseh lipicanskih kobilarn in kolekcija najboljših plemenjakov in plemenic iz vseh evropskih kobilarn.

24. do 28.
septembra 1980

V teh dneh bo prvi uradni mednarodni jahalni turnir v preskakovanju ovir in v dresuri za veliko nagrado Lipice, štirivprege pa bodo nastopile z vožnjo, vožnjo skozi ovire, maratonom in prostim programom.

27. septembra 1980

Dopoldne bo tekmovanje v dresuri in skakanje na srečo, ob 14.00 pa ekipno tekmovanje v skakanju za prehodni pokal pokrovitelja 400-letnice predsednika SFRJ tovariša Tita.

28. septembra 1980

Ob 9.00 uri bo še tekmovanje v dresuri (prosti program), uro kasneje poslovilna tekma v skakanju, ob 14.00 pa skakanje za veliko nagrado Lipice.

Rezervacije in
cene vstopnic

Posamične vstopnice veljajo za sedeže od 60 do 500 dinarjev ali od 3,50 do 27 am. dolarjev, za stojišča pa od 40 do 150 dinarjev ali 2,50 do 5,50 am. dolarja.

Na voljo bodo tudi pavšalne karte za vse prireditve, ki bodo vključevale ogled nastopa Španske jahalne šole, razstave konj, programa dresure, ogled revije štirivpreg in vstop na glavno proslavo. Veljale bodo od 500 do 1.500 dinarjev ali 27 do 81 am. dolarjev. Rezervacije sprejema Kobilarna Lipica, 66210 Sežana, Jugoslavija, telefon (067) 73-781, teleks: YU HOTELS SEŽANA 34 217.

rodna gruda slovenija

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo*

	Dogodki	4
Jugoslavija in svet: Kakšna bo usoda olimpijskih iger?		6
Jadran je še čisto morje		8
Izbor iz slovenskega tiska		11
Vlaki tkejo močne vezi		14
Po Sloveniji		16
Intervju: Stanko Abram, nekdanji kapitan Galeba		18
Turistični vodnik		20
Ajdovščina — primorski »boom-town«		22
Slovenija v mojem objektivu		24
Zakladi slovenskih muzejev: Brežiška slavnostna dvorana		26
Korenine: Andrej Kančnik		28
Naši po svetu		30
Louis Adamič: Z drugim imenom Mister Nichols		36
Umetniška beseda — Aleksander Valič: Frontovci		38
Vaše zgodbe: Franc Kurinčič: Naša kri		40
Za mlade po srcu		42
Krožek mladih dopisnikov		44
Materinščina, Nove knjige		45
Mislimo na glas, Slovenski lonec		46

Slika na naslovni strani:
Škofja Loka vas tudi letos vabi
na tradicionalni izseljenski piknik
v soboto 5. julija
Foto: Marjan Garbajs

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Jože Prešeren,
Silvestra Rogelj, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk, Jagoda Vigele

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Mirko Čepič,
dr. Vladimir Klemenčič, Anna Krasna, Mira
Mihelič, Ernest Petrin, Drago Seliger, Lenart
Štinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Oblikovalec

Peter Žebre

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana
Oproščeno prometnega davka po
pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. VII. 1973

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$, Avstrija
120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija 260 Bfr,
Danska 45 Dkr, Finska 35 FM, Francija
35 FF, Holandija 18 Hfl, Italija 7.000 Lit,
Kanada 10 can \$, ZR Nemčija 16 DM,
Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr, Švica 15 Sfr,
ZDA — U. S. A. 8 US \$, Južnoameriške države
8 US \$.

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5
pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Kateri letni čas je v domovini najlepši? Če bi to sodil po tem, kdaj nas obiskujete izseljenci z vseh koncev sveta, bi lahko rekel, da je sicer res lepo vse leto, da pa je prav gotovo najlepše poletje. V teh poletnih mesecih se v Jugoslavijo skupaj z drugimi turisti zgrinjate tisoči z vseh celin. Še pred nekaj leti so bila najštevilnejša skupinska potovanja s čarterskimi letali, zdaj pa po številu že prednjačijo posamezna potovanja z rednimi letali, ali pa seveda tisti, ki živite bližje, pripotujete k nam z lastnimi avtomobili. Včasih, v prvih letih po vojni, so bili ti prihodi v domovino veliko bolj slovesni kot danes. Na mejnih železniških postajah je izseljencem v pozdrav pogosto zaigrala godba, dobrodošlice so že tam izrekli sorodniki in govorniki v imenu naših družbenih organizacij. Zdaj vsega tega skoraj ni več.

Skupinskih potovanj je toliko, da je bilo nemogoče prav vsem prirediti slovesen sprejem, poleg tega pa so bili v neenakopravnem položaju tisti, ki niso dopotovali s skupino. Časi se torej menjajo in z njimi tudi oblike dobrodošlic, ki vam jih izražamo. Upam, da vas te spremembe ne motijo, saj vam lahko zatrdim, da ste slovenski izseljenci, od koderkoli prihajate, pri nas vedno dobrodošli.

S to dobrodoščico bi vas rad povabil tudi na obisk v prostore Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. Tistim, ki še niste bili pri nas, naj povem, da so v najstrožjem središču Ljubljane, ob hotelu Slon, v isti hiši kot veleblagovnica Nama. V poletnem času, ko prihaja veliko ljudi, se včasih res ne moremo vsakemu posvetiti toliko, kot bi zaslužil, toda verjemite mi — prav vse bomo rddi sprejeli.

Še posebno vabilo — kot že običajno — velja za tradicionalni izseljenski piknik: letos bo v soboto 5. julija in — kje drugje kot v gostoljubni Škofji Loki. Prepričan sem, da se boste tam zbrali vsi, ki boste to poletje obiskali našo in vašo Slovenijo.

Jože Prešeren

LEPI SPOMINI

Posiljam naročnino za Rodno grudo. Vesela sem, da sem vas obiskala leta 1973 in ste bili zelo prijazni ter ste mi pomagali z nasveti. Obiskala sem veliko prijateljev v Šentvidu pri Stični na Dolenjskem, v Ljubljani in v Škofji Loki. Bila sem tudi na pikniku. Tam sem se srečala z mnogimi prijatelji, ki jih že dolgo nisem videla in jih morda tudi nikoli več ne bom.

Obžalujem samo, da nisem obiskala svojega rojstnega kraja Trbovlje, kjer sem hodila dve leti tudi v šolo, predno smo šli v Nemčijo. V Nemčiji sem hodila v šolo šest let in sicer v Neumühlu in Hambornu, potem pa smo se preselili v Ameriko v premogarsko mesto Nakomis, Ill. Od tam smo šli v Paris, Ill., kjer smo imeli svoj premogokop 25 let. Potem je moj mož dobil pokojnino in smo se preselili v Fontano v Kalifornijo. Moj mož je bil slabega zdravja, ampak si je tukaj za nekaj let podaljšal življenje.

Mary Tursich Gross, naša znana Ižanka iz New York City, med svojimi pravnuki

Tukaj je slovenska naselbina in imamo slovensko dvorano, slovenska društva, govorimo slovensko in angleško. Vedno najdemo dovolj razvedrila za stare in mlade. Posebno zdaj, ko imamo slovenske button harmonikarje, ki tako lepo igrajo polke in valčke. Če ne moreš plesati, jih pa z veseljem poslušaj. Za to se moramo v veliki meri zahvaliti našemu društveniku, bivšemu glavnemu tajniku SNPJ Jožetu Umeku, ki je ustanovil ta Button Box Club, ki prinese veliko veselja plesa željnemu občinstvu, slovenski dvorani pomaga z dobičkom, društvenim šolarjem pa s štipendijami.

Želela bi, da bi bila mlajša, da bi lahko plesala tako, kot sem včasih, vseeno pa sem vesela, ko poslušam lepo igranje in lepe slovenske pesmi.

Lepo pozdravljam vse pri Slovenski izseljenski matici, še posebej pa vse Trboveljčane, kjerkoli na svetu žive.

Elisabeth Fortuna,
Fontana, Calif., ZDA

PRAVNUKI

Tudi jaz, tako kot številni drugi bralci, komaj čakam Rodno grudo, da bom spet lahko brala, kaj je novega med Slovenci po svetu. Naslednje leto bo minilo že 60 let, odkar sem prišla v Ameriko sama kot 17-letno dekle s spletenim kovčkom, da je lahko dež padal vanj. Zdaj pa imam že 4 great grand sons — pravnuke. Prilagam fotografijo mojih pravnukov. Eden je že večji, kot sem jaz. To je tista Ižanka, ki je šla v Ameriko pred 59 leti. Bog mi je dal zdravje in sem zelo hvaležna za lepo, dolgo življenje med dobrimi otroki, ki me spoštujejo. Veliko bi lahko napisala o prijateljih in sorodnikih tukaj v Ameriki, posebno pa o mojih dragih sorodnikih v Ljubljani in na Igu. Rada bi vsem naročila Rodno grudo, ker jo tudi oni radi berejo. Vsi lepo živijo, nekateri imajo velike nove hiše. Zdaj ni več tako, kot je bilo včasih.

Vabimo tudi vse druge rojake in bralce Rodne grude, naj kaj napišejo o svojem življenju v tujem svetu. Vsi bomo radi brali.

Mary Tursich Gross,
New York City, ZDA

ZANIMA ME ŠPORT

Spet želim napisati nekaj vrstic, najprej pa se želim zahvaliti vsem za lepo in dobro delo pri uredništvu Rodne grude. To je za nas dragoceni domači tisk iz rodne domovine. Ta domači list nas spominja na našo rodno domovino in nas združuje v prijateljstvu z vsemi rodnimi brati po vsem svetu. Želim, da bi to delo še nadaljevali in vam želim pri delu veliko sreče in zdravja.

Dostava Rodne grude je v redu. Želim pa pripomniti samo to, da bi bilo prav, če bi bilo v reviji kaj več o športu. Po tukajšnji televiziji ne zamudim nobene hokejske tekme. Pri vas je zelo popularen nogomet. Kako tekmujejo slovenski klubi?

Pri nas v severnem delu province Ontario smo imeli letos kar blago zimo. Snega ni bilo preveč. Tako mile zime že dolgo nismo imeli. Tudi pri našem društvu Vzajemne podporne zveze Bled je vse v najlepšem redu. Tako želimo, da bomo z delom nadaljevali, kolikor časa bomo zmogli. Naši starejši člani umirajo, mi smo jih nasledili, kdo bo nasledil nas, pa še ne vemo. Najlepše pozdravljam vse rojake v Kanadi in prav tako po ostalem svetu.

*Jože Grubic,
Timmins, Ont., Kanada*

POZDRAVI ROJAKOM V AVSTRALIJI

Z možem sva bila konec lanskega in v začetku letošnjega leta na obisku v Geelongu in v Melbournu v Avstraliji. Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila vsem, ki ste nas tako gostoljubno sprejeli. Prva zahvala gre našim gostiteljem, družini Jožeta in Jelke Kovačič iz Geelonga, ki so naju povabili na obisk ter nama nudili vse, da smo se počutili kot doma. Hvala odboru društva »Ivan Cankar« za dobrodošlico ob praznovanju Novega leta ter lepo spominsko darilo. V zvezi z darilom še posebna hvala g. Justu Pobežin, ki je vse to organiziral. Počutili sva se kot doma v Sloveniji. Hvala tudi slovenski radijski oddaji v Melbournu za tople besede ob prihodu ter ob slovesu.

Veselo sva bila presenečena nad lepimi uspehi in poslovanjem slovenskega društva v Geelongu in Melbournu. Slovenski dom v Melbournu je res lahko v čast in ponos slehernemu rojaku. Veliko so žrtvovali naši rojaki za ta dom in še vedno žrtvujejo, da ga lahko vzdržujejo. Slovenci imajo tudi svojo slovensko šolo, razne prireditve in tako usposablajo mladi rod, da ne bo pozabljen naš slovenski jezik. Torej, dragi rojaki tam daleč na peti celini, hvala vsem za vse lepo in za vso pozornost, ki ste nama jo izkazovali v času najinega bivanja med vami. Upava, da se še kdaj vidimo. Hvaležna

*Karla in Mirko Gril,
N. Delta, B. C., Kanada*

ŽALOSTNA ZGODBA

Pred kratkim ste mi objavili eno pismo in s tem ste mi vlili malo korajže. Danes prilagam temu pismu zgodbico, ki je zame osebno zelo pomembna in precej žalostna. Če je po vaši oceni zadovoljiva, jo lahko objavite in bo morda še kdo v njej spoznal

svojo mladost, svojo srečo, svoje razočaranje.

Dnevno zasledujemo poročila o zdravljenju predsednika Tita. Nam vsem je zelo hudo, da mu zdravje nagaja. Želimo, da mu topla slovenska pomlad vrne moč in zdravje in da še mnogo let ostane med nami.

*Vida, Franci in sinovi Mikec,
Addison, Ill., ZDA*

ZDRAVJE ZA TITA

Po daljšem času se oglašam z nekaj besedami. Koledar za letos je zelo lepo urejen in Rodna gruda redno prihaja. Vsak mesec tako prileti k nam topel pozdrav iz domovine.

Obenem pa moram povedati, kako hudo nam je, ker je tako bolan naš dragi predsednik tovariš Tito. Upamo, da bo ozdravel in nas še dolgo vodil v miru. Želimo mu vse najboljše!

*Toni Borkovič z družino,
Victoria, B. C., Kanada*

»OBLJUBLJENA« DEŽELA

Pred kratkim je John Sever prejel na ogled revijo Rodna gruda. John Sever in jaz sva soseda tako, kot sva bila v rodni domovini v Nestopliji vasi pri Semiču v Beli krajini. V najini mladosti je bilo malo ptičjih in sršenjih gnezd, da ne bi vedela zanje, vendar pa jih nisva nikoli razdirala. Ko sva odrasla, sva zaradi takratnih slabih razmer odšla od doma in aprila leta 1928 prvič zagledala tako imenovano »obljubljeno« deželo. Ravno takrat se je začela gospodarska depresija. Prijeli smo za vsako delo, ki smo ga lahko našli in katerega tukaj rojeni Angleži niso hoteli sprejeti. Tako se je začela naša borba za delo in učenje angleškega jezika. Po zadnji vojni sem trikrat obiskal rojstni kraj, ki so ga med vojno hudo razdejali italijanski in nemški okupatorji. Ob vsakem obisku pa sem se moral čuditi ogromnemu napredku, za kar ima nedvomne zasluge Josip Broz Tito. Med obiskom sem obiskal tudi gospo Ano Krasno, ki mi je znana še kot urednica lista Glas naroda. Bral sem tudi njeno knjigo z naslovom »Med dvema domovinama«. Knjigo priporočam tudi vsem drugim rojakom po vsem svetu, da bodo videli, s kakšnimi težavami so se v prvih letih življenja na tujem srečevali priseljenci.

Naj povem še to, da živi pri meni sestra Marija Štukel, ki je zdaj vdova in ima tri odrasle otroke. Vsi imajo udobne domove in se pogosto obiskujejo. Njen mož je bil v italijanskem taborišču in je doma od izčrpanosti umrl. Ostala je sama s tremi majhnimi otroki. Sestrin mož je bil daljni sorodnik nekdanjega olimpijskega prvaka Leona Štuklja.

*Matt Pechaver,
Rossland, B.C., Kanada*

OLIMPIJSKE IGRE

Na televiziji smo gledali olimpijske igre. Videla sem Jugoslovana, kako spretno in naglo je skočil in smučal med vratci in nobenih podrl. Če je dobil kakšno medaljo, ne vem, zaslužil pa bi jo. V nedeljo so bila tekmovanja končana. Vsi tekmovalci so šli v paradi. Ker bodo olimpijske igre leta 1984 v Sarajevu, so na televiziji prikazali to mesto s celo pokrajino. S pripravami bo seveda dosti dela. Toplo so spregovorili tudi o Titu, ki je bolan. Za konec pa smo videli jugoslovansko zastavo in prav lepo so zaigrali jugoslovansko himno, nato pa ameriško. Program, ki ga je gledalo veliko ljudi, se je zaključil ob 11. zvečer. Po navadi ne gledam tako dolgo televizije, takrat mi pa ni bilo žal, da sem bila tako dolgo pokonci in gledala. Saj sem videla nekaj Jugoslavije in spet slišala jugoslovansko himno, ki sem jo nazadnje poslušala pred desetimi leti na konvenciji SNPJ, katere sem se udeležila kot delegatka.

*Uršula Ruppe,
Milwaukee, Wis., ZDA*

NEPOZABNI PREDSEDNIK

Pišem vam z žalostjo v srcu, saj so ti dnevi zelo žalostni tudi za nas v tujini, ker ne moremo prisostvovati zadnjemu slovesu od našega dobrega in nepozabnega predsednika Tita. Za mene in za številne ljudi po svetu je bil Tito najboljši človek in tak mi bo tudi ostal v spominu, dokler bom živel. Dokaz za to je tudi to, kako lepo je bil pokopan. Naj mu bo lahka njegova rodna zemlja.

*Marija Tepeš, Ridgewood,
N. Y., ZDA*

ISKRENO SOŽALJE

Obžalujem, ker ste v Jugoslaviji izgubili vašega in tudi našega dobrega voditelja, maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita. Upam, da boste tudi naprej nadaljevali po poti, ki jo je on začrtal.

Ob tej priliki vas tudi prosim, da bi se ob priliki malo popeljali do vasi Igljenik pri Trebnjem, kjer sem se rodil pred 77 leti. Tam sem hodil tudi v šolo. Doslej ni bilo še nikoli v Rodni grudi ničesar o tej vasi. Z bratskim pozdravom!

*Ludvik Dermaša, Kirkland Lake,
Ont., Kanada*

POVORKE SPOMINA NA DEDINJU

Tito in Jugoslavija sta besedi, ki sta bili v zadnjih mesecih med najpogosteje omenjanima v številnih svetovnih listih ter prek radijskega in televizijskega omrežja. Za Titom je žaloval ves svet; v mnogih državah so skušali najti skupne točke med Titom in njihovimi znamenitimi osebnostmi, objavljali so izčrpne reportaže in članke o Titu in o razvoju sodobne Jugoslavije, o samoupravljanju, neuvrščeniosti in sploh o tistih prvinah, po katerih je danes Jugoslavija znana v svetu.

Številni prebivalci Jugoslavije pa medtem množično obiskujejo poslednje počivališče pokojnega predsednika Tita — spominski park »Josip Broz Tito« na Dedinju v Beogradu. Iz vse Jugoslavije vozijo v Beograd številni posebni vlaki, avtobusi, številni naši ljudje potujejo sami z osebnimi avtomobili. Tudi ti obiski potrjujejo veliko spoštovanje, ki so ga vsi naši ljudje gojili do predsednika Tita in vse to spremlja obljuba, da bomo verno sledili njegovim idejam.

KIDRIČEVE NAGRADE

Letošnje Kidričeve nagrade za znanstveno-raziskovalno delo, ki so jih slavnostno podelili, so prejeli:

na področju pravnih znanosti je nagrado prejel prof. dr. Gorazd Kušej, za življenjsko delo na področju prava industrijske lastnine prof. dr. Stojan Pretnar, za vrhunske dosežke pri temeljnih raziskavah na področju kemije prof. dr. Andrej Ažman, za vrhunske dosežke na raziskovalnem področju motorjev z notranjim izgorevanjem prof. dr. Radoslav Pavletič ter za vrhunske dosežke na raziskovalnem področju paleontologije in biostartigrafije prof. dr. Anton Ramovš.

Poleg teh so podelili še 17 nagrad sklada Borisa Kidriča za pomembne uspehe pri raziskovalnem delu in 23 nagrad za izume in izpopolnitve.

ČRNOGORSKO PRIMORJE — ENO SAMO GRADBIŠČE

Sredi aprila je minilo leto dni od katastrofalnega potresa, ki je razdejal Črnogorsko Primorje. Potres je uničil velik del tistega, kar so ljudje gradili in ohranjali stoletja. Prizadejal je 250 krajev in jim zasekal hude rane: okrog 100 mrtvih in 1700 ranjenih — to je bil krvni davek, ki ga je zahteval potres. Približno 80.000 ljudi je ostalo brez strehe nad glavo in 80.000 učencev in dijakov je ostalo brez šolskih prostorov, uničeni so bili številni zdravstveni objekti, razdejana je bila stoletna zgodovinska dediščina.

Ob obletnici tega katastrofalnega potresa je bilo ugotovljeno, da je bilo ob bratski pomoči vseh jugoslovanskih narodov in solidarnosti vse mednarodne skupnosti ter ob pomoči številnih izseljencev iz vrst vseh jugoslovanskih narodov doslej zgrajenih 1800 montažnih in več kot 3500 zidanih objektov, popravili so nad 5200 zgradb, trenutno pa je v gradnji še 7000 novih poslopij. Okrog 10.000 gradbenih delavcev iz vse Jugoslavije hiti z obnavljanjem poškodovanih in zidavo novih hiš.

Hude izgube je v potresu utrpel tudi turizem, ki je bil najpomembnejša gospodarska dejavnost Črnogorskega Primorja. Potresni sunki so namreč porušili hotele, v katerih je bilo 4.000 postelj, močno pa so poškodovali objekte s skupaj 13.500 posteljami.

Za dokončno obnovo Črnogorskega Primorja je jugoslovanska skupnost z zakonom zagotovila 52 milijard dinarjev pomoči, ki bo na voljo v prihodnjih desetih letih.

ENAKOPRAVNOST NAŠIH DELAVCEV V EGS

V začetku aprila je bil v Beogradu podpisan sporazum o gospodarskem sodelovanju med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo. Sporazum zajema določila o trgovinski menjavi, o industriji, tehnologiji in druga področja.

Eno od poglavij novega sporazuma je posvečeno tudi položaju in statusu naših delavcev, ki so na začasnem delu v državah, članicah EGS. V sporazumu sta dva člena, ki govorita o enakopravnem položaju naših delavcev v teh državah, poleg tega pa omenjata socialno zavarovanje, delovne pogoje, nagrajevanje, kulturno identiteto, možnost šolanja idr.

BALKANSKI FILMSKI FESTIVAL

V aprilu je bil v Ljubljani in v Celju 4. balkanski filmski festival, na katerem so sodelovale filmske industrije vseh balkanskih držav. Poleg predvajanja izbranih filmov je bila organizirana še vrsta drugih srečanj filmskih delavcev, od pogovorov o nadaljnjem sodelovanju na področju filmske industrije pa do srečanja filmskih kritikov.

V okviru jugoslovanskega dne na tem festivalu je bil predvajan tudi nov slovenski film »Prestop«, ki ga je režiral mladi režiser Matija Milčinski.

POSVETITEV NADŠKOFA DR. ŠUŠTARJA

V ljubljanski stolnici so 13. aprila 1980 slovesno posvetili za novega ljubljanskega nadškofa in slovenskega metropolitana dr. Alojzija Šuštarja. V navzočnosti kardinala Lescaia Lekaia ter 28 nadškofov in škofov iz devetih dežel in 500 duhovnikov je nadškofa ustoličil z vsem potrebnim ceremonialom apostolski pronuncij Michele Cecchini.

Novemu nadškofu so ob posvetitvi čestitali najvišji slovenski predstavniki družbenega življenja, sami posvetitvi pa je prisostvovala tudi Mara Žlebnik, podpredsednica slovenskega izvršnega sveta, Stane Kolman, predsednik komisije za odnose z verskimi skupnostmi, in številni drugi.

SKUPNA ZAŠČITA MORJA

V Portorožu je bila peta konferenca jadranskih mest Italije in Jugoslavije, ki se je je udeležilo okrog 300 udeležencev iz 38 jugoslovanskih in 50 italijanskih jadranskih mest. Osrednja tema konference je bilo prostorsko načrtovanje in ukrepi proti onesnaževanju morja in jadranskih obal, sodelovanje jadranskih mest na številnih področjih. Še posebej je tekla beseda tudi o Jadranskem morju kot turistični rekreacijski cono evropskega pomena. Dogovorili so se tudi o sodelovanju pri oblikovanju zaokrožene ponudbe ter pri skupnem propagiranju Jadrana kot morja miru, rekreacije in zdravja.

Najbolj obiskan turistični kraj v Makedoniji je Ohrid, kjer pričakujejo letos okrog 300.000 domačih in tujih gostov. V hotelih v Ohridu imajo okrog 17.000 postelj. Brez predhodne rezervacije pa je v vseh teh hotelih le težko najti prostor v juliju in avgustu.

JUBILEJ MESTA HEROJA

Na veliki majski prireditvi v dvorani Tivoli so Ljubljancani proslavili 35-letnico osvoboditve svojega mesta — heroja, proslava pa je bila namenjena tudi počastitvi druge pomembne obletnice — 30-letnice samoupravljanja.

Sekretar komiteja mestne konference ZKS Marjan Orožen je imel slavnostni govor, potem ko so Maroltovci v narodnih nošah s plesom zaželeli gostom dobrodošlico. Sledila je podelitev domicila mesta Ljubljane XVIII diviziji NOV, v kateri je med narodno-osvobodilno borbo padlo več kot 2000 borcev in iz katere je izšlo 14 narodnih herojev.

Predsednik mestne skupščine ljubljanske Marjan Rožič je nekaterim družinam in posameznikom podelil zlato plaketo Ilegalca, nagrade mesta Ljubljana, posebno priznanje pa so prejeli člani zdravniškega konzilija in delavci ljubljanskega Kliničnega centra, ki so pokazali izjemno prizadevanje v boju za zdravje predsednika Tita.

ZBOR SLOVENSКИH ZDRAVNIKOV

Slovenski zdravniki so na svojem 117. občnem zboru in hkrati 5. kongresu, ki ga prirejajo vsaka štiri leta, sprejeli nov statut. Po njem bo Slovensko zdravniško društvo zvesto tradiciji združevanja postalo zveza vseh slovenskih — trinajstih — zdravniških društev. Za njenega predsednika je bil izvoljen dr. Vasja Klavora iz Nove Gorice.

Zdravniki so se strinjali tudi s predlogom o ustanovitvi štirih novih sekcij — za intenzivno interno medicino, šolsko medicino, klinično nefrologijo in za travmatologijo, medse pa sopsprejeli tudi nekaj novih častnih članov in prof. dr. Stanislava Mahkoto izvolili za dosmrtnega častnega glavnega in odgovornega urednika Zdravniškega vestnika.

IZSELJENCI OB GROBU VELIKANA

»Prijateljske vezi med Jugoslavijo in ZDA se bodo v prihodnje še poglobile. Prepričan sem, da bodo poslej še močnejše, povsem v spoštovanju vseh vaših pravic do neodvisnosti,« mi je dejal na sprejemu v ameriškem veleposlaništvu v Beogradu nekdanji član ameriškega kongresa John Blatnik iz Minnesote, ki je prispel v Beograd kot eden izmed najpomembnejših članov ameriške delegacije na pogrebu predsednika Tita na čelu s podpredsednikom ZDA Walterjem Mondalom.

V tistem mrzličnem vzdušju v Beogradu tisti dan ni bilo lahko priti v stik z Blatnikom. Telefoniral sem na vse konce, končno pa sem ga le našel v rezidenci ameriškega ambasadorja. Nagovoril me je, naj se oglasim kar tam. John Blatnik mi je takoj ob srečanju rekel, da je škoda, ker je čas kratko odmerjen, da se ne moremo pogovoriti kaj več. Takoj je stekel pomeneč v pristrčnem vzdušju. Podpredsednika Mondala mi je Blatnik označil kot »prijatelja, s katerim sodeluje že vrsto let.« Poudaril je tudi, da je tako predsednika Carterja kakor tudi podpredsednika Mondala močno presunila smrt predsednika Tita. Na vse člane ameriške delegacije pa je naredilo silen vtis vzdušje ob pogrebu v Beogradu. Po drugi strani Blatnik ni skrival zadovoljstva, da ga je podpredsednik Mondale vključil v ameriško državno delegacijo za pogreb, skupaj še z nekaterimi drugimi slovenskimi in jugoslovanskimi Američani.

Vsi so se zavedali posebne časti, da so sestavljali 48-člansko delegacijo ZDA, ki je s posebnim letalom prispela v Beograd. Razen z Blatnikom sem se srečal še z nekaterimi drugimi člani te izseljenske delegacije; pozdravit me je prišel dr. J. P. Grahek, župan mesta Ely v Minnesoti, stara znanka novinarka Vida Ponikvar iz Chisholma, mladi demokratiški kongresnik iz Colorada Ray Kogovsek in podpred-

sednik mednarodne sindikalne zveze policije AFL-CIO Eli Miletich, ki vodi v Duluthu oddelek proti nedovoljeni trgovini z mamili. Žal v tej skupini takrat ni bilo predsednika Slovenske narodne podporne jednote Petra Elisha. Vsi so izražali željo, da bi se okrepile zveze s Slovenijo.

Ko sem jih povpraševal, kdo je poskrbel za to, da so jih v tolikšem številu kot zastopnike etničnih skupnosti v ZDA vključili v delegacijo, mi je Vida Ponikvar razložila, da so jih poklicali iz Bele hiše in da je Walter Mondale vsakega posebej povabil k sodelovanju, posebej za to, ker so po poreklu Jugoslovani. Vida Ponikvar mi je mimogrede omenila, da je bila pred tem že trikrat na obisku v Jugoslaviji in da bo z veseljem še prišla. Vsi so mi zatrjevali, da so veseli, ker so ponovno v Jugoslaviji, hkrati pa žalostni, da so prišli ravno za tako priložnost. »Mi v Ameriki žalujemo skupno z vami ob tej hudi izgubi. Zlasti mi izseljenci čutimo z vami kot ena družina. V veliko čast si štejejo, da smo danes, ko vas preveva črna žalost, z vami tudi mi ameriški Slovenci. Danes smo vsi priča dnevu, ki bo zapisan v svetovni zgodovini,« je dejala Vida Ponikvar.

Poslanec Ray Kogovsek mi je pripovedoval, da so njegovi dedje prišli v Colorado nekje iz okolice Ljubljane. »Moj stari oče mi je vselej govoril o Titu, češ da je velik človek, velik državnik in politik politikov in da se moram zgledovati pri njem, če se bom kdaj posvetil politiki. Ko sem dejansko posegel v politiko in bil tudi izvoljen za demokratiškega poslanca v kongresu, sem pogosto skušal slediti Titovim idejam. Tito je dejansko z vso odločnostjo in jasnostjo vodil politiko, ki zagotavlja ljudem človečanske pravice, in ki tudi ustreza potrebam današnjega sveta.«

Bogdan Pogačnik

KAKŠNA BO USODA OLIMPIJSKIH IGER?

Olimpijske igre, ta simbol prijateljstva in sodelovanja med narodi, so v nevarnosti. In to ne samo letošnje v Moskvi. Sama ideja sestajanja in tekmoovanja mladine z vsega sveta vsake štiri leta, zdaj tu zdaj tam, je ogrožena. Nanjo je legla mogočna in težka senca politike.

Akcijo za bojkot olimpijskih iger v Moskvi je sprožil sam predsednik ZDA Carter, kot odgovor na sovjetski oboroženi vdor v Afganistan v začetku leta; sodi pa v okvir širših ameriških »kaznovanih ukrepov«² proti Sovjetski zvezi, takih, kot so na primer še prepoved prodaje žita, najmodernejše opreme in tehnologije, omejevanje gospodarskih, znanstvenih, kulturnih in drugih stikov. Vsi ti ukrepi, vključno z bojkotom olimpijskih iger, sestavljajo cel paket, ki je močno podoben prijemom iz časov hladne vojne in hudo zaostrenih mednarodnih odnosov.

Ameriška vlada zahteva od svojih zahodnoevropskih in drugih zaveznikov, naj se ji pridružijo v ukrepih proti Sovjetski zvezi. Glede olimpijskih iger je ta zahteva sprožila zelo različne odmeve. Precej vlad — menda je vseh skupaj kar okrog petdeset — se ogreva za bojkot, kar pa še ne pomeni, da bo toliko držav tudi zares manjkalo. Športniki večine držav in tudi nacionalni olimpijski komiteji namreč niso preveč navdušeni za bojkot. To je seveda razumljivo; za športnike, ki se leta in leta pripravljajo, trdo trenirajo in se marsičemu odreka, je nastop na olimpijskih igrah vrhunec, nagrada in nadomestilo za trdo delo. Zanje je zelo boleča misel, da ne bodo mogli pokazati svojega znanja in sposobnosti na olimpiadi v Moskvi in morda sploh ne več na tako velikih, zares svetovnih tekmovanjih.

Zaradi podobnih razlogov so do bojkota močno zadržani tudi mnogi nacionalni olimpijski komiteji v državah, katerih vlade se sicer izrekajo zanj. Bojijo se namreč, da bi bojkot moskovske olimpijade kaj lahko pokopal olimpijade sploh. Če bo Zahod zdaj bojkotiral Moskvo, ali ne bo Vzhod leta 1984 bojkotiral olimpijske igre v Los Angelesu? Če bo politika postala merilo, koliko bo sploh še lahko tako velikih mednarodnih sre-

čanj v tem razdeljenem in sprtem svetu?

Ti pomisleki seveda nimajo nič skupnega z obsodbo ali podporo sovjetski intervenciji v Afganistanu. S čisto športnega stališča je treba politiko in šport ločevati; sovjetsko intervencijo v Afganistanu je potrebno in mogoče, kot tudi vsa druga podobna nasilna dejanja, ostro obsoditi in se tudi boriti proti taki politiki. Toda, ali je bojkot olimpijade res dobro orožje? Ali ne bo samo še poglobil nasprotij, nerazumevanja, celo sovražnosti? Tako se sprašujejo mnogi, ki sovjetsko intervencijo sicer obsojajo, ki pa vendarle menijo, da bojkot olimpijskih iger ni modra poteza, saj lahko splošnemu mednarodnemu vzdušju bolj škoduje kot koristi.

V okvirih takšnih razmišljanj se gibljejo tudi jugoslovanska stališča, ki so bila vedno proti mešanju politike in športa. Jugoslovanski pogled na svet in vse vrste mednarodnih srečanj izhaja iz prepričanja, da so srečanja ljudi vselej koristna, da pomagajo ustvarjati boljše ozračje in več razumevanja med njimi. Vloga olimpijskih iger je bila prav v tem pogledu vselej izredno dragocena. Bolj ko je svet razdeljen in poln sovraštva, bolj potrebuje misli in dejanja, ki združujejo.

Zato je škoda spodkopavati olimpijsko misel in prakso.

Ta hip še ne vemo, kakšna bo letošnja moskovska olimpiada, vemo le, da bo, kajti Sovjetska zveza jo bo izvedla, pa če bodo na njej samo njeni najtesnejši zavezniki. Sicer pa tako hudo sploh ne bo, kajti zagotovo se bo olimpijade udeležilo še vedno kar veliko držav. Res pa je, da bo njena kakovost in zanimivost bistveno okrnjena, ker ne bo prisotna tako pomembna športna velesila, kot so ZDA in ker bržda ne bo mnogih dobrih športnikov iz nekaterih drugih zahodnih držav.

Še bolj pa je, kot že rečeno, zaskrb-ljujoča misel, kaj bo s prihodnjimi olimpiadami, kajti tovrstni bojkoti so kot nalezljiva bolezen, ki jo je težko ustaviti. Nekateri zato že zdaj predlagajo, naj bi v prihodnje olimpijske igre organizirali vedno v eni državi in tudi že kar predlagajo, naj bi to bila Grčija, kjer so se olimpijske igre v antiki tudi rodile. No, za zdaj je o tem še prezgodaj govoriti, saj še niti ni do-

končno jasno, kako se bodo stvari še razpletale in zapletale v zvezi z Moskvjo; omenjena misel kaže le, kako se mednarodna športna — pa ne samo športna — javnost boji za usodo in prihodnost olimpijskih iger, ki so bile doslej vselej svetla točka mednarodnega sožitja.

Janez Stanič

GOSPODARSKI DOSEŽKI

SPORAZUM MED EVROPSKO GOSPODARSKO SKUPNOSTJO IN JUGOSLAVIJO

V začetku aprila je bil v Beogradu podpisan sporazum med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Jugoslavijo. Obsežni sporazum, ki so ga podpisali po dolgih pogajanjih, je izredno pomemben, kajti EGS je nedvomno največji jugoslovanski zunanjetrgovinski partner. Na menjavo z državami EGS odpade tudi največji del celotnega jugoslovanskega zunanjetrgovinskega primanjkljaja. Slovenija pa je na ta trg še posebej vezana, saj je od leta 1974 izvozila v te dežele v povprečju 42 odstotkov blaga, namenjenega na tuje.

Sporazum pomeni novo stopnjo našega sodelovanja z razvitim svetom, kajti poleg trgovinskega sodelovanja je tokrat govor tudi o gospodarskem. Po sporazumu naj bi od 1. junija 70 odstotkov naših industrijskih izdelkov pri uvozu v dežele EGS ne bilo več podvrženih carinjenju, drugih 30 od-

stotkov pa je na tako imenovani občutljivi listi. Tako bodo še naprej veljale ostrejšje uvozne dajatve za tekstilne izdelke, naftne derivate, črna metalurgijo in 29 izdelkov, med njimi tudi čevljev in avtomobilskih prikolic. Pri tem pa moramo poudariti, da gre za izviren sporazum, ki v celotnem konceptu upošteva položaj Jugoslavije kot neuvrščene, neodvisne in sredozemske države.

Oglejmo si nekatere večje izvoznike v dežele EGS.

Eta iz Cerknega sodeluje s temi deželami že dolgo, z nemškim partnerjem pa ima kooperacijsko pogodbo, tako da izvoza na ta trg ne bodo bistveno povečali, saj že sedaj od 170 milijonov dolarjev, kolikor so vredni izdelki, ki jih izvozijo, kar 150 milijonov odpade na dežele EGS. Tega pa ni mogoče povečevati, kajti želijo se uveljaviti tudi v drugih deželah po svetu.

Tudi v Iskri menijo, da izvoza ne bodo bistveno povečali le zaradi sporazuma, saj že sedaj izvozijo v dežele EGS polovico svojih izdelkov, ki jih prodajo na tujem in sicer v vrednosti 60 milijonov dolarjev in le manjši del prodajo še v Švici in na Švedskem. Ker se vse bolj usmerjajo na zahodni trg, od koder tudi uvažajo posamezne sestavne dele, naj bi na konvertibilno področje do konca leta 1985 namenili že tri četrtine svojega izvoza.

V novomeški tovarni motornih vozil IMV z zanimanjem spremljajo, kaj

jim bo prinesel sporazum, pa čeprav njihovi izdelki, predvsem počitniške prikolicе, niso zajeti vanj. Čeprav s prodajo na zahodnem trgu nimajo težav, saj kar 90 odstotkov prikolic izvozijo tja, pa je sporazum kljub temu zanimiv. Sedaj se namreč carinam velikokrat izognejo tako, da sestavljajo prikolicе v lastni tovarni v Belgiji.

Eno izmed pomembnih poglavij v sporazumu se nanaša tudi na položaj in status naših delavcev, ki sočasno zaposleni v tujini. Po sedanjih ocenah je v deželah deveterice približno 620 tisoč, od tega samo v ZR Nemčiji 400 tisoč. V sporazumu sta dva člena, na podlagi katerih so naši delavci v teh deželah s pravnega vidika dobili enak položaj kot delavci iz držav EGS. To se nanaša predvsem na socialno zavarovanje, delovne pogoje, nagrajevanje, kulturno življenje, možnost šolanja itd. Družine zdomcev so sedaj izenačene po statusu z delavci, ki so tam zaposleni, ne glede ali živijo ločeno v državah EGS. Tudi delovna doba delavca bo sedaj upoštevana enotno, ne glede na to, v kateri deželi EGS je bil zaposlen. Še vedno pa je ostalo nerešeno vprašanje otroških dodatkov jugoslovanskih zdomcev, katerih otroci živijo v domovini.

ZREŠKI BRUSI NA TUJEM

V delovni organizaciji Komet iz Zreč so se specializirali za proizvodnjo umetnih brusov, velik del svojih izdelkov pa izvozijo v Romunijo, ZR

Nemčijo, Avstrijo, na Poljsko, v Švico, Francijo pa tudi v Pakistan, Irak, Maroko in na Malto. Na Malti so tudi zgradili tovarno umetnih brusov z mešanim kapitalom, v njej pa so udeleženi s 70 odstotki kapitala. Tovarna je začela z delom lani. Ugodna zemljepisna lega tovarne omogoča uspešno povezovanje s trgov v severni Afriki, posebej z Alžirijo in Libijo. Prva pošiljka brusov za Alžirijo iz te tovarne pa je bila vredna 300 tisoč dolarjev.

IZVOZ MESA

Meso je bilo in je še vedno pomembna izvozna postavka Jugoslavije. Tako smo lani na tuji trg prodali za 307 milijonov dolarjev mesa, kar je v primerjavi z letom 1974 veliko, saj smo ga takrat prodali le za 140 milijonov. Letos ta porast ne bo tako velik, saj naj bi po napovedih zaslužili s prodajo na tujem približno 330 milijonov dolarjev. Medtem ko smo v preteklosti v glavnem izvažali v dežele EGS, predvsem v Italijo, in je to mnogokrat negativno odsevalo pri obsegu in stabilnosti izvoza, pa v zadnjem času prodamo na ta trg le 40 odstotkov mesa, drugih 60 pa v Grčijo, v dežele v razvoju in v vzhodnoevropske dežele, predvsem v Sovjetsko zvezo.

Ob polnilnem stroju pivovarne Union v Ljubljani. Pivovarna Union je na mednarodnih sejmih prejela že številna priznanja, zato gre precej piva tudi že na tuje (foto: Janez Zrnec)

JADRAN JE ŠE ČIST

PROJEKT O VARSTVU ČLOVEKOVEGA OKOLJA V JADRANSKEM MORJU

»Pohitite, če želite uživati v bistrem morju in neokrnjeni lepoti mediteranske pokrajine! Kajti, dežela ob morju, ki se najgloblje zajeda v evropsko celino, se nezadržno razvija,« je lani poleti konservativni amsterdamski De Telegraph, eden vodilnih nizozemskih dnevnikov, pozval svoje bralce, naj obišejo naše Jadransko morje. Toda pisec popotnih vtisov s potepa po Jadranu, zaradi žalostnih posledic turističnega navala na špansko in italijansko obalo tolikanj zaskrbljen tudi nad usodo našega Jadrana, očitno ni vedel za projekt »Jadran III«.

Pred kratkim zaključeno izjemno znanstveno raziskovalno delo s polnim naslovom Projekt o varstvu človekovega okolja v jadranskem območju Jugoslavije, s katerim se je pet let ukvarjalo več sto znanstvenikov in

strokovnjakov iz 45 domačih ustanov ob pomoči 26 strokovnjakov Združenih narodov, namreč odgovarja prav na vprašanje, kako kljub razvoju ohraniti okolje. Ali, kako se razvijati kljub strogim in doslednim ukrepom za varstvo okolja.

Ta projekt, popularno imenovan »Jadran III«, je izjemen v več pogledih. V mednarodnem pogledu pomeni eno prvih uresničitvev načel deklaracije Združenih narodov o človekovem okolju, sprejete leta 1972 v Stockholmu, in enega prvih prispevkov k intenzivnemu prizadevanju sredozemskih dežel zavarovati pred onesnaževanjem svoje morje, nekdanj zibelko civilizacije, danes odlagališče njenih odpadkov.

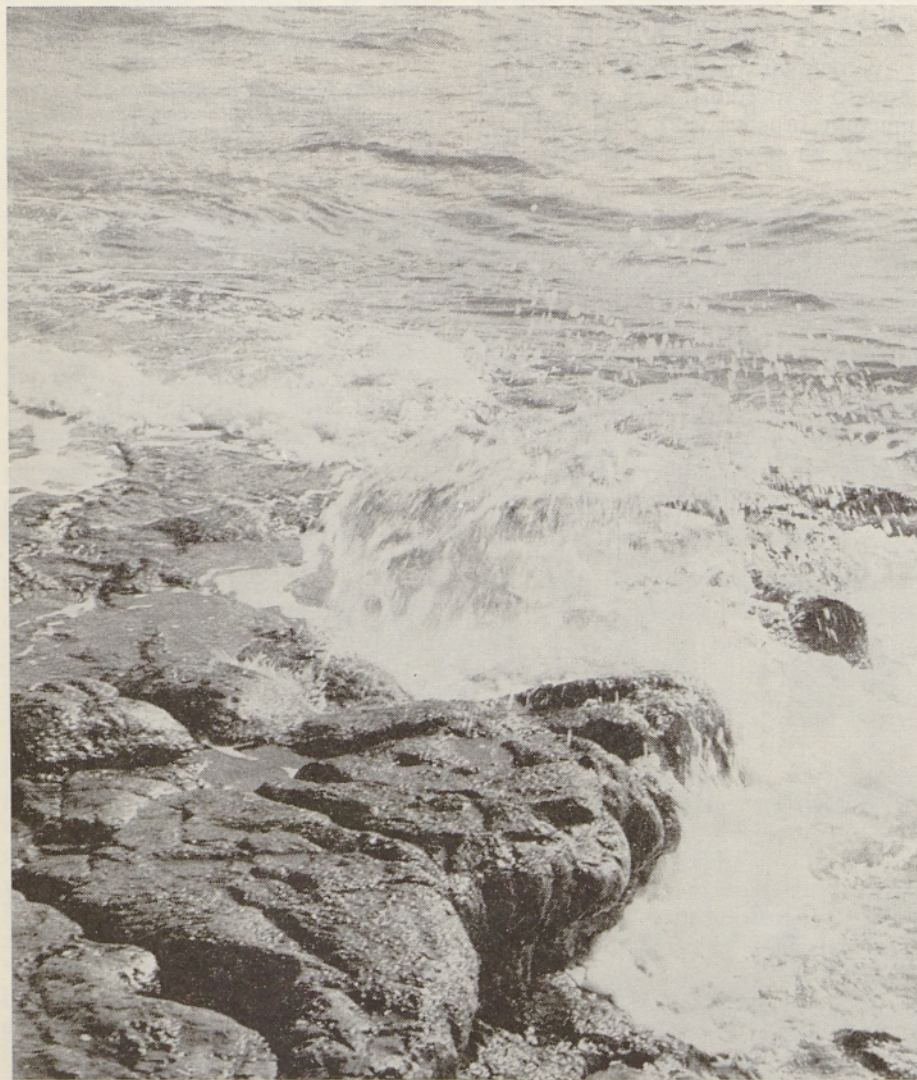
Skozi prizmo domačih razmer projektu pripada več »najev«: zajema

doslej največje območje, v njem je sodelovalo največ strokovnjakov in ustanov, opravljenih je bilo največ študij in analiz, skratka, je doslej največji jugoslovanski znanstveno raziskovalni projekt.

MORJE POD LUPO

Poglavitni namen projekta je bil ugotoviti, v kakšnem stanju je okolje ob jadranski obali in na otokih, v kolikšni meri bo sleherni novi objekt, novi prebivalec ali turist vplival na slabšanje kvalitete okolja in končno, ugotoviti, kolikšno breme onesnaževanja lahko neko okolje brez škode prenese.

Znanstveniki so zato vzeli pod lupo 67.000 kvadratnih kilometrov povr-

(Slika levo)
Naše sinje morje ...

(Slika zgoraj)
Jugoslovanska zastava plapolja na delu Jadranskega morja

(Slika desno)
»Buči, buči, morje Adrijsko ...« (foto: Bogomil Lilija)

O MORJE

šine Jadrana, torej skoraj polovico njegove površine, nadalje 69 otokov, 558 otočkov in 413 čeri. Obravnavali niso le prostor morja, marveč tudi vse, kar nanj vpliva: obalo in zaledje, ki teži k razvojnim središčem vzdolž obale.

Raziskovali in ocenjevali so, kakšno je stanje okolja v vseh naseljih, kjer v kateremkoli letnem času živi več kot 3000 prebivalcev. Takih naselij je 94. Tako so v Sloveniji obdelali šest naselij, na Hrvaškem 76, v Bosni in Hercegovini eno in v Črni gori deset naselij. Posebej so obravnavali vpliv industrijskih in večjih turističnih objektov na okolje. Samo na Hrvaškem so natančno proučili 900 možnih onesnaževalcev in predlagali, kaj storiti, da le-ti res ne bi nekega dne zasmrali zrak in kalili vodo.

Ko so se pred petimi leti lotili dela, se raziskovalci pri snovanju projekta niso mogli opreti niti na domače niti na tuje izkušnje. Študije, ki bi celovito zajemala tako veliko območje, namreč do takrat še ni nihče opravil. Tako so se dela lotili po svoje in si ga metodološko zastavili v dveh smereh. Najprej so izmerili in ocenili, kakšen je zrak ob morju, kakšna voda se pretaka po vodovodnih pipah, kakšno pot imajo odpadne vode, kolikšen je hrup in podobno. Vse rezultate so povezali v teoretični ekološki model interakcij, ki je pokazal, kakšne posledice imajo posamezni posegi v okolje, oziroma, kako ravnati, da se izognemo neželenim učinkom. Na tak način so posebej obdelali turizem, saj so zanj zrak, morje in okolje osnovne surovine. Kot so ocenili v Združenih narodih, so naši

strokovnjaki obsežno in zahtevno delo dobro opravili. In kaj govorijo njihovi rezultati?

Splošna ocena, ki izhaja iz projekta, je zelo spodbudna. Brez pretiravanja je moč reči, da je okolje v naši jadranski regiji še zavist zbujujoče pri sredozemskih sosedih in turističnih tekmejih. Isto potrjujejo tudi sektorске raziskave. Tako potrjujejo tudi številnih meritev kakovosti ozračja kažejo, da bi v turistično ponudbo lahko vključili tudi zrak — razen v redkih večjih industrijskih središčih je namreč dokaj ali celo zelo čist. Žveplovega dvokisa, običajnega gosta zimskih dni naselij v notranjosti, imajo preveč le na Reki, prah pa muči predvsem Splitčane in Šibeničane. Razvojni načrti petrokemijske industrije bi morali zaskrbeti prebivalce Bakarskega zaliva. Tam danes sicer diha še kar v redu zrak, toda kakršnikoli novi dimniki v bližini bi pomenili, da se v Bakarskem zalivu pač ne bo več mogoče nadihati svežega, zdravega zraka.

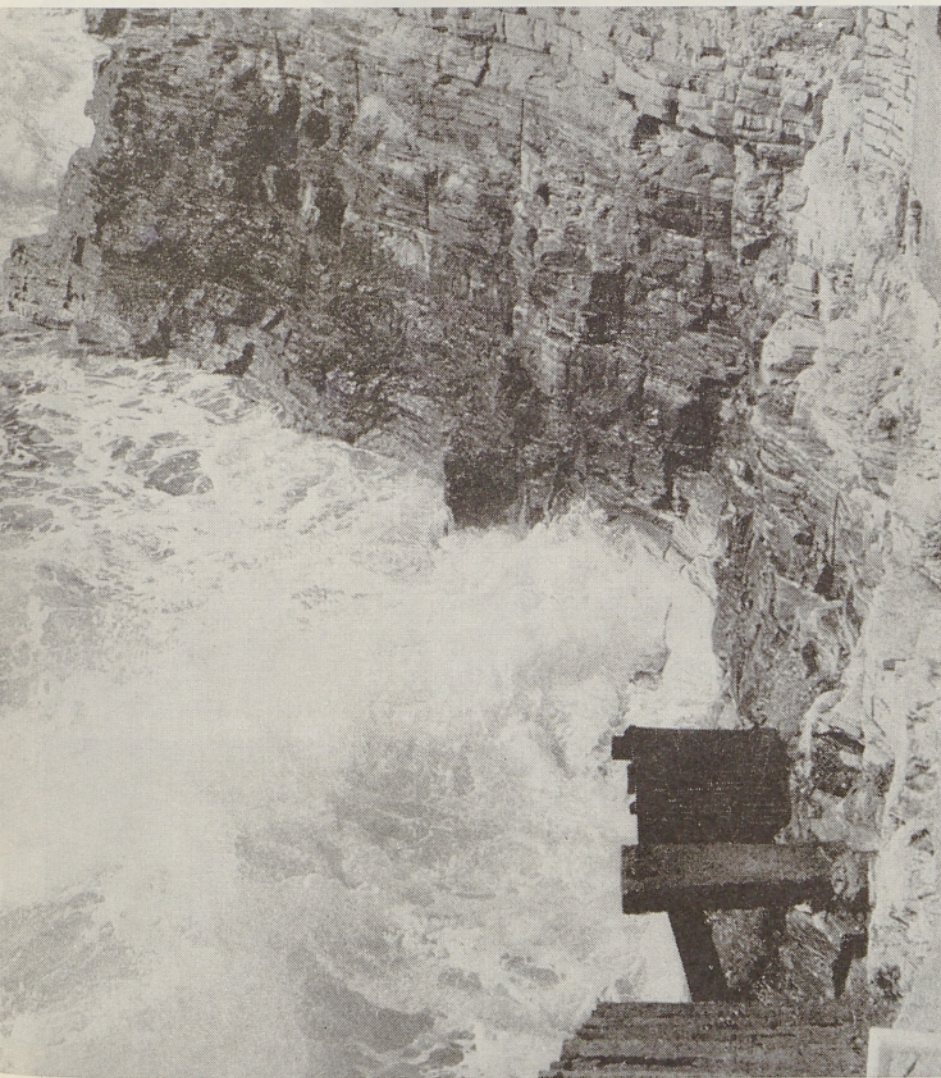
MOČNO ONESNAŽEN LE TRŽAŠKI ZALIV

Povsem upravičeno se lahko ponasamo tudi z bistrino priobalnega morja, da o čistoči odprtega morja sploh ne govorimo. Tam je celo tako zelo čisto, da ribiče že nekoliko skrbi! Kjer namreč morje ni vsaj malo umazano, v njem tudi ni dovolj hrane za ribe.

Kot kažejo rezultati številnih analiz, je morje motno in umazano le v polzaprtih zalivih: v Tržaškem zalivu, v puljski luki, v Reškem zalivu pri Reki, v Bakarskem zalivu, v pristaniščih Zadra, Šibenika, Splita, Gruža in Bara, v nekaterih delih Kaštelanskega zaliva ter v neretvanskem zalivu v območju izliva Neretve.

Videti je, da je že kar lepo število zalivov onesnaženo, vendar pa je resno onesnažen le zelo plitev Tržaški zaliv. Ta se sicer pretežno nahaja na italijanski strani, toda voda ne pozna meja in zato v izdatni meri onesnažuje tudi slovensko morje. Dobršen del severnega Jadrana na italijanski strani je namreč greznica velikih mest in industrijskih področij v Severni Italiji. Vanj se stekajo ogromne količine gospodinjskih, industrijskih in kmetijskih odpadkov, prinašajo jih veliko severnoitalijanske reke iz gosto naseljenega in industrijsko močno razvitega zaledja.

Seveda sama bistrost morja še ne pomeni, da je morje tudi v resnici čisto. Razni metali, fenoli in pesticidi običajno morja prav nič ne skalijo. Vendar vseeno ne kaže dvomiti v trditve strokovnjakov, da je Jadran biser ne pa mrtev kanal Sredozemlja. Analize prek 2000 vzorcev v letih od

1973 do 1976 dokazujejo, da so koncentracije škodljivih snovi v našem morju večinoma pod kritično mejo in precej nižje od koncentracij v večini obalnih morij Sredozemlja.

Jadranske obale tudi letos pričakujejo množice turistov z vseh koncev sveta (foto: Bogomil Liliija)

NAJ NE OSTANE LE PRI ŠTUDIJAH

Najbolj ali pa kar vse k motnim vodam naših pristanišč in nekaterih zalivov prispevajo odpadne vode, bodisi komunalne bodisi industrijske iz samega pristaniškega mesta. Reke, ki se na naši strani izlivajo v Jadran, so namreč razmeroma čiste, žal pa so v glavnem vsi kanali, ki so speljani naravnost v morje, končajo prav blizu obale. Vendar pa so v zadnjih letih v nekaterih večjih naseljih, na primer v Izoli, Piranu, Splitu in Dubrovniku, iztočne kanale že podaljšali globlje v morje. V Piranu pravijo, da se tako čistega morja, kot ga imajo letos, skorajda ne spomnijo več.

Kot sestavni del projekta Jadran III so strokovnjaki izdelali tudi poskusno ekološko študijo reškega območja, v kateri naj bi matematični model odgovoril, kaj je treba ukreniti, da novi objekti v reškem zalivu ne bi ogrozili okolja. Podobno so opravili raziskavo o razreševanju konfliktov razvoja in okolja na območju Slovenskega primorja ter metodologijo za izdelavo kart ekološke namembnosti površin na osnovi primerjav stvarne in možne vegetacije.

Na osnovi številnih podatkov o stanju okolja, o virih onesnaževanja in njihovih posledicah, ki so jih avtorji projekta zbrali med dolgoletno pripravo projekta, poročilo vsebuje tudi vrsto predlogov, kako ravnati v bodoče. Tako na primer zahteva, da je v najkrajšem možnem času treba odstraniti vsa divja smetišča — poročilo namreč navaja ugotovitev, da niti eno odlagališče smeti vzdolž cele obale ne ustreza sanitetsko higienskim zahtevam — da morajo velika hotelska naselja zgraditi čistilne naprave za odpadne vode, da je treba organizirati nadzor tankerjev na Jadranu in podobno.

In kar je najvažnejše, projekt ni obležal na policah ali v predalih. V vseh republikah, ki mejijo na morje, so se dogovorili o stalnem spremljanju onesnaževanja okolja in o programu nadaljnjega raziskovanja. In če bomo povsod in vedno upoštevali priporočila avtorjev projekta Jadran III, da naj ne bi zgradili nobenega, tudi najmanjšega objekta ne, če poleg projekta ne bo izdelana tudi objektivna ekološka študija, potem smo lahko prepričani, da bodo jadranske obalne vode še naprej čiste, vode v pristaniščih pa manj umazane.

Silvestra Rogelj

POSOJILO ZA NAJNUJNEJŠE OBJEKTE

Mednarodna banka za obnovo in razvoj je odobrila Jugoslaviji 1500 milijonov dolarjev posojila, ki ga bo naša država porabila za najnujnejše objekte v železniškem in cestnem prometu, za pospeševanje kmetijstva in za gradnjo elektroenergetskih objektov. Del denarja za te prednostne dejavnosti bodo republike v naslednjem petletnem obdobju prispevale same. Po zdajšnjih predvidevanjih in zveznih dogovorih naj bi Slovenija od tega mednarodnega posojila dobila blizu 100 milijonov dolarjev, kar je 6,5 odstotka celotnega posojila.

Toda republiški sekretariat za finance je v sodelovanju s skupnostmi elektrogospodarskega, železniškega in cestnega omrežja in kmetijsko-živilske razvojno skupnostjo, v sodelovanju z zavodom za planiranje in še z nekaterimi drugimi pripravil projekt novih nujnih objektov ter ocenil, koliko bi za to lahko prispevala naša republika sama, koliko pa bi potrebovali mednarodnega posojila. Tako predvidevajo po tem projektu, da bi potrebovali 225 milijonov dolarjev, kajti precej načrtovanih objektov bi bilo splošnega jugoslovanskega pomena.

Vse predvidene objekte so na ustrezem odboru pri slovenskem izvršnem svetu razdelili v tri prednostne skupine: za prvo prednostno naložbo bi potrebovali 139 milijonov dolarjev mednarodnega posojila, za drugo predvidevajo 40 in za tretjo 46 milijonov dolarjev.

V prvem finančnem letu naslednjega petletja, tj. v 1981/82 načrtujejo posodobitev železnice od Jesenic do Dobove, za kar naj bi mednarodna banka prispevala 15 milijonov dolarjev, iz lastnih sredstev pa naj bi šli 4 milijoni dolarjev. V istem letu nameravajo s pomočjo posojila v tovarni Delamaris v Izoli povečati proizvodnjo tako, da bi popolnoma zastarele ribiške ladje zamenjali s šestimi novimi.

Za prednostno naložbo štejejo tudi izboljšanje 20.000 ha kmetijskih površin v porečju Drave in Mure ter 4000 ha površin v Vipavski dolini. Za to naj bi banka posodila 37 milijonov

dolarjev, delo pa naj bi opravili v dveh letih.

Za leto 1982/83 pričakuje Slovenija od mednarodne banke 4,5 milijona dolarjev posojila, da bi pospešili razvoj živinoreje v manj razvitih območjih in predelavo klavničnih odpadkov.

V letu 1983/84 nameravajo nadaljevati s posodobitvijo tračnic in zgornjega ustroja ustroja prog od Jesenic do Dobove, Ljubljana—Reka in Pragersko—Središče, za kar naj bi banka posodila 19 milijonov dolarjev.

Tako naj bi za modernizacijo slovenskih železnic in izboljšanje kmetijstva v naslednjem petletju odteklo približno 84 milijonov dolarjev posojila. To je že več kot tri četrtine tistega deleža mednarodnega posojila, ki je bil sprva namenjen za našo republiko. Po slovenskih napovedih pa bi za pomembne elektroenergetske objekte in cestno omrežje potrebovali še 141 milijonov dolarjev posojila.

Posodobitev cest in gradnja energetskih objektov ni pomembna samo za Slovenijo, ampak za vso državo. Zato bo Slovenija skušala upravičiti potrebo po večjem deležu tega mednarodnega posojila, ker so prejšnja leta tudi druge republike predstavile za približno tretjino večji gradbeni načrt, kot je bilo to določeno z medrepubliškim dogovorom in tako so dobile tudi večji delež mednarodnega posojila. *(Gospodarski vestnik)*

60 - LETNICA ŽELEZNIČARSKE STAVKE

Vsako leto se v aprilu spominjamo krvavih dogodkov iz leta 1920 na Zaloški cesti v Ljubljani. Letos je minilo že okroglih šestdeset let, odkar so se železničarji kot najmočnejša in najbolj organizirana sila delavskega razreda (poleg rudarjev) s splošno železniško stavko najostreje spopadli z vladajočim razredom.

Že daleč pred prvo svetovno vojno, leta 1896, so bili železničarji med ustanovitelji Jugoslovanske socialde-

mokratske stranke. Bili so v vodstvu komunistične stranke od njenih začetkov in tudi glavni štrajk ki sta ga vlada ter vladajoči razred krvavo zaznamovala, ni niti za hip omajal revolucionarnosti železničarskih delavskih vrst. Vsepovsod, koder iščemo začetke slovenskega naprednega delavskega gibanja, naletimo na železničarje.

Vrsta »pametnih« vladnih ukrepov pod taktirko prometnega ministra dr. Antona Korošca je slovenske železničarje naravnost pognala v stavko. Ukinil je namreč tako imenovano kolektivno pogodbo prometnih in transportnih delavcev ter uslužbencev Jugoslavije z ministrstvom za promet in uvedel začasni pravilnik, ki je železničarjem odvzel celo vrsto že pridobljenih pravic: ukinjen je bil osemurni delavnik, ukinjena sta bila starostno in bolniško zavarovanje, zmanjšale so se mezde . . .

Jugoslovanski železničarji so si izbrali skupni datum začetka stavke, ki so ga slovenskim predstavnikom sporočili 10. aprila 1920, ko se je sestel osrednji odbor Splošne železničarske organizacije za Slovenijo.

»Delavci, delavke, vse pošteno in trpeče prebivalstvo . . .«

S temi besedami so dan pred stavko na Krekovem trgu vabili letaki delavstvo k množičnemu shodu. Govorniki so zahtevali ukinitve Koroščevih »novosti«, zvišanje plač in ustanovitev železničarskih svetov. Očitno so svarilne besede na shodu odhajale z vnetrom in logična posledica slabih razmer je bil štrajk, ki se je začel na južni in državni železnici v noči med 15. in 16. aprilom po vsej Sloveniji. Vlaki so obstali, tiri so osameli. Tokrat je šlo najbolj zares.

Stavkajočim železničarjem v podporo pa tudi opogumljeni z njihovo radikalnostjo, so se stavki pridružili delavci drugih panog v gospodarstvu. Tako so 20. aprila začeli stavkati kočevski rudarji, radeški papirničarji in naslednjega dne revirski rudarji, steklarji, rudarji iz Senovega, kočevski lesarji . . . Solidarnost z železničarji se je kazala tudi s številnimi zborovanji in akcijami. Tako so, da navedemo le en tak primer, v Trbovljah železničarji in drugo delavstvo zavzeli tudi pošto in odstavili občinski svet, na njegovo mesto izvolili novo vodstvo ter razglasili sovjetsko republiko . . .

Kljub prepovedi takratnih oblasti so se v Ljubljani zbrali železničarji 21. aprila v Taškarjevem gozdu, kjer so jim spregovorili člani stavkajočega odbora Makuc, Žorga in Perdan. Podoben je bil tudi zbor, ki je bil dva dni kasneje na Fužinah pri Ljubljani. Tistikrat se je zbralo kar dva tisoč ljudi. Tam je predstavnik stavkovnega

odbora Makuc zbranim sporočil, da se začne splošna stavka ter jih pozval, naj se naslednjega dne zberejo na Zaloški cesti pred tramvajsko remizo.

Tako se je že v zgodnjem jutru 24. aprila leta 1920 zbralo na Zaloški cesti v Ljubljani že kakih dva tisoč ljudi, ki so se jim pridruževali še novi in novi. Na čelo povorke, ki naj bi šla proti mestu, so se postavile ženske. Stavkajoči so namreč upali, da policija ne bo streljala v ženske, če bi prišlo do frontalnega soočenja. Seveda nam je znano, da se policijska konjenica na ženski ščit prvih vrst ni prav nič ozirala. Padli so strelji in na cesti je obležalo trinajst ljudi.

Bil je to največji in najbolj krvav spopad delavskega razreda z oblastmi v tedanji Jugoslaviji. Stavka je bila strta. Toda kali, ki jih je pognala med slovenskim delavstvom, niso strli ne strelji ne vrsta državnih varnostnih ukrepov. Kamen se je začel valiti po strmini in je sprožil plaz. Plaz revolucionarnega boja slovenskega delavskega razreda, ki se je umiril šele z iztekom druge svetovne vojne v graditvi nove države in novih družbenih odnosov. (TV — 15)

SRAMOTA UMIRA POČASI

»Od tistih iluzij, ki so jih slovenski politični emigranti odnesli v tujino po koncu druge svetovne vojne, jih je ostalo le še malo. Druga generacija jih nima več. Nima ne iluzij ne volje ne potrebe, da bi nadaljevala izgubljeni boj prejšnje generacije, ki se je postavila na napačno stran zgodovine. Zastor po predstavi, ki so jo gledalci izžvižgali, je že davno padel. Luči v areni ne svetijo več, stoli v dvorani so razmetani v neredu. Drog, na katerem je visela zastava, se je ukrivil in od zastave so ostali le scefrani koščki obledelega blaga. Nihče ne bo nikoli več nosil te zastave in se bojeval pod njo. V spominu nekaterih bo še nekaj časa ostala kot znamenje poraza, ki ga nikoli ni bilo mogoče spremeniti v zmago...«

To je ena zaključnih misli mladega slovenskega avtorja JANEZA ČUČKA v njegovi knjigi *Sramota umira počasi*, ki je izšla v začetku letošnjega leta pri založbi Obzorja.

Knjiga je pravzaprav prvi poskus obravnavanja usode »senc preteklosti« v politični emigraciji, se pravi ljudi, ki so bili med II. svetovno vojno sodelavci fašističnih in nacističnih okupatorjev na Slovenskem in potem, ko so pobegnili iz domovine, skušali nadaljevati svojo diskreditirano in že zgodovinsko pokopano politično dejavnost. Delo Janeza Čučka ni političen ali kak drugačen obračun s to

slovensko politično emigracijo, ker tak obračun sploh ni več potreben. Vse je že zdavnaj končano. Je pa zgodba o ljudeh, ki so morali plačevati ceno za svojo protinarodno dejavnost, podobno kot kvizlingi na Norveškem, kolaboracionisti v Franciji, nacisti na Nizozemskem in fašisti v Italiji.

Njihova usoda v tujini je klavna. O tem nas prepričujejo v knjigi nekateri pogovori, ki jih je imel avtor z nekaj člani te protijugoslovansko delujoče emigracije. Prav ti pogovori so v knjigi najbolj zanimivi in škoda, da jih ni utegnil zbrati še več.

Gradivo je Janez Čuček dobil med svojimi potovanji po Argentini, Kanadi, Združenih državah Amerike, Veliki Britaniji, Italiji, Franciji, Zvezni republiki Nemčiji in na Švedskem in ga prepletel z izčrpnimi dokumenti in zgodovinskimi zapisi — v tem je šel na škodo reporterskega dela morda tudi nekoliko predaleč. Vendar obilice dokumentov in znanstveno zgodovin-

Janez Čuček, avtor knjige z naslovom *Sramota umira počasi*, je zunanjepolitični komentator RTV Ljubljana

skih spoznanj nikakor ni odveč — knjigi dajejo svojo pravo težo in prepričljivost.

Knjiga je bila pri priči razprodana in je te dni izšel že drugi ponatis.

(Dnevnik)

ŽIVI SVET PODZEMLJA

V Postojni so odprli veliko razstavo z naslovom *Živi svet podzemlja*, ki bo na ogled do pozne jeseni. Razstava je sestavni del Kraške muzejske zbirke in je osnutek za stalno razstavo v bodočem Kraškem muzeju pri vhodu v Postojnsko jamo.

Še več kot pol stoletja potem, ko je dal Linnee s svojim Naravnim sistemom podlago za urejeno zbiranje biološkega znanja, je prevladovalo mnenje, da v podzemlju ni življenja. Človeška ribica, prva znanstveno opisana podzemeljska žival, je s svojo nenavadno pojavo spodbujala mistične ob-

čutke (za časa Valvasorja so jo imeli za zmajevega mladiča). Zato ni prišlo nikomur na um, da bi šel gledat, kje ta dvoživka živi in s čim se hrani. A tudi jame, človeku dostopni naravni del podzemlja, so bile le za izbrance — hrabre pionirje, ki se niso ustrašili dolgih potov v večno temo, Ni torej zgolj naključje, da je prav eden prvih prvoprstopnikov, postojnski domačin Luka Čeč, našel leta 1830 globoko v popolni temi Postojnske jame nenavadnega hrošča brez oči. Vsestranski biolog-amater Ferdinand Schmidt iz Ljubljane ga je poimenoval za drobno-vratnika. Zanimiva žuželka je poleg človeške ribice pritegnila pozornost mnogih znanih evropskih biologov. Prišli so v našo deželo in začeli odkrivati številne nove podzemeljske vrste. Tako je nastal prav slovenski Kras zibelka nove biološke panoge, spelebiologije, ki proučuje živi svet podzemlja.

Znanstveniki pri nas še vedno odkrivajo nove vrste, čeprav so takšna

odkritja že redkejša. Podzemeljsko živalstvo Jugoslavije je po številu znanih vrst najbogatejše na svetu.

Celotnega bogastva podzemeljskega življenja Slovenije še ni moč prikazati. Raziskovalci bodo imeli še polne roke dela, preden bomo naše dosežanje znanje lahko tako uredili, da ga bomo obrnili sebi v prid. Zato ima postojnska razstava predvsem namen vzpostaviti prvi stik obiskovalcev z živim svetom podzemlja naše ožje domovine.

(Delo)

HALŠTATSKA KULTURA

V zgornjeavstrijskem mestecu Steyr, v tamkajšnjem gradu Lamberg, je od 21. aprila odprta velika mednarodna arheološka razstava pod naslovom Halštatska kultura — zgodnja oblika evropske znanosti. Razstavo je pripravila deželna vlada Zgornje Avstrije, pokroviteljstvo nad njo pa je prevzel pred-

sednik republike Avstrije dr. Kirchschlaeger.

Na tej doslej največji in najbolj reprezentativni razstavi zapuščine iz halštatskega časa v Evropi so razstavljeni najdragocenejši in najznačilnejši predmeti tega obdobja iz Avstrije, Švice, Francije, Nemčije, Češkoslovaške, Sovjetske zveze, Madžarske in Jugoslavije.

Iz naše domovine sodelujeta Narodni muzej iz Ljubljane in Dolenjski muzej iz Novega mesta z izbranimi eksponati — situlo iz Vač, bronastima oklepoma iz Stične in Novega mesta pa z najdbami iz groba halštatskega kneza v Novem mestu na Značevih njivah. Razstavljeni so še nekateri predmeti iz drugih krajev Slovenije, ki so bili izkopani že pred prvo svetovno vojno in jih hrani Prirodoslovni muzej na Dunaju.

Razstava v Steyrju je odlična priložnost za predstavitev in uveljavitev naših dragocenih izkopanin na medna-

rodni ravni in hkrati visoko priznanje, ki ga dajejo organizatorji prav bogati zapuščini iz halštatskega obdobja na Dolenjskem.

Ob razstavi je izšel zajeten in bogato ilustriran katalog, ki vsebuje več tehničnih razprav o značaju in pomenu halštatske kulture v Evropi.

Razstava bo odprta do 26. oktobra 1980.

(Dolenjski list)

DOMA NAREJEN TEPTALNIK SNEGA

Na snežnih poljanah smučarskega središča na Kopah pri Slovenj Gradcu so pred kratkim prikazali delovanje novega teptalnika snega »Snežnik TS-941«. Novi teptalnik je prvi take vrste v Jugoslaviji in eden redkih v svetu. Njegov konstruktor je Jože Gorše, vodja oddelka cestnih vozil v kočevskem Itasu.

Teptalnik snega je v bistvu kombinacija traktorja IMT-558 in posebnega podvozja z osmimi nosilnimi ter dvema pogonskima kolesoma. Navaden traktor se namreč razmeroma hitro priredi v teptalnik snega. Ena izmed njegovih prednosti je, da traktor v poletnih mesecih uporabljajo za njegovo osnovno dejavnost, pozimi oziroma po potrebi pa ga spremenijo v teptalnik.

Prvi tak teptalnik je bil izdelan že leta 1977. Zasluge za njegov razvoj imajo Avgust Švara, Tone Lavriša, Anton Križ in še drugi s posestva Snežnik, seveda tudi Jože Gorše. Trenutno vozijo po slovenskih smučiščih štirje taki teptalniki.

(Dolenjski list)

AMERIČANI NAJBOLJ ISKANI ŽENINI, JUGOSLOVANKE PA NEVESTE

Američani so bili leta 1978 med tujci v Zvezni republiki Nemčiji najbolj iskani ženitni partnerji za Nemke. To izhaja iz najnovejšega pregleda zveznega statističnega urada v Wiesbadnu. Od 14.900 Nemk, ki so se leta 1978 poročile s tujcem, se jih je 2.544 odločilo za Američane, 1938 za Italijane, 1186 za Avstrijce, 984 za Turke, 964 za Jugoslovane in 834 Nemk za Nizozemce.

Od 8500 tujk, ki žive v Zvezni republiki Nemčiji in so se poročile z Nemci, pa jih je kar 1315 iz Jugoslavije, najmanj — 566 — pa iz Francije.

Od otrok, ki so se leta 1978 rodili tujcem v Zvezni republiki Nemčiji, jih je 36.000 prišlo na svet turškim staršem, 10.000 jugoslovanskim, 9000 pa italijanskim staršem.

(Dnevnik)

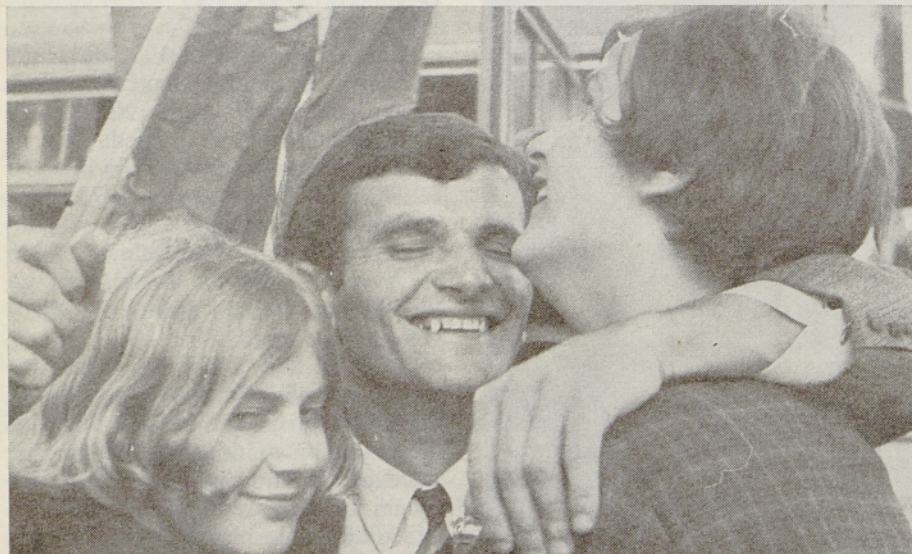
Prem, rojstni kraj slovenskega pesnika Dragotina Ketteja (foto: Mirko Kambič)

VLAKI

VLAK BRATSTVA IN ENOTNOSTI

Množica ljudi je sprejela vlak bratstva in enotnosti v srbskem mestu Trstenik (leta 1970)

Bratske vezi se zdaj pletejo med sinovi in vnuki nekdanjih slovenskih pregnancev in srbskih gostiteljev

Med obiskom Maribora v drugi polovici aprila 1941 se je Adolf Hitler na ploščadi mariborskega gradu obrnil h gauleiterju dr. Siegfriedu Ueberreiterju (ta zločinec je še danes živ, skriva pa se v eni od držav Latinske Amerike) in mu dejal: »Napravite mi to deželo zopet nemško...!«

Hitlerjev poziv je prišel nekoliko pozno, kajti gauleiter Ueberreiter je s svojimi nacističnimi sodelavci slovensko Štajersko tisti čas že »delal« nemško. Šestega aprila 1941 so nemški nacisti, italijanski fašisti ter njihovi madžarski, romunski in bolgarski zavezniki napadli Jugoslavijo, osmega aprila je bil zaseden Maribor, dvanajstega aprila pa so prve Slovence iz Maribora že zapirali in jih vozili v meljsko vojašnico. Le-tem so se kasneje pridružili še Slovenci iz Celja in drugih krajev od nacistov okupirane slovenske Štajerske.

Najprej so v meljsko vojašnico zapirali samo moške — »glavarje« družine. V začetku junija pa so nacisti sredi noči začeli po domovih pobirati še družinske člane v meljski vojašnici zaprtih mož. Družinski člani so smeli vzeti s seboj le ročno prtljago, nato pa so Nemci sestavljali transporte za izgon Slovencev. Člani prvegi transporta, ki je krenil na pot 7. junija 1941, so tavalili še v veliki negotovosti, dokler niso izvedeli, da jih vodi pot v Srbijo. Tedaj so si oddahnili, kajti vedeli so, da jim bodo bratje ponudili pomoč, kolikor jo bodo največ mogli.

Prvi transport je krenil v Jagodino (današnje Svetozarevo), drugi v Cuperijo, tretji v Paračin, potem pa še v Vrnjačko banjo, Užicé, Čačak, Valjevo, Kraljevo, Kragujevac in v druga mesta. Štiri leta so Slovenci preživeli med Srbi — poznejši transporti pregnanih Slovencev so šli še v Bosno, na Hrvaško in v Šlezijo — štiri leta so srbski bratje s Slovenci delili vse dobro in zlo, štiri huda vojna leta so zanje skrbeli, da so v letu 1945 Slovenci končno dočakali vrnitev v domovino.

OBISK OB OBLETNICI

Po osvoboditvi so bile vezi med nekdanjimi slovenskimi pregnanci in njihovimi srbskimi gostitelji polnih šestnajst let le na ravni posameznih osebnih zvez. Vse do maja 1961, ko se je tedanjemu uredniškemu odboru mariborskega Večera pod vodstvom glavnega urednika Milana Filipčiča

TKEJO MOČNE VEZI

zdelo, da bi bilo prav, ko bi javnost na dvajsetletnico pregnanstva Slovencev v Srbijo primerno opozorili. Večer je sestavil skromno štiričlansko ekipo — v njej so bili zdaj že pokojni Stanko Čretnik, tedaj postajni načelnik železniške postaje Maribor, in nekdanji pregnanec iz prvega transporta pokojni Fran Roš, šolnik in pisatelj, nekdanji pregnanec iz drugega transporta foto-reporter Jože Gal in pisec teh vrstic, ki je bil tudi pregnanec iz drugega transporta. Ta skupina je na stroške dnevnika obiskala Svetozarevo in Čuprijo, torej mesti v Šumadiji, kjer sta našli zatočišči prvi in drugi transport pregnancev.

Štirje Slovenci so tiste majske dni pred devetnajstimi leti preživljali v Svetozarevu in v Čupriji skoraj »ilegalno«, z drugimi besedami — Večeroва skupina ni bila nikakršna »uradna delegacija«. Obiskovali so prijatelje, pri katerih so preživljali vojne čase, veselili so se ponovnih snidenj, skratka doživeli so tri čudovite dneve. Zadnjega dne obiska so se vendarle oglasili pri predsedniku tedanjega ljudskega odbora Svetozarevo Ljubomiru Iliču, ki jim je kasneje v hotelu priredil kosilo, na katerega je povabil tudi Ganeta Mladenovića, tedanjega glavnega urednika Novega puta, tednika, ki je izhajal v Svetozarevu.

Dobrih štirinajst dni po vrnitvi v Maribor je uredništvo Večera povabilo na obisk tri predstavnike tednika Novi put. Razkazali so jim mesto in okolico, med drugim pa so jih popeljali tudi na Pohorje, kjer so jim v Železničarskem domu pripravili kosilo. Prav tam je vzniknila misel o vlaku bratstva in enotnosti. Ko so namreč razpravljali o tem, kako še utrditi bratske vezi, ki so se med Slovenci in Srbi stkale med vojno, je nekdo omenil, da bi bilo lepo, ko bi preživele nekdanje pregnance lahko še enkrat odpeljali v Srbijo, v kraje, kjer so preživeli vojni čas, da bi se lahko prepričali o današnjem tamkajšnjem napredku. In potem je bilo hitro dogovorjeno: v Mariboru naj bi pripravili vlak, kolegi od Novega puta v Svetozarevu pa bi prevzeli organizacijo nastanitve nekdanjih pregnancev.

ODPELJAL JE PRVI VLAK

Dogovorili so se, naj bi prvi vlak bratstva in enotnosti odpeljal v Srbijo že sredi septembra, zato jim za orga-

nizacijo ni preostalo veliko časa. Sestavili so širok organizacijski odbor iz samih nekdanjih pregnancev, ki je pošteno pljunil v roke, kot pravimo in se naslednje tri mesece sestajal praktično vsak večer. Delali so s takim ognjem in zagnanostjo, da se je dokaj smeli načrt dobesedno uresničeval pred njihovimi očmi. Tedanje železniško transportno podjetje Ljubljana je za potovanje v Srbijo dalo na voljo povsem novo vlakovno garnituro, ki so jo prav tedaj nabavili v tujini, sestavili so posebno kulturno skupino, ki je nastopala po srbskih mestih, mariborski likovni umetniki so za vsako mesto, kjer so Slovenci preživljali vojna leta, poklonili po eno sliko, nekdanji pregnanci so kupovali za svoje nekdanje gostitelje darila, skratka vzdušje je bilo enkratno.

Tudi kolegi iz svetozarevskega Novega puta so se potrudili na vso moč; v vseh mestih, kjer so med vojno živeli pregnani Slovenci, so pripravili organizacijske odbore za sprejem gostov in ko je dolg vlak 15. septembra dopoldan pripeljal v Šumadijo 640 nekdanjih pregnancev, so jih v vseh krajih na postajah čakale velike množice domačinov. Nekdanji gostitelji in nekdanji pregnanci so si padali v objem, po licih so tekle solze sreče zaradi veselega snidenja po šestnajstih letih, začelo se je slavje, kakršnega pripravijo svojim gostom, prijateljem in bratom lahko samo Srbi.

Naslednje leto je odpeljal vlak bratstva in enotnosti iz Srbije proti Sloveniji kar dvakrat: enajstega maja 1962 je pripeljal najprej v Maribor, sredi septembra pa v Celje. Tisti v maju je pripeljal nekdanje srbske gostitelje, ki so med vojno skrbeli za pregnane Slovence iz Maribora, dravske doline, Koroške, Ptujja, Prlekije in Slovenskih goric, oni v septembru pa srbske gostitelje, ki so imeli v vojnih časih na skrbi pregnane Slovence iz Celja, Savinjske, Šaleške doline, iz Laškega, Zasavja in Posavja.

VSAKO DRUGO LETO — NOV VLAK

Mogočna manifestacija, ki se je razvila posebej iz prvega pa tudi iz drugega in tretjega vlaka bratstva in enotnosti, je kar sama od sebe ponujala razvoj medsebojnega sodelovanja med občinami in kraji v Srbiji, v katerih so med vojno živeli pregnani

Slovenci, ter občinami in kraji, od koder so ti Slovenci bili. Ljudje so želeli še bolj utrditi bratske vezi, ki so bile stkane med vojno in ki jih ni mogoče nikoli več uničiti. Povezovati so se pričeli šolska mladina, kulturna društva, delovne organizacije, različne ustanove in drugi. Obiskov med Slovenci in Srbi je bilo iz leta v leto več, obiskov, ki »uradno« niso sodili v akcijo vlaka bratstva in enotnosti, so pa bili prav tako prisrčni, prijateljski in bratski.

Posamezna mesta iz Srbije so se med seboj pobratila, vezi med nekdanjimi gostitelji in pregnanci so se prenašale na njihove sinove, vnuke, ponekod že celo na pravnuke. Dogovorili so se, da bodo poslej iz Slovenije v Srbijo in obratno vozili vlaki bratstva in enotnosti mnogo bolj organizirano. Sprejeli so predlog, naj bi vlaki vozili vsaki dve leti, enkrat v Srbijo in drugič v Slovenijo.

Pred poldrugim letom, oktobra 1978, je iz Slovenije odpeljal že deseti, jubilejni vlak bratstva in enotnosti, katerega pokroviteljica je bila zvezna konferenca SZDL, le-ta pa bo odslej stalna pokroviteljica te velike manifestacije bratstva in enotnosti. Tedaj se je vlak ustavil v Topčideru, potem pa odpeljal v dveh smereh — po barski progi proti Titovemu Užicu in prek Čuprije ter Stalača v Kraljevo.

Lansko jesen je 31 občin iz zahodne Srbije, Šumadije in Pomoravja podpisalo samoupravni sporazum o financiranju vlaka bratstva in enotnosti, v Sloveniji pa je tak sporazum podpisalo trideset občin. Letos je vlak bratstva in enotnosti krenil iz Srbije 4. junija, v Slovenijo pa je pripeljal okoli 960 potnikov 5. junija; sprejeli so jih v tridesetih občinah. Gostitelji nekdanjih pregnancev so stanovali na njihovih domovih, da bodo vezi ostale in se nadaljevale čim bolj prisrčno in prijateljsko. Glavne svečanosti so bile v vseh krajih 7. junija, na dan, ko je pred devetintridesetimi leti odpotoval prvi transport slovenskih pregnancev iz mariborske meljske vojašnice proti Srbiji.

Bratske vezi med Slovenci in Srbi, stkane med vojno, so v preteklih devetnajstih letih postale še tesnejše, še močnejše in še prisrčnejše in ni tiste sile, ki bi jih lahko še kdajkoli pretrgala.

Branko Senica

V AJDOVŠČINI je bil dvodnevni seminar za učitelje dvojezičnih šol na Koroškem v Avstriji, ki so ga s sodelovanjem deželnega šolskega sveta za Koroško pripravili pri slovenskem republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje na podlagi 16. člena programa prosvetno kulturnega sodelovanja med SFRJ in republiko Avstrijo. Petdeset seminaristov se je jezikovno in metodično izpopolnjevalo ter izmenjalo izkušnje glede socioloških, jezikovnih in drugih vprašanj in si tudi ogledalo Vipavsko dolino.

Na BLEDU je bil štiridnevni semi-

nar za učitelje dopolnilnega vzgojno izobraževalnega dela v slovenskem jeziku v tujini, ki ga je pripravila izobraževalna skupnost Slovenije. Udeleženci so poslušali številna zanimiva in koristna predavanja, v plodnih razpravah izmenjavali izkušnje, zadnji dan pa so čez Pokljuko odšli v Bohinj in tudi obiskali osnovno šolo na Koprivniku.

Godalni orkester v CELJU je pred kratkim proslavil 35-letnico svojega delovanja. Orkester sodi med najkakovostnejše tovrstne sestave v Sloveniji in tudi v državi. Že to, da redno prireja letne celovečerne koncerte pa da je

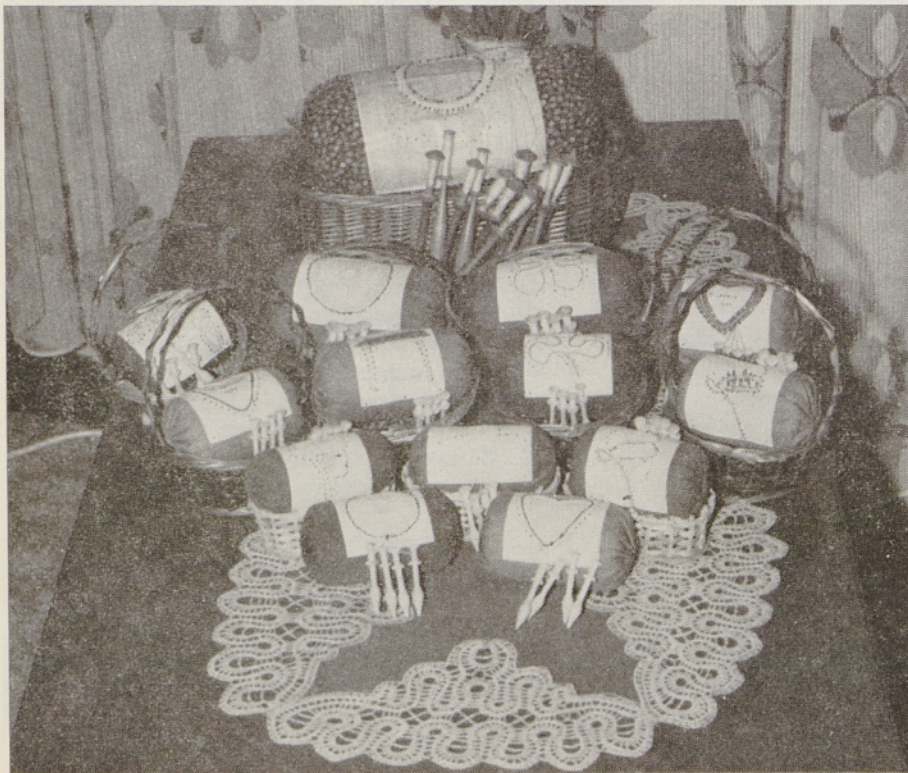
ČIPKARSKI SPOMINEK

Julka Fortuna iz Podlipe (Smrečje 6) pri Vrhniki izdeluje miniaturne »punkeljčke«, kakršne so pri svojem čipkarskem delu rabile predvsem idrijske klekljarice, se pravi, da so povsem izvorni.

Ti »punkeljčki« so v ličnih košaricah, v katerih je tudi vse, kar potrebuje klekljarica za svoje delo. Originalne košarice so brez ročajev, Julka Fortuna pa izdeluje tudi košarice z njimi, da jih lažje prenašamo ali obesimo doma za okras.

Če se boste, dragi rojaki, letošnje poletje oglasili v stari domovini, si lahko Julkine »punkeljčke« ogledate na Slovenski izseljenski matici, prodajajo pa jih tudi pri Domu v Ljubljani.

In še nekaj. Julka Fortuna je pred nekaj leti izdala tudi zbirko čipkarskih pesmi, ki je zaenkrat edina na Slovenskem. V teh pesmih govori avtorica predvsem o tistih časih, ko se je veliko slovenskih družin otepalo z revščino in so jih prav pridne roke klekljarskih žena in deklet reševale pred najhujšim pomanjkanjem.

že izdal svojo LP ploščo, potrjuje njegovo kakovostno raven.

V CERKNICI so ob potoku Cerkniščica odprli nov samski dom. V njem so v prvem nadstropju klubski in rekreacijski prostori, bolniška soba, garderobe in sanitarije, naslednji dve nadstropji pa sta izključno spalni z dodatnima čajnima kuhinjama. V novem cerknškem samskem domu je 85 ležišč.

V ČRENŠOVCIH v lendavski občini so odprli sodobno poslovno stavbo. V njej so velika samopostrežna trgovina z živili, trgovina s tekstilom in čevlji pa še podružnica Ljubljanske banke.

Na železniški postaji v DIVAČI imajo že kak mesec parno lokomotivo, ki sicer nikdar več ne bo vozila kompozicij vlakov, bo pa potnike in mlajše železničarje spominjala na minule čase. Divaški železničarji so parno lokomotivo, ki je zadnja vozila na primorskih in istrskih železnicah, obnovili prav zato, da bi v Divači kot nekakšen simbol spominjala na vse železničarje, ki so s svojim delom pripomogli k posodobitvi železnice.

Tovarna organskih kislin v ILIRSKI BISTRICI je med najdinamičnejšimi organizacijami združenega dela na Bistriškem. Zadnje čase se uspešno usmerja v proizvodnjo galvanskih preparatov na podlagi sodelovanja z enim največjih svetovnih proizvajalcev, zahodnonemško firmo Schlöter. V tovarni imajo precej patentiranih proizvodnih postopkov, prizadevajo pa si, da bi bolje izkoristili vse faze proizvodnje, v katerih so se doslej pojavljale odpadne snovi.

Prebivalci KOBJEGLAVE so pričeli s prostovoljnim delom pri gradnji novega kulturnega doma. Računajo, da bodo novo stavbo pokrili in zastekli že letos poleti, jeseni pa bodo nadaljevali z notranjimi deli. V domu bodo gledališka dvorana, dve pokriti balinišči, bife, knjižnica, sejna soba, mladinska soba in še dodatni pa sanitarni prostori. Kobjeglavčani so sklenili prostovoljno in brezplačno delati sleherno nedeljo.

V KONOVEM v velenjski občini so imeli 40-urni tečaj za gospodinje, ki bi se rade naučile šivanja za lastno rabo. Udeležilo se ga je 25 žena in deklet, ob koncu tečaja pa so vse uspešno opravile praktični preizkus znanja.

V zaselku KORTINA pri Škofijah, kjer živi šest družin, so napeljali vodo, kajti zaselek je bil doslej brez tekoče pitne vode in so jo vozili s cisternami iz Kopra.

Zadnja leta so v tovarni čevljev Planika v KRANJU intenzivno posodabljali proizvodnjo športne obutve. Pobudo je pravzaprav dala svetovno znana tovarna Adidas, ki je želela za-

radi tesnih proizvodnih zmogljivosti prenesti del proizvodnje na Planiko. Temu je seveda sledil nakup novih strojev.

Ob krajevnem prazniku v LOŽAH in MANČAH so tamkajšnji borci NOB razvili svoj prapor. Okoli 50 članov tamkajšnjega združenja borcev je tako dobilo svojo zastavo, pod katero se bodo zbirali tudi mladi in nadaljevali tradicije in izročila narodno-osvobodilnega boja.

V MARIBORU je bilo veliko tekmovanje pevskih zborov Slovenije. Njegov namen je bil predstaviti novo slovensko vokalno ustvarjalnost in po-ustvarjalnost, negovati slovensko narodno pesem, razvijati izkušnje med zborovodji in okrepiti tovrstno dejavnost. Na tekmovanju je nastopilo 30 pevskih zborov iz Slovenije in zamejske Italije, gost tekmovanja zadnjega dne pa je bil najuspešnejši zbor Hrvatske Ivan Goran Kovačić iz Zagreba.

Pri MIRNU so čez Vipavo zgradili nov železni most, ki ni namenjen prometu, pač pa so ga speljali zavoljo novega cevovoda namenjenega oroševalnemu sistemu; le-ta bo preprečeval pomladanske pozebe v hruškovih nasadih na obeh bregovih rečice.

Cevovod za hidravlični transport premoga iz poljskih Katowic do italijanskega Tržiča bo potekal preko Češkoslovaške in Madžarske do jugoslovanske meje, potem mimo MURSKE SOBOTE, Ptuja, Celja, Ljubljane in Postojne do meje čez Italijo. V vsaki državi bi naj bili dve črpalni postaji, ki bi naj pomagali, da bi premog, pomešan z vodo, prišel hitreje do naročnika. Po teh načrtih naj bi vsako leto poslali prek Jugoslavije v Italijo po ceveh pet do deset milijonov ton poljskega premoga.

Industrija pohištva Meblo iz NOVE GORICE, v kateri 3100 zaposlenih izdeluje pohištvo in notranjo opremo za javne objekte v vrednosti 2,3 milijarde dinarjev letno, načrtuje, da bo letos povečala proizvodnjo za 8 odstotkov, izvoz pa za več kot 20 odstotkov.

Letos bo tovarna vozil v NOVEM MESTU izvozila na zahodnoevropsko tržišče za 120 milijonov dolarjev osebnih avtomobilov in turističnih prikolic, kar je dvakrat več kot lansko leto. V Francijo bo novomeška industrija motornih vozil (IMV) izvozila približno 22.500 avtomobilov Renault 4, kar sodi v okvir sodelovanja s francosko firmo Renault.

V knjižnici v ORMOŽU imajo več kot 11.000 knjig; samo lani so jih s pomočjo domače in republiške kulturne skupnosti kupili ali dobili domala 2000. Lansko leto je bilo 6500 bralcev, od tega 2600 odraslih, ki so prebrali 13.000 knjig.

V SREDIŠČU ob Dravi so imeli številne prireditve, ko so 6. aprila proslavljali svoj krajevni praznik. V goste so v Središče prišli tudi prebivalci iz pobratene krajevne skupnosti Preljina iz občine Čačak v Srbiji.

Temeljni kamen za novo žago v PIVKI so položili pred dvema letoma, zidavo pa so pričeli minuli maj. Računajo, da bo nova žaga, v kateri bodo lahko letno zrezali 70.000 kub. metrov hlodov, dograjena v enem letu.

S prvim aprilom je v POSTOJNSKI JAMI pričel veljati nov urnik obiskov. Tako je jama odlej odprta za obiskovalce ob 8.30, 10.30, 13.30, 16. in 18. uri vsak dan, Predjamski grad pa bo odprt vsak dan od 8. do 18. ure.

Te dni so začeli obnavljati cesto od SPODNJE BRANICE do Zgornje Branice. Posodobitev vozišča bo terjala okrog 600 tisoč dinarjev.

Prebivalci UTOVELJ so veliko pripomogli z denarnim prispevkom h gradnji cestnega odcepa od Grahovega brda do glavne ceste Senožeče-Sežana. Tako je zdaj ves cestni odsek od Šepulj preko Utovelj in Grahovega brda do glavne ceste povezan z asfaltem.

V ŽALCU so odprli novo prodajalno čevljev mariborske tovarne Lilet. Uredili so jo v starem mestnem jedru in je deseta Liletova prodajalna v Jugoslaviji.

NOVI DEVIZNI TEČAJI

država	valuta	tečaj velja za	srednji
Avstrija	šiling	100	215,2997
Belgija	frank	100	96,0591
Danska	krona	100	493,4032
Finska	marka	100	744,4778
Francija	frank	100	660,0580
Nizozem.	florin	100	1401,0778
Italija	lira	100	3,2724
Norveška	krona	100	559,8277
ZR Nem.	marka	100	1538,8952
Španija	pezeta	100	39,1230
Švica	frank	100	1656,5534
Švedska	krona	100	651,3958
V. Britanija	funt	1	63,3769
Kanada	dolar	1	23,5812
ZDA	dolar	1	27,3000
Avstralija	avstr. dolar	1	31,2585

Ti tečaji so začeli veljati po devalvaciji dinarja 7. junija 1980. Glede na gibljivi tečaj so se utegnili posamezni zneski med tiskom že nekoliko spremeniti, zato jih upoštevajte zgolj kot orientacijo.

osebnosti

Prof. PAVEL KUNAVER je proslavil 90-letnico svojega polnega življenja, ki ga še vedno posveča naravi in oddaljenim zvezdam, svoje bogate izkušnje pa nesebično posreduje mladim. Napisal je blizu 40 knjig, te dni pa končuje knjigo Zvezde nad taborem, ki bo tabornikom in drugim ljubiteljem narave pomagala spoznavati zvezde. »Mladina je marmor — iz nje klešemo to, kar znamo,« je dejal. »Mladina je tudi glina — lahko jo gnetemo, kolikor hočemo. Starejši bi se morali z njo bolje in več ukvarjati, pa bi videli, da je vedno hvaležna za nasvete in dobro vodstvo...« V vseh teh letih je prof. Kunaver več kot 6000-krat opazoval sonce in naredil več kot 4000 risb. Leta 1910 je videl Halleyev komet, ki ga bo spet moč videti 1986. leta. »V življenju sem se odrekel vsem nepotrebnim rečem,« je pristavil, »— alkoholu, tobaku, kavi... in vse zdajal za knjige in daljnoglede.«

»Našo varnost gradimo na moči organiziranih ljudskih množic,« je pred kratkim v svojem govoru dejal predsednik republiške konference SZDL Slovenije MITJA RIBIČIČ, ki slavi letos svojo življenjsko šestdesetletnico. Že od mladih nog se je udeleževal v naprednih organizacijah, od vsega za-

Mitja Ribičič, predsednik RK SZDL Slovenije in letošnji jubilar

četka je bil član ljudskega odpora zoper fašističnega okupatorja, po vojni pa vse čas opravlja pomembne vodilne naloge. V svojem govoru na seji CK ZK Slovenije je tudi dejal, da so »mir, neodvisnost, stabilnost in sožitje najširši interes vsakega poštenega občana« pa da nam »neuvrčenost daje veliko moč in ugled«.

S TITOM PO SVETU

Nekaj let po vojni, dokler še niso bile zaživele hitre poti med deželami in celinami, je predsednik Tito potoval na obiske v številne prijateljske države s šolsko vojno ladjo Galeb.

Ta potovanja miru in prijateljstva so se pričela spomladi 1954.

A kaj so pomenila ta potovanja z ladjo, o kateri dotlej še nihče ni slišal?

In kakšno poslanstvo si je priboril Galeb?

S prvim trimesečnim bivanjem predsednika Tita na Galebu, ko je obiskal najprej sosedsko Grčijo in za njo Turčijo, se je pričela nova, razburljiva zgodovina te ladje. Zapisala se je v sodobno politično zgodovino. Postala je simbol miru. Titova ladja. V času, ko so se številne pomorske sile po svetovnih morjih postavljale s sodobnimi in hudo oboroženimi bojnimi ladjami, se je nenadoma pojavil med njimi Ga-

leb; neprimerno manjši, a mnogo močnejše oborožen, s sporočili miru namreč, prijateljsko ponudeno roko, z željo po sodelovanju med narodi in pobudami za osvobodilno gibanje neuvrščenih . . .

Po prvem Galebovem kapetanu, ki je predsednika Tita peljal v Grčijo in Turčijo, je na ladijski kapetanski most stopil Slovenec STANKO ABRAM, dotedanji predavatelj nekaj vojaških predmetov na šolskem centru vojne mornarice v Divuljah pri Splitu. Po njem so se v naslednjih letih Galebovih potovanj povzpeli na kapetanski most še trije jugoslovanski kapetani, a Slovenca ni bilo več nobenega: kapetan Abram je bil — in ostal — edini Slovenec med to pomembno peterico.

Njegova življenjska pot se je pričela 1. oktobra 1905 v Šentjerneju na Do-

lenjskem. Sprva se je šolal na ljubljanski realki, a ko je zvedel, da so v daljnem Dubrovniku odprli pomorsko akademijo, se je nemudoma odločil za študij na njej. Leta 1926 ga je uspešno končal in takoj pričel pluti po morju. Druga svetovna vojna ga je zatekla v Dubrovniku, kjer je že — kot mlad, a odličen strokovnjak — predaval na tamkajšnji pomorski akademiji nekatere vojaške predmete. Sledila so vojna leta, žalostna kot sam pravi: sprva je okusil grenkobo italijanskih taborišč, kasneje celo zloglasni Dachau . . .

Ko je bilo vojne konec, je nadaljeval s predavateljskim poklicem. Potem so ga — povsem nepričakovano — obvestili, da so ga bilih določili za kapetana Galeba. Kapetan sicer pravi, da za to ni imel kakšnih posebnih zaslug, vendar je prav iskati vzroke za

Maršal Tito in poveljnik »Galeba« Stanko Abram med pozdravom na poveljniškem mostu, april 1954

posadke, od tega 20 častnikom, in biti odgovoren zanje, ves čas skrbeti, da je vse v popolnem redu, kar je seveda možno le ob nenehnem in izredno skrbnem nadzorstvu.

Kakšen potnik je bil predsednik Tito?

Kapetan Abram se ga spominja kot izredno mirnega, potrpežljivega potnika, takšnega kot bi si ga želel sleherni poveljnik na ladji. Skromen je bil in zadovoljen s slehernim dnevnim obrokom hrane, za katero je skrbel kuhar iz Beograda. Dobršen del dneva med potovanjem je prebil v svojih prostorih: študiral je, bral, pripravljal se je za srečanja s tujimi državniki . . . Pred obedom in večerjo pa se je zelo rad sprehodil po palubi, kramljial z mornarji, ki so se mu nastavljali na vseh vogalih, da bi ga videli in ga pozdravili . . . Ko je sédel za mizo v skromni Galebovi jedilnici, je hudomušno obnavljal dogodke iz burnih let svojega življenja, se živo zanimal za ljudi, s katerimi je tiste mesece delil streho nad glavo, za njihove usode . . .

Še so bili tista leta Slovenci na Galebu: mlada, a izredno obetavna zdravniška trojica iz ljubljanskih bolnišnic — dr. Breclj, dr. Derganc in dr. Lavrič — s slovensko sestro instrumentarko je skrbel za pravnjše predsednikovo zdravstveno počutje, in tudi med posadko je bilo kar precej slovenskih fantov.

In ko je Galeb vplul v pristanišče, v katerem so našega predsednika dočakali najvišji voditelji države, ki jo je obiskal, so z Galeba zagrmeli topovi v pozdrav in po ustaljenem mednarodnem protokolu za sprejeme je bil ob vstopu prvega državnika dežele, ki jo je obiskal predsednik Tito, na palubi tudi kapetan Abram. Pa enako ob slovesu, ko je Galeb dvignil sidro in pričel pluti proti domovini . . .

Naslednje leto — 1955 — je bil kapetan Stanko Abram spet na Galebovem krovu, a tokrat kot načelnik štaba odreda ladij, se pravi Galeba in obeh rušilcev, ki sta ga spremljala. Tokrat je Titova pot miru peljala v Etiopijo. Predsednika smo izkrcali v Adis Abebi, pravi kapetan Abram, Galeb pa je šel za 14 dni v Masabo . . .

Madras, Bombay, Rangun . . . so pristaniške postaje, ki se jih živo spominja Galebov kapetan Abram na Titovih poteh . . . Pa Rdeče morje, ko je Galeb rezal valove proti Etiopiji . . . Tistikrat se je posadka srečala še z dodatno težavo, ki se je reče — nepitna voda; zato je vodo v času plovbe po Rdečem morju bilo nujno prekuhati. Ves dan smo kuhali na ladji hrano za posadko, pravi kapetan Abram, pa še vodo smo morali prekuhavati, da je bilo življenje na ladji zavaljo nenehne kuhe — prav peklensko, a kdor

je hotel spati, če je bil utrujen, je pač spal, četudi je termometer v ladijskem trupu nezadržno lezel kvišku. Le predsednik Tito je imel v svojih prostorih napravo za hlajenje, a tudi tisti prostori niso bili kaj posebno imenitnega — majhna kajuta za spanje, dnevni prostor, v katerem je delal, in kopalni prostor s prho, to je bilo vse, čeravno so ljudje tistihdob govorili, da ima Galeb celo zlate kljuge . . . Kako daleč smo bili od zlata in od osnovnega udobja . . .

Gotovo ste bili za časa plovbe na tako pomembni ladji izredno strogi, kapetan, vprašujem, a on odgovarja, da je bil z vsemi enak, od prvega častnika do zadnjega mornarja. Če je predsednik Tito strogo spoštoval ladijske predpise ter s svojim zgledom najbolje obvezoval posadko, kako bi naj kdorkoli od službujočih na Galebu kršil zaobljubo, ki se je glasila:

»Čast službovanja na Galebu moramo ohraniti kot največjo vrednoto naše vojne mornarice!«

Po vrnitvi v domovino je predsednik Tito z vojaškimi odlikovanji izrekel priznanje slehernemu članu posadke za njegovo delo. Slehernemu mornarju, ki je skrbel za njegovo dobro počutje in varno plovbo, je izročil tudi posebno spominsko medaljo z reljefno označeno potjo, ki jo je opravil s predsednikom Titom na krovu, kapetan Stanko Abram pa s posebno ljubeznijo hrani v svojem domu še dodatno spominsko darilo: dragoceno cigaretnico s posvetilom najdražjega darovalca . . .

Po poti v Etiopijo je kapetan Abram odšel v Pulj za načelnika pomorskega šolskega oddelka, po upokojitvi pa se je nastanil v enem izmed mirnih stanovanjskih blokov v Luciji pri Portorožu in šestnajst let opravljal za Splošno plovbo Piran zahtevno tehniško inšpektorsko službo. Zavaljo njegovih izjemnih zaslug so ga pred leti imenovali za svetnika za pomorsko tehnologijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti.

Ladjo Galeb, ki je v imenu miru preplula 80.000 morskih milj in na kateri je predsednik Tito prebil 480 dni, pa so pred nekaj leti obnovili, da bi bila še nadalje šolska ladja, a kar se da sodobna.

V ladjedelnici Uljanik v Pulju so ji vgradili najsodobnejše naprave, ob tej splovitvi pa so povabili na slovesnost tudi vse njene kapetane, med njimi seveda tudi Stanka Abrama, in jim v znamenje hvaležnosti za njihovo delo na dolgih morskih poteh po svetu izročili dragocene bronaste plakete.

to, da je postal poveljnik ladje, ki je pod jugoslovansko zastavo plula kot odposlanka naših želja po miru in strpnem sožitju med narodi, v njegovi popolni vojaški izurjenosti, znanju, natančnosti in zanesljivosti . . .

Ladja z najljubšim potnikom na krovu in Stankom Abramom na kapetanskem mostu je jeseni 1954. leta krenila na dolgo pot v Indijo in Burmo.

»Ves čas nam je bilo vreme izredno naklonjeno,« pripoveduje danes kapetan. »Čeprav utegne biti prav pogosto plovba po Egejskem morju hudo neprijetna, je plul Galeb tistikrat po izredno mirnem morju, po tistem, ki je rado muhasto in pobesneno . . .«

Kaj je v tistih letih pomenilo povečevati Galebu?

Biti domala tri mesece z doma in na utrudljivi poti, ukazovati 180 članom

Stanko Abram: »Predsednik Tito je bil najprijetnejši gost na ladji . . .«

PO DOLINI BAČE IN DO CERKNA

Za ogled tega prelepega koščka slovenske domovine vam svetujemo cestno pot po dolini Soče, čez Kozaršče na Most na Soči, od tam do Bače pri Modreju in naprej po Baški grapi skozi Klavže do Grahovega ob Bači. Tam se cesta odcepi v dolino, kjer se obrne in prečka vodo ter vas zapelje naprej na Bukovo in v vratolomnih ovinkih skozi Jesenico in Zakriž v Cerkno.

Kaj boste videli ob poti?

Doline Soče ni treba predstavljati posebej, v Baški grapi bi omenili dobro gostilno na Grahovem, medtem ko v Podmelcu lahko obiščete rojstno hišo pisatelja Ivana Šorlija, na v pobočje Kotla pomaknjenih Temeljnah pa je vreden obiska spomenik pisatelju Cirilu Drekonji. Na Kneži se zapeljete mimo rojstne hiše tolminskega puntarja Golje, kilometer naprej boste opazili spomenik enajstim obešenim borcem za svobodo, nad katerimi so se zverinsko znesli sovražniki.

Še en kraj lahko obiščete med potjo in sicer Zakojco, kjer je zagledal luč sveta priljubljeni mladinski pripovednik France Bevk. Ob poti vas bodo spremljala spominska obeležja iz narodnoosvobodilne vojne, v Zakrižu pa nikakor ne smete zgrešiti hiše, kjer so med vojno tiskali edini časopis v okupirani Evropi — Partizanski dnevnik, katerega naslednik sedaj izhaja v Trstu pod imenom Primorski dnevnik.

Preostane še Cerkno, prijeten kraj z izredno lepim novim poslopjem osnovne šole, hotelom in vabljivo okolico, v neposredni bližini kraja pa je znana partizanska bolnišnica Franja.

TURISTIČNA SNOVANJA NA POLENŠAKU

Na slovenskogoriškem Polenšaku, kjer vsako poletje organizirajo tradicionalni praznik žetve z razstavo kruha in pogač, so sklenili, da bo letošnji praznik v začetku julija. Radi bi si zgradili tudi manjši turistični dom, v katerem bi postavili eno ali dve krušni peči, v njem pa bi med drugim uredili tudi zbirko starih kmečkih delovnih orodij in pripomočkov, značilnih za to območje Slovenskih goric. Zbranih imajo že precej eksponatov, ki jih zdaj shranjujejo na podstrešjih okoliških domačij.

CAMPING CENIK JUGOSLAVIJE ZA LETO 1980

V nakladi 400.000 izvodov je izšel izpopolnjen prospekt in cenik jugoslovanskih campingov.

Na njegovi naslovnici je lična barvna fotografija Blejskega otoka pod šotorskim krilom, na notranji strani ovitka je narisana zemljevid Jugoslavije z označenimi camping prostori. Sledijo seznam campingov, razporejen po kartografskih poljih, besedilo s koristnimi informacijami v angleščini, nemščini, francoščini, italijanščini in srbohrvaščini, tolmač simbolov, telefonske številke službe za tehnično pomoč v posameznih krajih Jugoslavije, cenik v

am. dolarjih, daljinar o oddaljenosti med nekaterimi najbolj prometnimi mejnimi prehodi in pomembnejšimi kraji v Jugoslaviji, cestnine, čas in valovne dolžine jugoslovanskih radijskih postaj, napovedi pomembnejših letošnjih dogodkov (Lipica) in še kaj.

Edicijo Camping 1980 lahko naročite na naslov: Auto moto savez Jugoslavije, 11000 Beograd, Ruzveltova 18.

PROSPEKT PTUJA

Občinska turistična zveza Ptuj je izdelala ličen prospekt svojega mesta. Na štirih listih formata 21×21 cm je predstavljeno staro mesto Ptuj v sliki in besedi v slovenščini, angleščini in nemščini. Naklada prospekta je 50.000 izvodov.

Naročila sprejema Turistično društvo Ptuj, Trg svobode 4, telefon 062/771-569.

IZPOSOJANJE AVTOMOBILOV

Kompas Hertz Rent-a-car je največje podjetje za izposojanje avtomobilov v Sloveniji, ki ima svoje poslovalnice v Ljubljani, na Brniku, v Velenju, Mariboru in Portorožu. Skupno ima 36 poslovalnic v vseh naših republikah in obeh pokrajinah, od tega jih je 15 na letališčih. V vseh teh krajih si lahko sposodite avto za ustrezno plačilo. Vrnite ga lahko v isti poslovalnici ali pa tudi ne: Kompas Hertz Rent-a-car prevzema vozila brezplačno pri svojih poslovalnicah, če pa želite pustiti vozilo v kakšnem drugem kraju, morate za njegov prevzem nekaj doplačati.

Cerklanski vrh nad Cerknim (foto: Ančka Tomšič)

Z avtomobili Kompas Hertz se lahko vozite kjerkoli po Jugoslaviji in po vsej Evropi ter ga tudi kjerkoli pustite. Poleg tega obstajajo tudi posebni vikendski popusti; ti vikendi trajajo od petka od 12. ure do ponedeljka do 12. ure.

Za primer: najemnina za osebni avto renault 4 znaša 476 dinarjev na dan, cena prevoženega kilometra je 2,40 dinarjev, bencin plača najemnik sam. Tako znašajo vsi stroški do 200 kilometrov prevoženih z Rent-a-carom 956 dinarjev.

Pri Kompasu mislijo tudi na dopustniško prtljago, saj vam brezplačno montirajo na avto prtljažnik, le pravočasno morate sporočiti svoje želje.

Seveda je najbolje, da si avtomobil pravočasno rezervirate in si tako zagotovite željeno vozilo. Rezervacije sprejema centralna služba za rezervacije po telefonu (061/316-647), s podrobnejšimi informacijami pa vam postrežejo na poslovalnici v Ljubljani, na Pražakovi 4.

ODDIH NA KMETIH

V založbi Gospodarske zbornice Slovenije je izšel barvni plakat s tematiko oddiha na kmetih. Velik je 69×98,5 cm. Na njem je manjši napis Jugoslavija, velik Slovenija, naslov Oddih na kmetih pa je tiskan v petih jezikih — slovenskem, srbohrvatskem, nizozemskem, nemškem in angleškem.

Fotografija na plakatu (njen avtor je Zvone Pelko) ponazarja čedno kmetijo v Logarski dolini in otroka na paši.

V murskosoboški tiskarni so natisnili 5000 izvodov tega plakata, ki ga lahko naročite pri Turistični zvezi Slovenije v Ljubljani, Miklošičeva cesta 38.

JULIJSKE KONJSKE PRIREDITVE

5. julija bo v Mariboru kas in turnir, 19. julija bo turnir v Celju, 20. julija spet v Mariboru, 22. julija bo kas na Brdu pri Kranju, 27. julija pa bo v Komendi tradicionalni turnir za memorial A. Žnidarja združen s kasom.

GARNI HOTEL PRI KONŠKU NA TROJANAH

Znana slovenska restavracija Pri Konšku na Trojanah, kjer prodajajo znamenite krofe in imajo sploh odlično kuhinjo, je te dni izdala prospekt svojega novega garni hotela. Le-ta ima 30 sob s 63 posteljami, prostor za banketne prireditve, poslovne sestanke, za družabne namene in za poroke.

Na treh straneh prospekta so barvne fotografije Trojan in okolice, novega garni hotela in njegove notranjščine, na zadnji strani pa je opis Trojan, restavracije in njenih specialitet (kislo zelje s klobasami imajo pa tudi razne zavitke). Besedilo je v slovenskem, angleškem in nemškem jeziku.

Prospekt lahko naročite na naslov: Restavracija Pri Konšku, 61222 Trojane, tel. 061/73-534.

Garni hotel ob restavraciji Pri Konšku na Trojanah ima 30 sob in izredno lepo okolico

AJDOVŠČINA — PRIMORSKI »BOOM-TOWN

V knjižici, izdani ob 30-letnici prve slovenske vlade, ki je bila ustanovljena v Ajdovščini 5. maja 1945. leta, je med drugim zapisano: »Ajdovščina sodi k tistim starejšim slovenskim mestom, katerih razvoj je bil vedno podoba časa in odsev okoliščin, ki oblikujejo zgodovino. Pečat ji je dajala, vse od rimskega imperija do nedavne preteklosti, pomembna zemljepisna lega. Mesto je namreč zraslo ob nekdanji rimski cesti, ki je povezovala rimsko cesarstvo s Podonavjem in centralno Evropo. Po Vipavski dolini so se pomikale rimske legije na osvajaalne pohode. Na mestu današnje Ajdovščine pa je bil v rimski dobi pravi tabor, ki ga je varovalo štirinajst obrambnih stolpov.«

Rimskih stolpov danes seveda ni več, visoko pa se dvigajo silosi ajdovskega Mlinotesta, ki jim ne more iti vstric nobena druga višja stavba v mestu, ki je središče ajdovske očine s skupnim številom prebivalstva 22.000. Kmečkega prebivalstva je približno 21 odstotkov. V industriji, trgovini in drugih dejavnostih je zaposlenih več kot 6.500 občanov. Razcvet v gospodarstvu, ki ga je občina Ajdovščina zabeležila v času od osvoboditve do danes, jo zares uvršča med mesta, kakršnim v Ameriki pravijo »boomtowns«, mesta z nadpovprečno uspešnim razvojem.

Iz podatkov o ajdovskih organizacijah združenega dela razbiram, da so začele bolj skromno. Za rast in modernizacijo podjetij so bila potrebna velika finančna sredstva, investicije za nabavo novih strojev, opreme, za zidavo proiz-

vodnih prostorov idr. Toda predvsem je bilo po končani vojni nujno delo pri obnavljanju razrušene domovine.

Mirko Šterman, urednik glasila delavcev gradbenega podjetja Primorje, mi je dal nekaj strnjenih podatkov o tej danes zelo razvejani in pomembni delovni organizaciji, katere razvoj je povezan z velikimi družbenimi premiki v novejši družbeni zgodovini Jugoslavije. »Z narodnoosvobodilno vojno in z graditvijo porušene domovine.« je zapisal Šterman, »je nastajala tudi današnja moderna delovna organizacija Primorje...«

Predhodnik SGP Primorje je bil že poseben oddelek v okviru IX. korpusa, ki je skrbel za hitre gradbene posege v času partizanskega boja. Danes šteje SGP Primorje 2.300 delavcev, zgradil pa je v preteklih letih na stotine zahtevnih objektov. Zgradili so veliko tovarniških, stanovanjskih, šolskih in športno-rekreacijskih objektov. Samo v letu 1978 so asfaltirali več deset kilometrov cest. Velik delež so imeli pri gradnji avtomobilske ceste Vrhnika-Razdrto, sodelovali pa so tudi pri izredno zahtevni gradnji avtomobilske ceste med Ljubljano in Vrhniko.

Podjetje Primorje skrbi tudi za kulturno življenje svojih delavcev. Sodeluje na številnih kulturnih prireditvah, seminarjih in srečanjih gradbincev Slovenije. Delavci tega kolektiva goje tudi razne športne zvrsti in se udeležujejo številnih tekmovanj pod imenom svojega podjetja.

Najstarejše podjetje v Ajdovščini je

tovarna »Tekstina«, nekdanja predilnica, ustanovljena leta 1826. Takrat se je imenovala »Cesarsko-kraljeva privatna mehanična predilnica«. Bila je prvi industrijski tekstilni obrat na Slovenskem. Že v letu 1843 je v njej obratovalo 14.000 vreten in je bila za tiste čase naj-sodobnejše opremljena. Leta 1875 je zaposlovala 800 delavcev in delavk, pred prvo svetovno vojno pa celo prek tisoč. To je bila za tiste čase velika in sodobna tovarna. Polnih sto let je bila osrednji industrijski obrat Vipavske doline in tudi njene širše okolice. Dobro je prestala večkratno menjavo lastnikov. Začasno je bila zaprta v času prve svetovne vojne. V predilnico in v »fabriške hiše« so takrat s soške fronte vozili ranjence.

Tovarno so ponovno odprli leta 1919, po italijanski okupaciji Primorske. Italijani so začeli v tovarni zaposlovati svoje ljudi, prevzeli so pisarne in nastavili svoje mojstre. Kakor povedo še živeči delavci in delavke stare predilnice, je bilo nekaj let pod Italijo zaposlenih prek 1.100 delavcev in delavk. Potem je leta 1927 prišlo do velikega poloma, od katerega si predilnica ni več opomogla in so jo spomladi leta 1932 likvidirali. To je bil hud udarec za domače tekstile, ki so si morali iskati kruh drugje — mnogi so odšli na delo v druge tekstilne tovarne, zlasti v Maribor in Litijo, mnogi pa so ilegalno odhajali prek meje. Zdi se, da so Italijani njihovim družinam dovoljevali legalno izselitev, ker je bilo v njihovem interesu poitalijančenje teh krajev.

Obnovljeni ostanki rimske utrbe v Ajdovščini (foto: Janez Zrnc)

Kakor hitro so bili v novi Jugoslaviji dani pogoji, so se začele priprave za oživitve tekstilne industrije v Ajdovščini in leta 1949 so v delu stare predilnice stekle prve statve. Po 17 letih premora se je ponovno nadaljevala ajdovska tekstilna tradicija. Danes je to tovarna Tekstina — sodobni tekstilni kombinat s predilnico, frkalnico, in oplemenitilnico, ki daje kruh 740 delavkam in delavcem.

Začetki današnje ajdovske tovarne pohištva Lipa sicer segajo nazaj v leto 1913, ko je podjetnik Kobe postavil žago, v kateri je delalo 10 do 20 delavcev. Danes predstavlja podjetje Lipa veliko podjetje lesne industrije, ki je močan izvoznik svojih izdelkov v Združene države Amerike in v razne evropske dežele.

V letu 1949 je slovenska lesna industrija začela izvažati na zahodna tržišča veliko rezanega lesa in lesnih izdelkov. Ob reorganizaciji lesnega gospodarstva Slovenije je podjetje s prvim januarjem 1950 prevzelo izkoriščanje Trnovskega gozda. Po opustitvi izkoriščanja gozdov v letu 1952 je podjetje začelo izdelovati zložljive stole za izvoz. Spomladi 1963 se je združila vsa lesna industrija ajdovske občine, da bi novo podjetje lahko s skupnimi močmi moderniziralo delo ter povečalo dohodek. Danes je to podjetje Lipa, ki zaposluje 780 delavcev in je največji izvoznik v občini Ajdovščina. Izvažajo v Združene države Amerike, Italijo, Kanado, Nizozemsko, ZR Nemčijo, Francijo, Libijo in še kam. V Ameriko izvažajo zlasti spalnice v ameriškem stilu in gugalnike.

V središču Ajdovščine

Podjetje samo skrbi za visoko kvaliteto svojih izdelkov kakor tudi za prodajo, poleg tega pa posveča veliko skrb tudi svojim delavcem. Že vrsto let imajo lepo urejeno tovarniško menzo, počitniški dom, svojim delavcem pa pomagajo tudi pri zidavi lastnih stanovanj.

Obnova starega lovskega dvorca Zemono pri Vipavi je uvrstila podjetje Lipa tudi med tiste redke delovne kolektive, ki se zanimajo tudi za ohranitev kulturno-zgodovinskih spomenikov. Lipin kolektiv s s svojimi sredstvi zagotovil obnovo in ohranitev enega najlepših zgodovinskih spomenikov na Vipavskem in na Primorskem sploh. Dvorec, ki je bil v prejšnjih časih last vipavskih grofov Lantierijev, služi zdaj za kulturne prireditve, obenem pa je v njem Lipin razstavno-prodajni salon. Poleg tega ima v njem občina Ajdovščina poročno sobo, v bivših vinskih hramih pa je lepa moderna restavracija. Z Zemono, ki stoji na majhni vzpetini, je čudovito lep razgled po dolini in okoliških hribih.

Med večje delovne organizacije v Ajdovščini spada tudi Mlinotest, ki so bili njegovi žitni silosi omenjeni že na začetku. Podjetje je nastalo leta 1948, ko je bil nacionaliziran tedanji valjčni mlin. Razvoj seveda ni bil lahak in brez težav, saj je podjetje podedovalo skromno stanje objektov in opreme. Za ustrezno in kvalitetno proizvodnjo ter dobro gospodarjenje je moral kolektiv vložiti vsa možna sredstva v modernizacijo proizvodnje in zidavo nujno potrebnih novih objektov. Tako so zrasli skladišni prostori, zgrajeni pa je bilo tudi pet novih pekarn, vse ostale pa modernizirane.

Zgrajen je bil tudi nov mlin z zmogljivostjo 120.000 ton v 20 urah, ki je v tehnološkem pogledu med najmodernejšimi v Jugoslaviji. Nadalje je bil zgrajen v Ajdovščini nov hotel, saj se od leta 1970 Mlinotest ukvarja tudi z gostinsko dejavnostjo.

Druga pomembna tovarna živilske stroke v Ajdovščini je »Fructal«, ki je znana v vsej Jugoslaviji in tudi v tujini. Surovine za svojo dejavnost podjetje kupuje po vsej Jugoslaviji in tudi zunaj nje.

Enako kot druga ajdovska podjetja je tudi Fructal-Alko začel v zelo skromnih razmerah. Začeli so z žganjeko. Na Krasu so odkupovali brinje, ki ga je bilo leta 1945 zelo veliko. Delali so po stari, tradicionalni tehnologiji in brinjevec prodali v Ljubljano. Pozneje se je podjetje preimenovalo v Tovarno likerjev in sadnih sokov, leta 1955 pa so podjetje preimenovali v Fructal, sandnolikerski kombinat Ajdovščina. Pod tem imenom je tovarna ostala do danes.

Poleg opisanih podjetij delujejo v Ajdovščini še splošno kovinsko podjetje, o katerem naj omenimo samo to, da je izdelalo izredno praktične kovinske postelje za šempetrsko bolnišnico. Ker spada v ajdovsko občino tudi trg Vipava, spadajo v ta pregled tudi tamkajšnje delovne organizacije — kmetijska zadruža Vipava, Vinarna, Vezenina Bled in druga manjša podjetja.

Predsednik občine Ajdovščina Ladislav Batagelj je v svojem poročilu ob občinskem prazniku, 5. maja 1979 med dru-

gim dejal, da so v gospodarstvu občine že v letu 1976 dosegli nadpovprečne rezultate ter da je bilo konec leta 1977 od 22.041 občanov v občini zaposlenih 6535, kar je za 4 odstotke več kot leto prej. Poleg industrije, ki smo jo omenili, nudi zaposlitev številnim občanom in občankam tudi trgovska dejavnost. V načrtu imajo tudi zidavo šolskega centra, nove knjižnice, večjega zdravstvenega doma, doma za ostarele občane idr. Kronično pomanjkanje stanovanj terja nadaljnjo dejavnost na tem področju. Nova soseska Ribnik je dala Ajdovščini 180 novih stanovanj, tam pa bodo zgradili tudi otroški vrtec in druge objekte.

Na področju kmetijstva so začeli z akcijo združevanja zemljišč, da bi lahko resnično izkoristili prednosti Vipavske doline, ki so prav gotovo v prostih kmetijskih površinah, ugodnih podnebnih razmerah in organizirani družbeni proizvodnji, ki je sposobna nuditi pomoč pri uvajanju najsodobnejših tehnoloških postopkov, združevanju zemljišč, agromelioraciji itd.

Naj za zaključek povzamem iz poročila predsednika občinske skupščine Ajdovščina L. Batagelja naslednje vrstice:

»Na tem mestu želim spregovoriti o pomenu, ki ga ima za naš narodnoosvobodilni boj in socialistično revolucijo oblikovanje prve slovenske narodne vlade. Ob tem se zastavlja vprašanje, zakaj je do tega dogodka prišlo na Primorskem in to ravno v Ajdovščini?

Z ustanovitvijo slovenske vlade na primorski zemlji pred zunanjim svetom manifestativno potrjeno dejstvo, da je Slovensko Primorje integralni del Slovenije in Jugoslavije, dejstvo torej, ki ga je že 16. septembra 1943 oblikoval vrhovni plenum Osvobodilne fronte, ko je proglasil priključitev Primorske k Sloveniji. To zgodovinsko dejstvo je potrdilo II. zasedanje AVNOJ v svojih sklepkih. Prav to dejstvo pa je izrecno naglasil tudi predsednik SNOS dr. Josip Vidmar, ki je 5. maja 1945 na seji predsedstva, na kateri je bil sprejet zgodovinski »Zakon o narodni vladi Slovenije« med drugim dejal: »Kraj smo izbrali po dvojnem kriteriju: Prvič nam gre za dokumentacijo, da je ta zemlja naša in da je ni sile, ki bi nam jo še kdaj iztrgala, in drugič, da je Ajdovščina kraj, ki je geografsko središče ene najvažnejših dolin Slovenskega Primorja in kot taka od nekdanjega političnega središča. Zato smo jo tudi izbrali. V tem kraju bo danes vzpostavljena slovenska vlada. V tem kraju se z današnjim dnem začenja nova doba slovenske zgodovine, doba svobode, doba svobodnega upravljanja lastnega življenja.«

K temu bi bilo mogoče dodati le še to, da Ajdovščina danes, po 35 letih od onega zgodovinskega dogodka, z zares svobodnim elanom gradi in upravlja svoje gospodarstvo, s sodelovanjem vseh svojih občanov in v zavesti, da gradijo lepše življenje zase in za bodoče rodove.

slovenija v mojem objektivu

Foto: Charlotte Anderson, ZDA — U.S.A.

Znamenje na kozolcu

Okno z mačko (Prekmurje)

Brjanka — Biljana v Goriških Brdih

Vipavski križ

Tokrat prvokrat objavljamo fotografije (slides) Slovenije, kot jih je posnela potomka slovenskih izseljencev iz Amerike med študijskim bivanjem v naši državi, ko je iskala korenine svojega rodu. Vabimo tudi druge rojake, večje rokovanja s kamero, da nam za objavo odstopijo zanimive posnetke Slovenije, ki so jih posneli med obiskom domovine ali domovine svojih prednikov.

V Iliadi Homer omenja Hefajsta. Hefajst, bog-kovač se je rodil, kot govori mitologija, tako šibak, da ga je njegova mati Hera z gnusom vrgla z olimpijskih višin, da se je znebila neprijetnega občutka, ki ga je v njej povzročala njegova pojava. Padel je v morje. Tam sta ga našli in zanj skrbeli Tetuda in Eurinoma. V pečinah, kjer so živeli, si je Hefajst uredil svojo prvo kovačnico ter se jima oddolžil z vrsto okrasnih in uporabnih predmetov. Med temi je bila tudi čudovita broška, ki je vzbudila tudi Herino radovednost in povzročila razkritje o Hefajstovem obstoju ter njegovo vrnitev na Olimp. Tu si je Hefajst opremil veliko kovačnico in v njej delal noč in dan... Pustimo zgodbo takšno, kakršna pač je. Omenjamo jo le zato, ker predstavlja enega izmed motivov, upodobljenih v brežiški slavnostni dvorani, ki s svojimi 35 metri v dolžino in 10 metri v širino predstavlja največji baročni poslikani svetni prostor pri nas. Pa tudi zato, ker sodi v sklop Posavskega muzeja in predstavlja njegov najlepši »zaklad.«

Ob Hefajstovi kovačnici se zvrsti še vrsta drugih mitoloških prizorov, ki jih nekateri strokovnjaki pripisujejo mojstru Francu Karlu Ramsu iz Radovljice. Njegov mecen je bil Ignac Attems, ki je prevzel brežiški grad v svoje roke po smrti Julijane Frankopan — leta 1694. Mecenstvo je včasih terjalo (in terja) čudne omejitve in pogoje. Rems se je moral s posebno pogodbo obvezati, da bo slikal samo za rodbino Attems. V službi mecena je bil vse do leta 1708.

Slovesno dvorano v brežiškem gradu (kjer so zdaj od časa do časa organizirani tudi koncertni večeri) so začeli preurejati leta 1700. Kolikor časa je v njej slikal Rems, strokovnjaki ne povedo natančno. Odčitajo pa v njej oziroma v njegovem slikarstvu viden vpliv italijanskega zidnega slikarstva.

Mimo mitoloških prizorov je slikar upodobil na vzhodnih straneh še nekatere »spomenike« preteklosti, na čelnih straneh pokrajino, na stropu simbolizirane predstavnike znanosti in umetnosti, denimo žensko z rogom, ki poseblja izobilje, pa žensko s tehtnico kot pravičnost, starca z brado kot modrost...

Lahko bi naštevati še in še, pa bi bilo le preveč, saj je prizorov kot stastisti o Pozejdonu z ženo Amfitrito v kočiji iz školjčne lupine, ki ju vlečeta konja s plavutmi na nogah, tisti o enokem Polifemu, najmočnejšem med kiklopi, pa o boginji Avrori, ki simbolizira jutranjo zarjo ter Acropi, hčerki feničanskega kralja Agenorja, ne da označiti samo z besedo, dvema. Vse to je treba videti, poznati mitolo-

gijo, da postanejo prizori »razgaljeni« v vsej svoji veličini in umetniški prepričljivosti.

V slavnostno dvorano vodijo štirje vhodi, od dveh se spuščajo lesene baročne stopnice. Na obeh straneh vhodov je moč opaziti dva grba — grb grofov Attems in grb rodbine Wurmbrand, iz katere je bila prva žena Ignaca Attemsa. Ta grb prepoznamo po petelinu, ki bruha ogenj.

Pa ni samo slavnostna dvorana v brežiškem gradu izjemna. Vrsta razstavljenih predmetov v Posavskem muzeju, ki ima v gradu svoje prostore, zasluži vsa pozornost. Tako konjska oprema iz 6. stoletja pred našim štetjem, ki kaže ob tipični skitski sekti in trirobnih puščicah, najdenih v grobu ilirskega kneza na Libni »odmev« bojne opreme zakavkaških skitov.

Raziskovalce nosi neka sla po odkrivanju neznanega, neodkritega, ki je včasih ob neutrudnem delu, naporih, ki ga spremljajo, poplačano z odkritji kot je bilo to v Libni — velikem grobišču nedaleč od Brežic. Tu so si raziskovalci skoraj podajali roke in drug za drugim odkrivali nove in nove gomile. Prve grobove na Libnem v Držaničevem gozdu je izkopal »starinokop« Jernej Pečnik in tako odkril eno najpomembnejših postojank starejše železne oziroma halštatske dobe v Sloveniji.

Družinske gomile, kamor so pokopavali prebivalci teh krajev pred dvemi tisočletji svoje mrtve, so imele od enega do največ 52 grobov. Med odkritimi grobovi je bila večina takih, v katerih je bilo položenih po deset ljudi. Izkopavanja so tudi pokazala, da so bili nekateri grobovi že prekopani in to, da so bili grobovi največkrat razporejeni v krogu ali pa okrog osrednjega groba, kjer je bil pokopan kak veljak.

Raziskovalci so zlahka ločili tudi grobove žensk in moških zaradi dodatkov, ki so jih dali živi mrtvim na pot. V moških grobovih so najpogostejše železne suličaste osti, bojne sekire, bronaste čelade... Ena najlepših je dvojna čelada. Najden pa je tudi kožnat tul, okovan z bronastimi žebličji, v katerem je bilo 58 puščic. Razen tega pa še: tipične pasne sponke, okovje, brusi, pri imenitnejših mrtvecih je bila med prdatki tudi konjska oprema — žvalce, oglavje in drugo. Konj ni bil pokopan z mrtvim, pač pa v njegovi bližini. Raziskovalci so v Libnem odkrili razmeroma veliko število konjskih ostankov, predvsem delov lobanj.

Tam pa, kjer so bile pokopane ženske, so našli bronaste sponke, zapestnice, steklene in jantarske ogrlice, bronaste obroče za lase... Razlike, ki jih ugotavljamo dandanes med ljud-

mi, ponekod očitnejše drugod manj, so bile svojčas še večje. Tudi v grobovih moških in žensk so bile, saj je nekatere spremljala na »pot« prekrasna posoda, zlati diademi, bojna oprema, reveže pa le skromna posoda.

Nastanek naselbine v Libni, ki je bila kot kaže po številu manjša od odkrite v Dobovi — tod so po vojni odkopali kar 420 žarnih grobišč, sodi v leta 650 do 690 pred našim štetjem, kar so strokovnjaki ugotovili tudi s pomočjo najdene keramike in drugih predmetov.

V Posavskem muzeju pa si velja

BREŽIŠKA SLAVNOSTNA DVORANA

ogledati tudi novejši sledi zgodovine. Te, nastale med vojno, so globoko zarisane v spominu mnogih ljudi, tu v muzeju pa izpričane z nekaterimi izjemnimi dokumenti.

Leto 1941 je bil čas, ko so doživljali prebivalci Posavja od Rateč do Sotle nemara najbolj črne dni. Tedaj se je pričelo preseljevanje in izseljevanje, ki je zajelo več kot 30 000 prebivalcev teh krajev in ki se mu je skušala postaviti po robu brežiška četa s svojimi akcijami. Le-ta je bila ob koncu 1941 uničena.

O izseljevanju s tega področja je več zapisal v knjižici »Posavje v letu 1941« Stanko Škalar; knjižica je nastala ob postavitvi razstave z istim naslovom in opisuje med drugim tudi, kako je potekalo izseljevanje iz Brežic. Pripoved sledi dokumentiranemu gradivu v Posavskem muzeju.

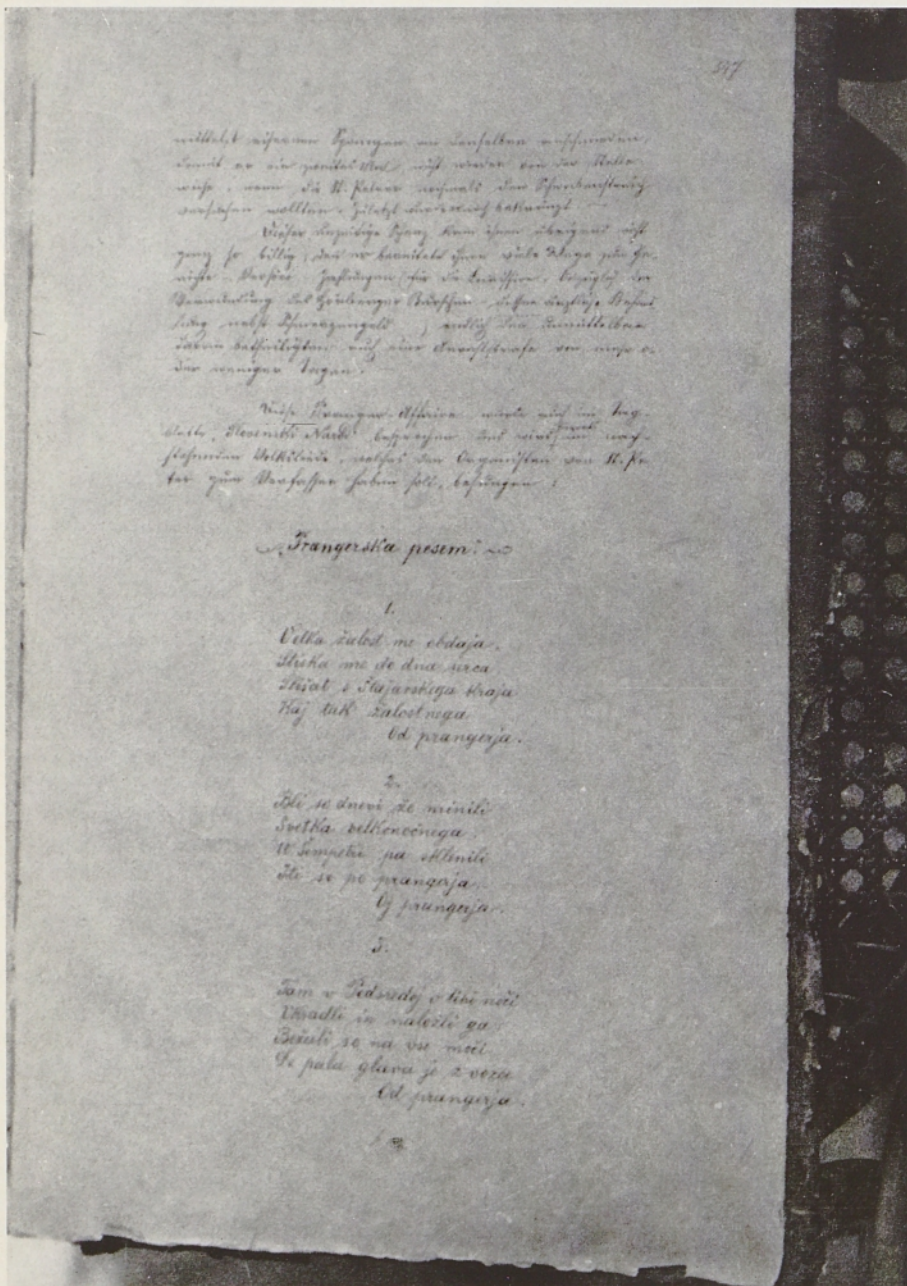
»Dan po prihodu nemške vojske v Brežice je bila v gostilni pri Štirnu zbrana družba nekaterih zavednih Slovencev, ki so se tu običajno zbrali na pogovor o političnem položaju. V sobo je v rumeni strankini uniformi vstopil dr. Suette, ki je bil določen za političnega komisarja v okraju Brežice, z njim pa je bil kulturbundovec Edo Pajdasch iz Celja in še neki oficir. »Pred 24 urami (nekaj ur pred nemško zasedbo Brežic) ste tu klevetali nemški rajh«, je začel Suette. Očitno je šlo za ovadbo brežiških Nemcev: ta je dala gestapu povod, da so v Brežicah začeli s prvimi aretacijami. Pri teh aretacijah pa so Nemci v Posavju ravnali drugače kakor drugje na Spodnjem Štajerskem, ugotavlja Stanko Škalar.

Aretirance so nagnali v Brežicah na avtobus, na katerem je bil napis »Luft-reisefahrten« in jih peljali preko nemško-hrvaške meje pri Bregani. Približno dva kilometra pred Samoborom so jih s kovčki odložili in pustili sredi ceste, ne da bi jih predali hrvaškim oblastem, ali se za njih še kaj zmenili.

Prvi avtobus te vrste je odpeljal iz Brežic že 21. aprila, drugi naslednji dan, tretji dan zatem. Dobra tretjina vseh izseljencev od Rateč do Dobove je bila na ta način izseljena (pri ostalih se »srečno naključje« na cesti ni ponovilo) že v prvih tednih okupacije. V nemškem uradnem seznamu za Hrvaško in Srbijo izseljenih oseb v letu 1941 so vsi tisti, ki so bili izgnani iz Posavja preko hrvaške meje prve tedne okupacije, ne da bi bili prej v kakšnem zbirnem taborišču, zapisani na listi 20 a. Značilno je, da številka nobene druge liste ni označena s to črko. Pri vseh drugih so poleg imen še datumi in ponekod celo kraji.

D. Kladnik

ANDREJ KANČNIK — OBSOTELJSKI POET

Andrej Kančnik gotovo ni plod naključja: ljudska pesem ima v Obsotelju in na Kozjanskem trdnem korenine, ki se razširjajo v ljudsko pripovedko, bajko in legendo. Znane so predvsem ljudske pesmi o posameznih krajih, njihovih značilnostih in podobno. Daleč naokrog je, na primer, znana ljudska pesem Cez Pilštanj voda teče ..., nič manj pa poudarjena ljudska pesem o prangerju (sramotilnem kamnu). Prangersko pesem smo preslikali v kroniki poudarjenega župnišča.

Redka je slovenska literarna zgodovina, ki ne bi omenjala Andreja Kančnika, kadar govori o slovenskem ljudskem pesništvu. Kančnika postavljajo slovenski literarni zgodovinarji ob bok Mihi Andreašu s Koroškega, Andreju Šusterju-Drobosnjaku, njegovemu rojaku, Juriju Vodovniku s pohorskih strmin nad Zrečami in Mateju Kračmanu, najpomembnejšim ljudskim pesnikom, katerih imena zgovorno pričajo o ljubezni slovenskega človeka do poezije, lepega in preprostega. Zgodovina nam je za skorajda vse ljudske pevce ohranila tudi najosnovnejše podatke, kje jim je tekla zibel, kaj so počenjali, kaj in koliko so ustvarili, le za Kančnika dolgo nihče ni vedel povedati kaj več, kot so to lahko njegove pesmi, ki so se ohranile vse do današnjih dni.

Kančnika omenjata tudi znana slovenska literarna zgodovinarja dr. France Kidrič in dr. Anton Slodnjak pa tudi drugi literarni zgodovinarji, le kraja rojstva ni zaslediti. Rahlo sled, od kod bi utegnil izvirati Andrej Kančnik, najdemo v Pregledu slovenske književnosti Stanka Janeža in Miroslava Ravbarja, kjer navajata, da se je ljudski pevec, organist in cerkovnik, rodil v Podčetrtku leta 1775. Andrej Kančnik je torej bil doma z obronkov Kozjanskega, v Obsotelju, kjer danes le malokdo ve zanj, še manj za njegovo pomembnost.

Da smo naposled vendarle odkrili, kje je tekla zibel ljudskemu pesniku Andreju Kančniku, gre pripisati prof. Etbinu Bojcu. Bojc je zasledoval pesnikovo življenje, zlasti pa še delo in ko je nekoč zbiral podatke v graškem šolskem arhivu, je postal pozoren na dokument, za katerega je kaj kmalu ugotovil, da je poetova prošnja za premostitev, »lastnoročno napisano 1. maja 1806 v Dobropoljah. Kančnik prosi za mesto učitelja in organista v dekaniji Laško. Kot rojen Štajerc, sin organista in učitelja v Podčetrtku (Windischlandsberg), prosi zdaj zaradi revščine stare matere semkaj v Loko.« (Jože Gregorič: Ljudski pesnik A. Kančnik, Zbornik občine Grosuplje).

Podatek Etbina Bojca je bil dovolj, da je Jože Gregorič nadaljeval z iskanjem Kančnikovega porekla. V krstni knjigi v Podčetrtku smo tudi mi pod letom 1775 našli zapis, da je bil 7. oktobra krščen Andrej, sin zakoncev Jožefa in Marjete Zajc, rojen v Podčetrtku in še to, da mu je bil boter g. Andrej Fehner, grajski oskrbnik, botra pa njegova sestra Ana Fehner.

Kod vse je hodil obsoteljski ljudski pesnik do svojega osemnajstega leta, ni znano. Bržkone je iskal službo. Znano je, da je bila njegova prva služba mesto trivialnega učitelja in organi-

sta na Blokah v postojnskem okraju, torej daleč vstran od pokrajine ob Sotli, rojstnega kraja, ki se poslej v Kančnikovem življenju ne omenja več. Mladega Obsoteljca je zaneslo v svet mnogo prezgodaj.

Na Blokah je Kančnik zakorakal v zakon, bil tam devet let, nato pa ga zasledimo v Dobropolju, po kratkem čakaniu pa je najbrž vendarle dobil službo v Loki pri Zidanem mostu, bližje rodnemu kraju. Samo predvidevamo lahko, da je bila to njegova želja. Naslednje obdobje njegovega življenja je bilo obdobje nenehnih selitev. Najprej v Šentjernej pa v Lašče in Kostanjevico, življenje pa ga je pripeljalo še na Krko. Na Krki se je spet poročil, zadovoljen pa ni bil. Iz prvega zakona (ženo je ponesreči ustrelil z lovsko puško, v nekem drugem primeru pa si je odstrelil prst!), sta mu ostala dva otroka, zapisano pa je, da se mu je v tretjem zakonu rodilo še troje otrok.

Na svojih popotovanjih ga vmes zasledimo še v Dobropolju, za nameček pa še v Hinjah v Suhi krajini. Kančnik je bil brez dvoma človek nemirnega duha.

In tako se je ob vrnitvi v Dobropolje ta nemirni in neustaljeni organist predstavil faranom v cerkvi kar s ti-stim, kar je znal najbolje, s pesmijo, z verzji:

*»Dvajset let je že minilo,
kar sem v služb' pri vas,
dosti se je spremenilo
skoz' ta vel'ki dolgi čas,
eni so b'li, ko sem šel preč,
zdaj jih pa ne vidim več.«*

Kako je Kančnika usoda premeta-vala do smrti v Dobropolju, ne vemo, le to je znano, da se mu je družina precej razmahnila in pa, da se tudi svojih starih navad ni mogel rešiti: kar nprestano je bil zadolžen.

Nihče od raziskovalcev Kančnikovega življenja ne omenja, da bi bil pevec kdaj omenil v svojih pesmih rojstni kraj ali širšo okolico Podčetrčka. Znanih je precej pesmi, ki znajo biti včasih hudomušne, vihrave, prigodniške, vsekakor pa je z njimi vce-nil ljudstvu veselje in ljubezen do svo-jega jezika. Mnoge od njegovih pesmi so nonarodele.

O Kančniku je obširneje in strokovno pisal že Fran Levstik. V znanem delu Potovanje od Litiie do Čateža Levstik, ki ga je najbolje poznal, piše:

»Pripoveduje se, kako mu je bilo enkrat primanjkovalo kurjave, pa da je v nedeljo po deseti maši, ko so ljudje ravno začenjali iti iz cerkve, za-orglal čisto novo poskočnico. Dobropoljci se ustavijo in vlečejo na ušesa, kaj ti bo. Hitro jim zabasa (debelo

grlo je imel) čudno pesem, polno smeha. Toži jim, da ga zebe še celo za pečjo, ker nima pri hiši toliko polena, da bi ga za psom vrgel. Kmalu so mu pripeljali veliko skladovnico drv.«

Levstik pa pripoveduje o Kančniku še naprej: »V pesmih, pravijo, da je Kančnik vsakega prekosil. Zabrenčal je, kadar se je lotil, vsak praznik in vsako nedeljo novo pesem . . . Najime-nitnejše so: Od svinjarjev, Od lončarjev, Mož in žena, Od uši in bolhe, Kaj nevesta prinese k hiši (posebno smešna in posebno kosmata). Izmed pobožnih tudi še zdaj hodi po deželi: Od zvonov, zložena takrat, ko so Dobropoljci napravljali nove zvoni v cerkvi.«

Ena najbolj znanih Kančnikovih pesmi je gotovo Kako na Krki zvoni. Le-to je objavil Levstik leta 1882 v Vrtcu in zapisal: »Zgornjo pesem je bil (Kančnik) storil na Krki brez nobene dvojbe, ker so Laščani vedno pripovedovali . . .«

S Kančnikom se je srečal in ga poznal tudi Josip Jurčič, saj naletimo v njegovih delih na pesmi, ki so se po načinu pisanja močno približale Kančniku. Precej verjetno je, da je Kančnikov tudi motto 19. poglavja Desetega brata:

*»Vi bi bolje briti
kakor pak soditi
znali,
mali
briči, hudiči!«*

Dr. Rupel pa misli, da bi lahko bila Kančnikova tudi tale pesem:

*»Je huda zver ko sam hudir
ta žena moja, stara para,
ne da pazder miru nikir,
me vara ven in ven in kara.«*

Takšnih primerov je seveda še več, med njimi tudi vključitev Kančnikove pesmi Kako na Krki zvoni v Finžgarjevo igro Divji lovec. Razigrana gostilna, v kateri pojo, godec začne, ostali mu pritegnejo:

*»Bom še dal za 'n bokal —
bomo pili, vin' točili pa hvalili
vsi boga, k' nam ga da.
Mož, ženica, brat, sestrica,
golobica, jerebica, prepelica,
kukavica, volk, lisica in kozica,
tudi vran in podgan
boga hvali noč in dan.«*

Bržkone bi bila v Obsotelju ta pesem še veliko bolj popularna, z njo pa tudi igra Divji lovec, če bi vedeli, da jo je zložil njihov rojak, veseljaško vihravo razpoloženi Andrej Kančnik.

Kančnikovo šegavost in hudomušnost lahko najlažje opazimo v nasled-

njem odlomku, ki ga je zapisal Franc Jaklič-Podgoričan:

*»Ne dajte ženam,
da b' hlače nosile,
da bi prot' vam
oblast zadobile!
Varujte vsaj to
največje blago!«*

Menda pa so Kančnikovi tudi tile verzji:

*»Preljubi svet' Kurent,
ti s svoj'mi darmi
ženskam jezičnim
polomi kosti.
Polomi kosti
in zavij jim vrat,
da ne bodo mogle
nad možmi regljat'!«*

Za konec še nekoliko besed o vsebini Kančnikovega dela. Njegove pesmi so preproste, a prežete z naravno duhovitostjo, brez sleherne izumetničenosti, namenjene za vsakdanjo rabo, saj so tudi nastajale tako. Z njimi biča človeške napake, uči ljudi, se od njih poslavlja, jih svari. Nekatere so dolge, druge spet kratke in jedrnate, prigodniške (lahko bi celo ugotovili, da je to navado Kančnik prinesel s Štajerskega, kjer imajo za vsako priliko pripravljeno posebno pesem prigodnico), vseh skupaj pa poznamo le 25, za precej drugih pa lahko le z gotovostjo ugibamo, da so njegove. Pisal je tudi gostilniška slovesa, godčevske pesmi, pesmi o krajih, v ljubezenske peripetije pa se ni podajal. Pisal je v bohoričici.

Njegove pesmi so krožile in se tako skozi ljudsko izročilo ohranile do današnjega dne. Imel je tudi navado (a to naj bo zgolj v ilustracijo njegovi hudomušnosti), da se je pod svojim delom podpisoval: »Te pesmi zlagalec ima na obeh rokah en palec.« (Nega si je, kot smo že omenili, odstrelil).

Podčetrčan Andrej Kančnik je umrl za vodenico 24. marca 1841 ter zapustil vdovo in devet otrok.

Kljub temu da ni o svojem rojstnem kraju zapustil niti najrahljeje sledi, lahko vendarle predvidevamo, da se v marsikateri pesmi zrcali obsoteljski človek. S korenitim proučevanjem njegovega dela bi morda našli kakšno podobnost, zato naj ne bo odveč naslov tega zapisa.

o porokah, rojstvih, boleznih in smrtih med člani. Skupno število članov je trenutno 136.

Blagajniško poročilo je podal Alojz Rak ml. Izvedeli smo, da je stanje blagajne ugodno.

Za leto 1980—81 je bil izvoljen naslednji odbor:

predsednik Avgust Tanjšek, podpredsednik Andrej Stradovnik, tajnik Alojz Rak st., namestnik tajnika Frida Čater, blagajnik Alojz Rak ml., namestnik blagajnika Geno Kastiger, preglednika računov Karel Tisnikar in Silvester Bogovič, za socialne zadeve pa sta zadolženi Pepca Udovč in Marija Bogovič.

Odbor prosi vse člane, naj takoj sporočijo odboru vse spremembe v družini, poroke, rojstva, bolezni, smrti,

da bi odbor lahko ukrenil, kar je potrebno.

FRANCIJA

»JADRAN« NA PUSTNI POVORKI

Na pustni torek, 19. februarja, se je slovensko društvo »Jadran« iz Merlebacha udeležilo pustne povorke v Hombourg-Hautu, ki je znano po tradicionalnih pustnih prireditvah. Povorka se je udeležilo veliko članov in vsakdo je po svoje pomagal pri maskiranju. Največje zadovoljstvo pa so člani Jadrana doživeli, ko jim je žirija podelila denarno nagrado. Društvo Jadran se je letos udeležilo te pustne povorke že tretje leto po vrsti.

BELGIJA

LEP VEČER V BRUSLJU

Slovensko kulturno društvo France Prešeren v Bruslju je 22. marca priredilo skupaj z belgijskim kulturnim društvom Woluve St. Lambert zabavni večer. To je bila prva tovrstna akcija, organizirana skupaj s kakim belgijskim društvom. Ob začetku prireditve je vse navzoče pozdravil predsednik društva Franc Kosec, še posebej pa častne goste, med katerimi so bili tudi predstavniki jugoslovanske ambasade, predstavnike jugoslovanske delegacije pri EGS ter predstavnike slovenskih in jugoslovanskih podjetij v Bruslju. Prisotni so bili tudi predstavniki bruseljske občine.

V svojem govoru je predsednik Kosec omenil, da imata Slovenija in Jugoslavija bogato kulturo in lepe folklorne običaje, s katerimi želimo seznaniti tudi belgijsko javnost. Na tem področju se odpirajo tudi številne nove možnosti za sodelovanje na kulturnem področju med jugoslovanskimi in belgijskimi društvi.

Med programom so prikazali tudi modele modne kreatorke Jelene Popović, ki so med gosti vzbudili veliko zanimanje. Kreatorka bi lahko prodala vso svojo kolekcijo, vendar pa jih je morala odnesti s seboj še na napovedano predstavitev v Anvers.

Za ples je na prireditvi skrbel ansambel Lordanairs z izvrstnim pevcem Mikom Lordom. Na prireditvi so stregli izključno z jugoslovanskimi vini.

Franc Kosec,
predsednik SKD France Prešeren

OBČNI ZBOR DRUŠTVA SVETA BARBARA

Jugoslovansko kulturno društvo Sv. Barbara v Eisdnju je imelo redni letni občni zbor v soboto 16. februarja v kulturnem centru v Eisdnju. Zbora se žal ni udeležilo veliko članov. Predsednik društva se je v uvodu zahvalil vsem navzočim za prisotnost, nato pa je tajnik društva Alojz Rak, st., podal obširno poročilo o prireditvah v minulem jubilejnem letu, o stanju članstva,

Skupina »Mehikancev«, članov slovenskega društva Jadran iz Merlebacha, si je na pustni povorki v Hombourg-Hautu prislužila denarno nagrado

Skupina slovenskih šolarjev iz Belgije, ki je preživela nekaj lepih dni v »šoli v naravi« na Rogli. Pred odhodom v Belgijo so jim priredili lepo slovo učenci osnovne šole »Slavko Šlander« iz Celja. Nekaj pesmic so zapeli tudi belgijski šolarji (na sliki)

DRUŽABNI VEČER V SALLAUMINESU

Združenje Jugoslovanov v severni Franciji je priredilo svoj tradicionalni družabni večer v soboto 2. februarja v dvorani Maurice Thorez. Zbralo se je prek 300 rojakov iz tega dela Francije z družinami. Med gosti pa je bil tudi predstavnik jugoslovskega veleposlaništva iz Pariza, generalni konzul Radomir Nešič.

Za dobro razpoloženje je poskrbel mladi ansambel pod vodstvom člana združenja Dominika Miletiča, ki je igral slovenske in druge melodije. Za lačne želodce je tako kot na drugih prireditvah skrbel mladi blagajnik Ivan Demšar. Osiveli starček Dedek Mraz pa je prinesel na prireditev dobro napolnjen koš in obdaril staro in mlado. To je zasluga neumorne članice Francke Prek. Pomoč so prejeli tudi najbolj potrebni člani: Francka Miklavc 200 frs., Franca Breznik 150 frs., pakete v vrednosti po 100 frs. pa sta prejela člana Henrik Zupan in Marija Pintar.

Vsem, ki so pripomogli k uspehu te prireditve, se predsednik najlepše zahvaljuje.

Za združenje: Justin Čebul

PRAZNOVANJE 8. MARCA MED ROJAKI V FRANCIJI

Tudi na področju Aumetza in Nancyja smo v okviru slovenskega dopolnilnega pouka, v Merlebachu pa v okviru slovenskega društva »Jadran« praznovali 8. marec — dan žena. V Aumetzu in Nancyju smo povabili žene in matere v prostor, kjer imamo pouk, in jih počastili s petjem in recitacijami.

Najbolj svečano so 8. marec praznovali članice slovenskega društva »Jadran« iz Merlebacha. Praznovanje je bilo v nedeljo, 9. marca. Že zjutraj so moški člani poskrbeli za okrasitev dvorane in ko so se okrog 4^h popoldne začele zbirati žene in matere, jih je le-ta pričakala slavnostno okrašena. Ob vhodu je vsaka dobila nageljček z rdečim srčkom.

Proslava se je pričela z govorom g. Karoline Škruba, predsednice žensk slovenskega društva »Jadran«. V govoru je poudarila posebno vlogo, ki jo ima Slovenka v tujini: gojiti in prenašati slovensko besedo iz roda v rod. Nato je g. Škruba v imenu društva čestitala in izročila skromno darilo najstarejši Slovenki. Sledil je kulturni program, ki so ga pripravili otroci v okviru slovenskega dopolnilnega pouka. Peli in recitali so kar dobro uro. Veliko »muk« so morali prestati, saj predstavljajo r-ji, h-ji in š-ji zanje trd oreh. Toda splačalo se je, saj je bilo plačilo veliko: žene in matere so bile naravnost navdušene.

Po kulturnem delu je dvorana zaživel. Žene in matere so pele in plesale ob zvokih harmonike.

*Rebula Olga, učiteljica
slovenskega dopolnilnega pouka
iz Merlebacha (Francija)*

ZR NEMČIJA

PRI »SIMONU JENKU« V NÜRNBERGU

Slovensko kulturno in športno društvo »Simon Jenko« iz Nürnberga v ZR Nemčiji je spomladi slavilo prvo obletnico delovanja. Na pobudo iniciativnega odbora je bilo namreč ustanovljeno 13. marca 1979. Novo društvo si je izbralo ime po pesniku Sorškega polja, katerega 110-letnico rojstva smo praznovali lani.

Na ustanovnem občnem zboru v Novotelu v Nürnbergu so bili v odbor društva soglasno izvoljeni: za predsednika Tone Keržič, za prvega podpredsednika Karel Topolnik, za drugega podpredsednika Štefan Fujs, za blagajnika Radosavljevič in Schönlebona za tajnico. Temeljna naloga novega društva je, kot je bilo sprejeto na občnem zboru, skrb za ohranitev slovenskega jezika, kulture, navad in običajev, krepiti stike z domovino, utrjevati bratstvo in enotnost jugoslovske narodov in narodnosti ter utrjevati medsebojno razumevanje in razvijati kulturno sodelovanje med nemškim narodom in delavci drugih narodnosti v ZR Nemčiji. Društvo posebej skrbi delu z mladino. Društvo pomaga tudi članom pri reševanju problemov, ki jih imajo v zvezi z bivanjem v novem okolju, obvešča članstvo o dogodkih v domovini idr. Še posebej razvija društvo »Simon Jenko« naslednje oblike dela:

— organizacija kulturnih, izobraževalnih, informativnih, družabnih in športnih prireditev,

— vključevanje otrok slovenskih staršev v slovenski dopolnilni pouk ter oblike predšolske vzgoje v materinem jeziku,

— organizacija letovanj slovenskih otrok in mladine v občinah v domovini, organizacija izletov po ZR Nemčiji in v druge kraje po Evropi ter skupinskih potovanj v domovino,

— pomoč članom pri vključevanju v nize tečajev slovenskega jezika in drugih izobraževalnih tečajev.

Društvo »Simon Jenko« je v minulem letu delovanja začelo uresničevati zadane naloge; ustanovljena je bila kegljaška in namiznoteniška sekcija, ustanavljamo pa tudi pevski zbor in dramsko skupino. Slovenski dopolnilni pouk je trenutno za otroke naših

članov v Erlangenu in v Nürnbergu, kjer poučuje tovarišica Serbinekova. Odziv je bil zadovoljiv, kljub temu pa menimo, da bi lahko še marsikateri od staršev poslal otroka v slovensko šolo. Ko bomo dobili društvene prostore, bomo uredili tudi knjižnico. V maju pa nameravamo organizirati izlet učenec slovenskega dopolnilnega pouka v Jugoslavijo. Na naši nedavni proslavi dneva žena smo bili veseli tako gostov iz Slovenije kakor tudi rojakov iz drugih bratskih republik.

Slovenske rojake, ki živijo na območju Nürnberga, vabimo, da se za vse informacije v zvezi s slovenskim dopolnilnim poukom obrnejo neposredno na tovarišico učiteljico Serbinekovo v Erlangenu, tel. 0911-48-949. Naslov SKŠD »Simon Jenko« pa je: Gostenhofer Hauptstrasse 22/2, 8500 Nürnberg.

Tone Keržič

ŠVICA

9. SLOVENSKI VELESALOM

V nedeljo, 23. marca, so v znanem švicarskem zimsko-športnem središču Unteriberg ponovno zadonele fanfare in naznanile deveti Slovenski veleslalom SPD Triglava Zürich pod pokroviteljstvom tovarne Elan iz Begunja na Gorenjskem. Tega našega najstarejšega veleslaloma v tujini sta se udeležila jugoslovanski generalni konzul Gustav Kranjc in konzul v oddelku za kulturo in tisk Sonja Ledinekova, v imenu sindikalnega sveta občine Ljubljana-Center, s katerim je društvo sklenilo pogodbo o medsebojnem sodelovanju, je prišel iz Ljubljane sekretar Franci Novak, po letu dni pa smo zopet pozdravili v naši sredi tudi Marka Kerna, urednika redakcije za Slovence na tujem pri ljubljanskem radiu.

Dvesto tekmovalcev je tokrat pokazalo, kaj zna; borili so se za barve svojih društev: za Triglav Zürich, Triglav München, Triglav Stuttgart, za SZ Calmbach, SPD Vorarlberg, HKZ, Vihor; tudi Beneški Slovenci so tekmovali in člani slovenskega kegljaškega kluba iz Rütija, prvič v Unteribergu pa je bila nad vse živahna ekipa tekmovalcev in navijačev društva Planinka iz Ravensburga. Nekateri so prišli že v soboto, da bi se ponovno srečali in pokramljali s starimi prijatelji — morda jih od lanskega leta niso videli — drugi pa so se pripeljali naravnost na tekmovanje, ki se je odvijalo na smučiščih Hoch Ybriga.

Tega dne je bilo vreme v nižinah deževno, na Hoch Ybrig pa se je spustila megla, k sreči šele proti koncu tekmovalca, tako da je bilo nejevolj-

nih le nekaj članov in mladincev, ki v drugem teku niso dosegli zaželenih rezultatov.

Vendar je bila slaba volja kaj kmalu mimo, ko so v dvorani pred razglasitvijo rezultatov občudovali najmlajše tekmovalce, ki so se polni navdušenja zbrali pred odrom. Kajti 9. veleslalom je bil ne le zaključna smučarska prireditev letošnjega leta, temveč začetek novega obdobja. Predsednik društva Metod Fikfak je v svojem govoru povedal, da se SPD Triglav zaveda dolžnosti, ki jo imajo društva, da omogočijo čimveč priložnosti za medsebojna srečanja ne le odraslim temveč tudi otrokom, tako na kulturnem kot tudi športnem polju. Zato je nosil deveti Slovenski veleslalom podnaslov »Srečanje otrok iz 3. dežel« in zato bo nosil to ime tudi vnaprej. V spomin na 23. marec 1980 so tega dne prejeli ne le zmagovalci, temveč vsi najmlajši tekmovalci odličja, JU-SKI pa jim je podaril letake s sliko Križaja, ki naj bi jih spodbujala pri treningu in tekmovaljih. O tem, kako močno in globoko je odjeknilo to priznanje pri mladih tekmovalcih, so govorili njihovi burni aplavzi in vzkliki, ko so se na zmagovalnem odru zvrstili prvaki tega dne: Gašperšič Robert, ki je bil prvi pri malčkih, najboljši cicibani in cicibanke Stipetič Andreja, Sternad Daniel, Vodnjov Irma in Pogorevec Tobias, pionirji in pionirke Herga Nataša, Krista Robert, Jakopič Evi in Ilar Daniel. Navdušenje in ploskanje med mladimi ni prav nič popustilo, ko so bili na vrsti starejši zmagovalci Sonja Hladnik, prva mladinka, najboljša članica Ema Zupan, prvi »tulist« Jože Zavratnik, prvak mladincev Toni Čop in zmagovalca pri članih I in II Bojan Čanžek in Polde Švab.

Ekipno sta zasedli prvo mesto pri ženskah ekipa SPD Triglava Zürich, Švica, v zasedbi Hladnik, Zupan, Rodela, Štancer, pri moških pa ekipa SPD Vorarlberg iz Avstrije, v kateri so smučali Čop J. in Čop T., Herga in Gašperšič.

Breda Stepic-Cechich

Zena in mož leta 1980 v Clevelandu — Marie Pivik in Joseph Ferra

HE IS TOOTING ALL THESE YEARS — At the age of 13, Charles Terček, shown in the middle row at left of the photograph he holds, was a member of the Slovenian Home Band organized in 1922 in the Collinwood area. Today, at age 70, he plays trumpet in the newly organized United Slovenian Society Band, thus rounding out years of musicianship on the Slovenian scene.

(Press photo by Larry Nighswander)

Fotografija, ki je bila objavljena v listu »The Cleveland Press«: Charles Terček drži v rokah fotografijo prve godbe, v kateri je igral s trinajstimi leti

ZDA

POČASTITEV MOŽA IN ŽENE LETA 1980

V Slovenskem narodnem domu na aveniji St. Clair v Clevelandu je bil 16. marca banket s podelitvijo priznanj možem in ženam leta 1980. Letos je imel pokroviteljstvo nad pravo slovenski društveni dom s Holmes Ave. Vsak od devetih slovenskih narodnih domov v Clevelandu oziroma Lorainu je izbral svojega moža oziroma ženo leta, vse domove pa sta

predstavljala Marie Pivik in Joseph Ferra.

Program sta vodila F. Ipavec in Frank Mahnic, sodelovali pa so: kromček št. 77 SNPJ, kvartet Dawn, Christine, Peter in Paul Klepec, harmonikarji iz Colinwooda, David Družina, Rogers Mikulandra, Irene in Lucy Lesica, nekaj pesmi pa so zapeli »Fantje na vasi«. Kot častna gosta sta bila župan mesta Cleveland George Voinovich in jugoslovanski generalni konzul v Clevelandu Stane Lenardič. Koordinator programa je bila Ella Samanich, predstavnica SND na Denison Ave.

Žena leta 1980 v Clevelandu Marie Pivik je bila rojena v Idriji, kjer je spoznala svojega sedanjega moža, ko je bil na obisku domovine. Po poroki je tudi Marija prišla v Ameriko in se takoj vključila v pevski zbor Triglav, kjer je aktivna že polnih petnajst let. Leta 1970 je postala tudi dirigentka mladinskega pevskega zbora krožka 77 SNPJ, ki pod njenim vodstvom vsako leto pripravi koncerte, operete, gostovanja v slovenskem domu za ostarele in drugod. Že leta 1976 je bila počaščena s strani Slovenskega doma na zahodni strani, je članica društva 257 SNPJ in drugih bratskih organizacij, poleg tega pa deluje še na številnih drugih področjih.

Mož leta 1980 Joseph Ferra je bil rojen leta 1901 v Večni vesi. Zgodaj je izgubil očeta, kmalu tudi mater in moral je po svetu. Že v času prve svetovne vojne je delal v nekem rudniku na Madžarskem, po končani prvi svetovni vojni pa je delal v številnih tujih rudnikih v Porenju, Franciji, Belgiji in Holandiji, od koder je odšel leta 1924 v Ameriko. Delo je našel pri železnici, pozneje pa se je izučil za varilca in kmalu postal nadzornik, kar je delal do upokojitve leta 1966. Delal je polnih 42 let. Joseph Ferra je član raznih organizacij, član direktorija SND na Holmes Ave., aktiven je pri društvu upokojencev, blagajnik kluba balinarjev in še kje.

Obama slovenskima nagrajencema v Clevelandu iskrene čestitke tudi prek Rodne grude! Ella Samanich

ŽIVLJENJE S TROBENTO

Znana clevelandska novinarka Eleanor Prech, ki v listu The Cleveland Press pogosto piše o delu posameznih etničnih kulturnih skupin in o vidnejših posameznikih iz vrst priseljencev, je v eni izmed februarjskih števil listu predstavila tudi znanega slovenskega glasbenika in društvenega delavca Charlesa Terčka, ki že skoraj šest desetletij igra svojo priljubljeno trobento v različnih godbah in orkestrih. Svojo glasbeno pot je začel, kot je povedal v intervjuju, v starosti 13 let, leta 1922, v slovenski mladinski godbi, ki

so jo sestavljali dečki v starosti od 8 do 14 let. Njihov največji dogodek je bil igranje na otvoritvi slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave., pozneje pa je godba razpadla, ker so se njeni člani razkropili na razne strani Amerike. Charles Terček je igral v številnih skupinah, igral je tudi v vojaškem orkestru med drugo svetovno vojno, ki jo je preživel na fronti v Nemčiji, Franciji in Belgiji, igral in pel je pri številnih pevskih zborih. Še danes je član Glasbene matice in pevskega zbora Slovan, ponosen pa je tudi, da lahko igra v novoustanovljeni godbi, ki je bila ustanovljena na pobudo United Slovenian Society pod vodstvom Normana Novaka.

Življenje Charlesa Terčka je resnično prepleteno z glasbo in trobenta je njegova zvesta spremljevalka.

DRAGOCENA DARILA TETE LUCIJE

Nedeljska revija lista »The Akron Beacon Journal« je 6. aprila objavila kot osrednjo reportažo daljši portret jugoslovanske rojakinje Lucije Jurič. Reportaža o njej je bila objavljena v času, ko je bil precejšen del pozornosti javnih občil po vsem svetu obrnjen proti Jugoslaviji, ko je ves svet pisal o osebnosti predsednika Tita in s tem o njegovih ogromnih zaslugah za razvoj sodobne Jugoslavije. Reportaža je pripovedovala tudi o izredni osebnosti »tete Lucije«, ki je prispevala znatna sredstva za pomoč svojemu rojstnemu kraju Kruševo v Dalmaciji. Z njeno velikodušno pomočjo je bil v njenem rojstnem kraju dograjen zdravstveni dom, osnovna šola, ustanovljen je bil sklad za študentske stipendije, obogatena je bila javna knjižnica, popravljena sta bila domača cerkev in bližnji samostan in še kaj. Od leta 1960 naprej je Lucija Jurič darovala rojstnemu kraju pomoč v vrednosti okrog pol milijona dolarjev.

Lucija Jurič kljub visokim letom, stara je 81 let, še vedno dela v svoji restavraciji »New Era« v Akronu, Ohio, kjer se radi ustavljajo tudi številni naši rojaki, saj so vedno prijazno in gostoljubno postreženi, na voljo pa so jim tudi številne specialitete jugoslovanske kuhinje.

SIMPOZIJ NA TEMO PRISELJENCEV V ZDA V AMSTERDAMU

Sredi aprila je bila v Amsterdamu redna dvoletna konferenca združenja E. A. A. S. (European Association for American Studies — Evropsko združenje za ameriške študije), katere del je bil simpozij na temo *Priseljevanje in asimilacija: njihovi lastni zapisi*. Namen simpozija je bil osvetliti pro-

blematiko ameriških priseljencev z najrazličnejših vidikov, od zgodovinskega ter kulturnega pa tja do čisto sociološkega. Za sodelovanje na tem področju se je prijavilo prek trideset strokovnjakov z najrazličnejših koncev sveta, po večini univerzitetnih profesorjev in sodelavcev znanstvenih ustanov, ki se ukvarjajo s problemi izseljencev oziroma priseljencev. Simpozij je potekal v dveh smereh: po eni strani so organizatorji pripravili vrsto predavanj, ki so se dotikala izseljenske problematike na splošno, po drugi strani pa je potekalo delo v obliki seminarjev, kjer smo lahko slišali referate o bolj specifičnih problemih določene skupine priseljencev v ZDA. Splošna predavanja so skušala odgovoriti na vprašanja, kakšen je bil in je pomen priseljencev v ameriški družbi, skušala so prikazati priseljevanje oz. izseljevanje kot svetovni proces, posegala so v problem asimilacije posameznih priseljskih skupin in njihovih potomcev v ameriško družbo, nanašala so se na najrazličnejše poskuse »pravih« Američanov, da bi sistematično amerikanizirali vse priseljence, skušala so odgovoriti na vprašanje, kaj je to »melting pot« (topilni lonec) — resnično zlitje številnih narodnosti ali velika zmešnjava... Seminarski del srečanja je bil nekoliko bolj usmerjen na področje književnosti posameznih priseljskih skupin. V tem delu simpozija smo bili Jugoslovani najmočnejše zastopani: dr. Ivo Vidan z zagrebške univerze je predaval o Louisu Adamiču in razčlenil predvsem dve njegovi deli, *Smeh v džungli* in *Vnuke*, s stališča njune literarno-umetniške dognanosti; dr. Mirko Jurak z ljubljanske univerze je spregovoril o delu Mary Molek *Immigrant Woman* (Priseljenka), zlasti o njegovem pomenu kot neke vrste socialno-zgodovinski dokument določene dobe; Jerneja Petrič, sodelavka Slovenske izseljenske matice, pa je spregovorila o Adamiču kot Američanu — o tem, kako je sam videl in doživel Ameriko in kako je slednja sprejela njega. Slišali pa smo seveda še vrsto referatov o literarnem ustvarjanju drugih narodov, npr. Grkov, Italijanov, Francozov, Norvežanov. Šlo je pretežno za dela, ki jih je v svojem času Louis Adamič prav dobro poznal, jih omenjal v svojih delih in nekatera med njimi celo kritično ocenjeval v revijah kot *Saturday Review of Literature* in podobno. Kljub raznolikosti v književnem ustvarjanju posameznih priseljskih skupin je bila enotna sklepna misel udeležencev simpozija ta, da tu po večini (z redkimi izjemami) ne gre za veliko in v strogo literarnem smislu dobro književnost. A kljub temu so imela ta dela v preteklosti izredno pomembno

Slovenski ženski zbor iz Aurore, Minn. vadi pred začetkom vinske trgatev

družbeno vlogo, saj so v veliki meri pripomogla k ohranitvi posameznih etničnih skupin v ZDA, dandanes pa predstavljajo dragocen dokument o življenju priseljencev v različnih obdobjih priseljevanja. Gledano s tega stališča literarna zgodovina ne bi smela obiti nobenega, čeprav še tako majhnega in v umetniškem pogledu nedozorelega avtorja.

Če izznamemo znanstveno plat, potem je treba reči, da je pomen srečanj, kakršno je bilo amsterdamsko, zlasti v odkritju novih možnosti za sodelovanje in medsebojno pomoč pri raziskovalnem delu. Naslednja konferenca E. A. A. S. bo v Parizu aprila 1982.

Jerneja Petrič

AMERIŠKO-JUGOSLOVANSKI KLUB V AURORI, MINN.

Pred dvema letoma se je v mestu Aurora, Minnesota, zbrala skupina potomcev jugoslovanskih izseljencev in ponovno oživila Ameriško-jugoslovanski klub št. 3. Število članov je kmalu naraslo nad vsemi pričakovanji in tako lahko še bolj z veseljem uresničujemo naše temeljne smotre, ti pa so ohranjanje jezika naših staršev in starih staršev ter kulture in tradicij naših prednikov.

Naša prva velika akcija je bila organizacija vinske trgatev, ki je imela tak nesluten uspeh, da smo prepričani, da bo ta prireditve postala tradicionalna. Na prireditvi so sodelovale glasbene skupine iz mest Ely, Chisholm, Eveleth in Aurora, ki so publiko predstavile bogat repertoar slovenskih in hrvatskih narodnih pesmi in plesov. V popoldanskem času so naše žene postregle s slastnimi narodnimi jedmi, kot so štruklji, sarma, kisel krompir,

Louis Turk in Olga Berdice pod grozdi

Slovenske žene iz Aurore, ki so za vinsko trgatev pripravile tudi vrsto slovenskih kuharskih specialitet

krofi, klobase, šunka, potica, štrudel idr. Ves dan in še pozno v večer je za ples skrbel 13-članski harmonikarski ansambel iz Chisholma (Chisholm Button Box Club).

Že zdaj vabimo vse rojake, ki živijo v tem okolišju in v vsej Minnesoti, da nas obiščejo na letošnji, še večji in še bogatejši vinski trgatevi.

*Barbara Vodovnik,
Bloomington, Minn.*

OBNOVA JUGOSLOVANSKEGA KULTURNEGA VRTA?

Clevelandski Slovenci so začeli z akcijo, s katero žele popraviti sramoto, ki jo vsej naši etnični skupnosti v tem mestu povzročata razdejani »jugoslovanski kulturni vrt«. Znano je, da je bil ta park vandalsko uničen in da so bili odnešeni kipi Njegoša, Can-

karja, Simona Gregorčiča in Iva Zormana. Nepoškodovan je bil le kip misijonarja Friderika Barage. Pobudo za ureditev jugoslovanskega kulturnega vrta so dali pred drugo svetovno vojno slovenski rojaki, ki se jim že takrat niso pridružili predstavniki vseh jugoslovanskih narodov.

Za obnovo jugoslovanskega kulturnega vrta je — kot smo izvedeli — pokazala vse razumevanje tudi zdajšnja mestna uprava.

KANADA

PRVI JUGOSLOVANSKI FESTIVAL V TORONTU

V začetku aprila je bil v Torontu in Hamiltonu prvi jugoslovanski festival tekmovalnega značaja, ki je bil

Učenci slovenske šole v Geelongu z učiteljicama Francko Deželak in Šefko Matkovič

SVET NAŠIH OTROK WORLD OF OUR CHILDREN

Naslovna stran lepe publikacije, ki jo je v počastitev mednarodnega leta otroka izdalo Slovensko društvo Melbourne

organiziran v počastitev osme obletnice Kanadsko-jugoslovanskega radijskega kluba in obenem osme obletnice radijske oddaje za jugoslovanske izseljence. V prisotnosti več kot 900 obiskovalcev v Torontu oziroma več kot 400 v Hamiltonu je spored izvedlo okrog 180 nastopajočih. V programu so sodelovale številne kulturno-umetniške skupine, šole, ansambli, vokalni solisti, humoristi, pesniki-amaterji, ki živijo v Kanadi. Osmič je bila izbrana tudi »Miss Jugoslavije v Kanadi« za leto 1980. Festivalu so prisostvovali tudi številni ugledni gostje, med njimi predstavniki kanadskih priseljskih oblasti in jugoslovanskega generalnega konzulata v Torontu.

V tekmovalnem delu festivala so sodelovale najboljše skupine, ki so se

uvrstile v zaključni del kot najboljše skupine v posameznih izseljenskih naselbinah. Ocenjevala jih je strokovna žirija, ki je za najboljši ansambel proglasila ansambel Mileta Jankoviča, od folklornih skupin je zasedla prvo mesto skupina »Makedonka«, za najboljšo pevko je bila proglašena Dragica Ačimović, najboljši solist na področju zabavne glasbe je bil Božo Vujić, najboljši harmonikar je bil Milan Živković, najboljšo pesem pa je sestavila Jelena Gavrilović. Med 14 sodelujočimi dekletki je bila za »miss Jugoslavije« izbrana 19-letna Mila Mihajlović iz Toronta, ki je za nagrado dobila brezplačno letalsko karto za Jugoslavijo, darilo JAT.

Celoten potek festivala je snemala kanadska televizija in radio.

Mihajlo Miličević

AVSTRALIJA

SLOVENSKA ŠOLA V GEELONGU

Člani Slovenske zveze v Geelongu smo imeli že nekaj let željo, da bi ustanovili Slovensko šolo za naše otroke. Odbor in člani smo porabili veliko prostih ur, da bi se nam uresničila ta želja. Geelong ni veliko mesto, tu ne živi toliko Slovencev kot v Melbourneu in Sydneyu, vendar pa smo ponosni na to, kar smo dosegli doslej. Poleg vsega nismo imeli tudi učitelja slovenščine. Letos smo že menili, da slovenska šola tudi tokrat ne bo mogla začeti delovati, ker nismo imeli učiteljskega kadra. Na pomoč pa sta nam priskočili rojakinji Francka

Deželak in Šefka Matkovič. Nobena od njih ni kvalificirana učiteljica, vendar pa imata obe prakso v učenju že v angleških šolah. Najbolj zanimivo je, da tudi nobena od njiju ni hodila v slovensko šolo, saj sta prišli s starši v Avstralijo v 4. ali 5. letu starosti. Danes z uspehom in ponosom poučujeta slovenski jezik in kulturo na slovenski šoli v Geelongu. Prepričan sem, da je to eden od najlepših zgledov, kako v tujini ohraniti naš lep slovenski jezik. Našo slovensko šolo trenutno obiskuje okrog 40 otrok v starosti od 6. do 16. leta, kar je lep uspeh za naše društvo, ki šteje 112 članov.

Čestitam odboru Slovenske zveze Geelong ob tem uspehu, vsem članom, šolskemu odboru, posebno pa učiteljicam. Želim jim tudi veliko uspeha v prihodnje. Vsem Slovincem doma in po svetu pa pošiljam lepe pozdrave.

Vinko Butala, Geelong, Avstralija

SVET NAŠIH OTROK

Slovensko društvo Melbourne je konec prejšnjega leta izdalo izredno lepo, bogato opremljeno publikacijo z naslovom »Svet naših otrok — World of Our Children«, v kateri so zbrali reprodukcije risb, slik in spisov otrok slovenskih izseljencev s tega območja. Otroci so svoja dela snovali po danih področjih: Svet jutri, Prijateljstvo in Družine danes. Namen te akcije je bil, da bi sami otroci prikazali življenje, kot ga vidijo, da bi sami povedali, kaj jih najbolj osrečuje.

Risbe in spisi so razporejeni po starostnih skupinah otrok od treh do štirinajst let. Publikacija je bila posvečena mednarodnemu letu otroka. Uredila jo je Draga Gelt.

LOUIS ADAMIČ:

Z DRUGIM IMENOM MISTER NICHOLS

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Nikjer ni neposredne diskriminacije teh študentov. Največkrat poskušamo izgovarjati njihova imena pravilno. Vseeno pa se mi zdi, da zaradi tega prihajajo v še bolj neroden položaj. Nesrečni so, ne da bi vedeli zakaj, ali pa se ženejo na vse kriplje, da bi postali stoodstotniki, pa čeprav nimajo nobene predstave o tem, kaj se pravi biti Amerikanec. Tudi mi tega ne vemo. Vse, kar hočejo, je to, da bi bili drugačni od svojih 'tujih' staršev, skupaj z njihovimi 'čudnimi' navadami, ki so jih prinesli s seboj iz stare domovine.

Malo profesorjev, ki jih bolje poznam, se zaveda tega. Še manj pa jih je, ki bi si zaradi tega delali skrbi. Mene to muči, vendar prav nič ne ukrenem — in zato zaničujem samega sebe. Moj lastni položaj mi brani, da bi spregovoril o tem vprašanju na sestankih profesorskega zbora, ali pa storil nekaj v javnosti, kar bi bilo drugačno od vsakdanjega dela, ravnanja in ciljev drugih učiteljev, direktorja šole in šolskega sistema. Nisem voditelj; bojim se stopiti v javnost. Nekaj malega res storim na tihem — skorajda skrivaj.

V vsakem semestru si izberem po enega študenta z imenom Lupishinski ali Podpratnikar, ki se mi zdi obremenjen s kakšnim notranjim problemom ali s težavami iz svoje okolice, in mu skušam pomagati. Skušam ga prepričati, da je povsem naravno imeti starše, ki so rojeni na tujem, da zato nisi nič manj ameriški in tudi nič manj vreden kot kdorkoli. Povem mu, da smo v nekem smislu tukaj vsi tujci razen morda Indijancev. Včasih obiščem dijakove starše. Na ta način delam nekaj dobrega in občutim nekaj zadovoljstva. Delam pa isto, kar je delala miss Mifflin, le da pri tem nimam toliko uspeha. Nimam njene značaja, njene popolne nesebičnosti. Jaz pač nisem — nisem svoboden. Včasih se počutim kot podlež ali slepar. Nikoli nimam dovolj poguma, da bi rekel dijaku, da sem tudi sam sin priseljenca. Tudi njegovim staršem si ne upam povedati, da je moj oče prav tako tujec.

Kar se tiče očeta, sem prepričan, da je on že zunaj vsega tega. Tiči tam v Dexterju in živi tako, kot je živel vedno. Dela, jé, spi, hrani svoj denar. V svojem zaprtem, ozkem svetu je zadovoljen sam s seboj. Prepričan je, da je uspel v Ameriki. In tudi je — — —

MOJ VLAK PRETRGA PRIPOVEDOVANJE G. NICHOLSA

Rekel sem bil gospodu Nicholsu, naj si mirno vzame čas, ki ga potrebuje za svojo zgodbo, zdaj pa je bilo že pozno in sem ga moral prekiniti. Bil sem na strogo načrtovani predavateljski turneji in sem moral ujeti svoj vlak.

Opravičil se mi je in rekel, da je tako in tako pri koncu ter se mi zahvalil za pozornost. »Dolgo sem čakal, da bi se lahko komu potožil. Upam, da mi ne zamerite, če sem si izbral za to prav vas. Se je pač zgodilo. Zame je moral biti neznanec.«

Zagotovil sem mu, da je njegova zgodba zelo zanimiva, in dodal, da bi rad ostal v stiku z njim in ga morebiti še kdaj srečal.

POVEST
IZ KNJIGE
»WHAT'S
YOUR NAME?«
KAKO
TI JE IME?
PREVEDEL:
IVAN DOLENC

»Samo izpovedati sem se hotel,« je ponovil in vzel svoj klobuk in plašč. Bil je zelo bleđ. Roke so se mu tresle od izčrpanosti. »Nisem prišel po nasvet. Menda mi tako nihče ne more pomagati.«

Odgovoril sem mu, da ima v tem najbrž prav. Potem sem ga spremil do dvigala.

»Mogoče bo s to rečjo še huje,« je nadaljeval. »Ali pa se bo polehla sama od sebe. Nekako pač. Ko bo vse izrečeno in postorjeno, ostane samo še Barbara, ki me skrbi... Zbogom! Še enkrat vam hvala. Lahko noč!«

Kakšna dva tedna pozneje sem pisal Johnu Nicholsu na naslov njegove šole. Nisem hotel izgubiti stika z njim. Ali bi bil morda tako dober in mi od časa do časa napisal pismo? Zelo me zanima, sem mu pisal, in tudi skrbi, kakšno bo nadaljevanje njegove zgodbe.

Odgovora ni bilo.

Pisal sem ponovno. Spet nobenega odgovora. Morda mu je že žal, da se mi je zaupal. Morda pa me s svojim molkom prosi, naj na vse skupaj pozabim.

Na mojih popotovanjih pa sem vedno znova srečeval ljudi, ki so me spominjali na Nicholso. Ob koncu leta 1940 sem se spet po naključju znašel v Clevelandu in sem ga poiskal v telefonskem imeniku; njegova številka je bila izključena. Poklical sem šolo in tam so mi povedali, da je gospod Nichols prejšnjo pomlad podal ostavko.

O njegovi usodi pa sem razmišljal še naprej. Ali je njegova zadrega dosegla svoj višek? Kako? In s kakšnim izidom? Sta se John in Mary razšla? Mu je ona odpeljala Barbaro? Ali pa sta zapustila Cleveland, da bi kje drugje zaživela novo življenje na drugačnih temeljih?

Potem sem nenadoma prejel dolgo pismo od Johna S. Nicholso. Povratni naslov na zalepki je bil tisti učiteljski kolegij na zahodu, ki ga je vodil dr. William Clark.

BLAGODEJNOST IN BOLEČINA RESNICE

10. marca 1941

»Moram se vam opravičiti... Prejel sem vaši dve pismi... pred dvema letoma. Upam, da mi lahko odpustite. Od vsega začetka sem vedel, da vam bom naposled le pisal...«

Morda se še spomnite, kaj sem vam pripovedoval v tisti hotelski sobi. Od tistega časa je pod mostom preteklo mnogo vode.

Res. Odkar sem se vam tisti večer tako izpovedal, so se dogodile čudne stvari. Skoraj sem se onesvestil na poti od vas v dvigalu. Potem sem sedel v velik usnjen naslanjač v sprejemnici in ostal tam ne vem kako dolgo. Ko ste odhajali, ste šli mimo mene, a me niste opazili, ker sem si zakril obraz, vam se je pa mudilo.

Zakaj neki sem si zakril obraz z rokami? Verjetno sem se sramoval samega sebe — to bi bila preveč preprosta razlaga. Vi, moj najnovejši znanec, ste bili edini človek, ki do dna pozna mojo zgodbo, in ki me sploh pozna. To me je motilo. Poslušali ste me z dokajšnjo mero na-

klonjenosti; razumeli ste, kaj sem vam govoril. Toda bil sem vam neznanec. Zato ste lahko bili nepristranski; videli ste me bolje, kot se vidim sam. In prav to je bilo tisto, kar me je mučilo.

Ko ste izstopili iz dvigala in odhiteli mimo mene, sem si predstavljal — in prepričan sem bil v to — da imate v mislih mene. Kaj ste si neki mislili? Da sem ničvreden, površen in omahljiv? Da sem v glavnem samo „sopotnik“? Morda ste si tudi mislili, da ne morem biti dober učitelj. Da je moje oboževanje miss Mifflin samo zaigrano, bolj razumsko kot pa občuteno. Častim da jo zgolj iz ljubosumja, samo zato, ker si pravim, da jo moram častiti. Mogoče ste me vzeli za hladno, nečutečo bitje, polno samopomilovanja, ki ga bolj skrbi to, *kako* čuti o očetu, kot pa za njega samega. Rekli ste si, da zaslužim palico. Saj če dovolim, da stvari z mojo ženo drsijo kar tako naprej, se nama bo obema gotovo zmešalo.

Kaj ste si mislili o njej? Da je tudi ona potrebna palice? Ali pa, da jo jaz dolžim za vse, kar je v glavnem moja krivda? Morda ste si tudi mislili, da jo sovražim zato, ker nisem dovolj moža, da bi se postavil po robu njeni odločitvi o „iztrganih listih“. Ta nasprotja — z Maryno živčnostjo in mojimi bolezenskimi „napadi“ vred — so divjala in vrela v meni, jaz pa se nisem potrudil, da bi se sprijel z resničnostjo. Manjkalo mi je poguma — zato sem se kar tako vdal. Grabil me je strah — za mojo službo, za moj zakon. Samo do Barbare sem občutil nekaj globljega.

Kaj ste si mislili, ko ste se odpeljali s taksijem na železniško postajo? Da sem se slepo odločil za drugačno življenje v Clevelandu, kot pa sem ga imel kot deček v Dexterju? Da se morda prav nič ne razlikujem od „tujih“ otrok v svoji šoli? Tudi njihovi očetje so se rodili na tujem. Ali ste si mislili, da sem iz pohlepa hotel postati Amerikanec? Revež, kot sem, in žrtev svojih posebnih okoliščin? Morda pa res slabo mislim o svojem očetu in me Joe resno vznemirja. Morda me je dejansko prizadela Mikova povprečnost... Resnično sem se bal, da bo napetost počasi razjedla moj zakon. Ujet sem bil v zaporedje vrednot, ki v bistvu niso bile moje, zoper mene pa se je zarotilo toliko stvari, da jih nisem mogel vseh preiskati in tudi nisem vedel, kaj naj storim in kam naj se obrnem. Nemalo sem bil razburjen. Takoj, ko me je nekaj zbolelo, sem bil ves iz sebe — ne, tako je bilo z mojim očetom. „Razburjen, nemiren“ je bil vedno. Ali je mogoče, da sem v tem podobnem očetu? Tudi jaz varčujem denar. Tudi jaz imam občutek samote. Življenje se je zarotilo zoper mene, kot se je bilo zarotilo zoper očeta. Lestvica vrednot, s katero je bil začel v Ameriki, je bila v svojem bistvu tudi njemu tuja. V mnogočem sva si podobna. Ste razmišljali o tem, ko ste sedli na vlak?

In ste ugotovili, da se ne morem odločiti za odkrit razgovor z Mary? V notranjosti me je bolelo, sprehajal sem se, jezdil konja, se prevažal, hodil v kinematografe in k predavanjem, in sem se bal izgubiti Mary, ker je ona sestavni del moje predstave o spoštljivosti in „sopotništvu“. Toda — v prvi vrsti je tukaj Barbara.

Je bilo tako? Kaj ste si v resnici mislili o meni? Da morda le tiči v meni nekaj zdravega, saj bi se sicer že zdavnaj odpovedal svoji preteklosti in se ne bi še dalje mučil s svojim očetom in skrbel za Joeja? Ali pa bi za vedno zatajil svoje prednike? Si niste mislili: samo živčen je! Ali pa: slovanskega porekla je, revež, morda pa ima dušo?

Ko sem tako sedel v usnjenem naslanjaču v hotelski sprejemnici, sem se nasmehnil zaradi nesmiselnosti te svoje zadnje misli. Potem pa bi se najraje skrnil od sramu, tako sem obžaloval, da sem bil govoril z vami. Kdo pa ste pravzaprav, da bi naj toliko vedeli o meni? Seveda — moje zgodbe niste iztrgali iz mene; sam sem se vam vsilil in vas

prosil, da me poslušate, in nato ste me res poslušali — brez pripomb. Utrudil sem vas. Poslušali ste me, dokler ste utegnili, prav do odhoda vašega vlaka. Zdaj pa razmišljate na svojem ležišču v vlaku vse mogoče o meni, preden vas vlak ne zaziblje v spanje, jaz pa nimam priložnosti, da bi se branil. Naslednji dan ste predavali v Chicagu o „težavah“ druge generacije — kako skromen naslov! Morda ste govorili prav o meni. Vedel sem, da ne boste uporabili mojega imena, toda že sama misel, da bi govorili o meni, mi je bila neznosna. Somerset Maugham pravi nekje, da vse, kar pisatelj sliši ali vidi, nujno postane njegovo gradivo. Mogoče boste celo pisali o meni! Lepega dne bom odprl časopis ali knjigo in tam bo moja zgodba. Ne boste mi opisali kot Nicholsa, tudi imena krajev boste spremenili — toda vseeno — — —

Bil sem velik bedak! Vse bi dal, samo da bi lahko zbrisal svojo zgodbo iz vašega spomina.

— — —

Redkokdaj pijem, takrat pa sem zavil v bar in si naročil škotski viski. Dva kozarca sem ga izpil. Potlej sem se počasi pomiril in se zavedel, da sem jaz tisti, ki o vsem tem razmišljam in — obtožujem vas. Segel sem si v lastno notranjost kot še nikoli prej. Razgovor z vami je odstranil neko pregrajo in me vsega odprl. Še vedno sem bil izmučen; moje roke so se tresle, v njih ni bilo krvi. Nekako pa sem se vseeno tudi imenitno počutil. V moji notranjosti je nekaj žarelo — in to ni bil samo viski. Jedro te topline je bil rahel občutek, oster in blizu zanosa: povedal sem vam resnico o sebi!

To je bilo zame sila važno. Povedal sem vam resnico o sebi in posledice tega je bila, da sem zagledal samega sebe, kakršen sem v resnici. To ni bila lepa slika — in vendar sem ob njej občutil navdušenje. Počutil sem se svobodnega. Mislim, da te čista resnica, če jo zagledaš, verjetno napolni z veseljem, pa naj so dejstva še tako boleča. To me je rešilo strahu. Razgovor z vami, ki ste me molče poslušali, mi je pokazal stvari, ki so bile dolgo potlačene v meni; odkril mi je nov pogled na samega sebe. Spominjam se, da se je to novo stanje pojavilo že v vaši sobi. Tokrat se mi je nenadoma zazdelo, da, čeprav sem rekel, da ljubim Mary, jo morda v resnici sovražim. Ali jo res sovražim? Tega še vedno ne vem. Vem samo to, da jo krivim, strašno krivim. Je mogoče, da sovražim samega sebe, ker krivim njo? Ali pa, da se sramujem očeta in zato nisem hotel, da bi ga Mary srečala?

To je nekaj, o čemer je vredno razmišljati.

Spominjam se, da sem zapustil hotel in odšel na parkirišče po avto; ko pa sem se znašel pred pročeljem naše stanovanjske hiše, nisem vedel, kako sem prispel tja. Bilo je že po tretji uri zjutraj.

Mary se je na postelji premaknila, ni se pa prebudila. Luči nisem prižgal. Takoj sem zaspal in trdno spal, dokler me Barbara zjutraj ni stresla.

Ta toplina v meni je trajala kak teden. Nihče ni vedel zanjo. Najini odnosi z Mary so bili običajni. Ob večerih sem doma mnogo bral; in včasih sem samo gledal kakšno stran v knjigi in si mislil: „Z Mary se morava pogovoriti. Čimprej. Kako naj začnem?“

FRONTOVCI

Redkost je, da slovenski igralec piše, zato so spomini igralca ALEKSANDRA VALIČA še posebej dragoceni. Pripovedujejo namreč o našem gledališču v času narodnoosvobodilnega boja, ko je bilo delovanje gledališča v partizanih že samo po sebi nekaj izjemnega.

Aleksander Valič je opisal svoja doživetja in seveda doživetja in delo svojih tovarišev slikovito, dokumentarno, a brez velikih besed, zato pa njegova pripoved resnično zaživi in je partizanstvo takšno, kakršno je bilo: bojevito, iznajdljivo, a tudi nerodno, vedno pa po svoje šegavo, tudi v najtežjih dneh.

Igralec in partizan nam pripoveduje o nenavadnem poslanstvu, kako je na improviziranih odrih, na prostem, pod kozolci in po kmečkih hišah navduševal ljudi za boj, jih s šegavostjo spravljal v dobro voljo in jim vlival poguma tako, da je smešil nasprotnika.

Frontniki, izšli so pri založbi Borec v Ljubljani, so dragoceno in pošteno pričevanje, zato so bili tudi nagrajeni s Kajuhovo nagrado za leto 1980.

Iz njih objavljamo odlomek poglavja z naslovom »Na jasi sije sonce vam kulture«.

Bilo je zgodnje pomladi dvainštiridesetega leta.

Previdno smo prišli v vas. Prišli smo zvečer, ko so bili vaščani doma in je bila noč naš zaveznik pred strahotno premočjo okupatorja. Šest borcev nas je politkomisar Dolomitske čete na Babni gori izbral iz naše čete, da smo stražili in bili obenem navzoči pri njegovem sestanku z vaščani.

V nizki, zakajeni izbi kmečke hiše, ki je stala nad cesto ob robu hoste, se je politkomisar trudil razložiti zbranim vaščanom, kdo smo, zakaj se borimo in kaj želimo od njih. Ni jih bilo veliko. Le najzaupnejši, ki jih je povabil vaški aktivist Osvobodilne fronte. Napeto so poslušali govor našega politkomisarja in ga na koncu tudi spraševali, kar jim ni bilo popolnoma razumljivo.

Pred odhodom nazaj v tabor smo se zbrali vsi pred hišo in tedaj se je politkomisar obrnil k nam in rekel:

»Zdaj pa vsi skupaj zapojmo našo partizansko pesem NABRUSIMO KOSE. Te še ne poznajo vsi, naj jo zdaj slišijo!«

Enoglasno smo zapeli, navdušeno, da so nas navzoči vaščani napeto poslušali. Na koncu pesmi me je politkomisar podregnil:

»Saj ti znaš nekaj pesmi na pamet. Daj, povej eno...!«

Nisem utegnil premišljevat in odločil sem se za pesem SOČI Simona Gregorčiča. Najraje sem ga imel, ker je pel o deželi, kjer je tekla moja zibel, in o njeni bolečini.

Po končani pesmi smo vsi odnesli nekaj s seboj. Mi hrabrilno upanje, da smo podrli lesno nezaupanja in vsadili lipo, okrog katere se bomo še sestajali, oni pa vznemirljivo kal borbenosti in ponosa, da so narod, ki mora živeti v svobodi.

Podobno se je dogajalo takrat povsod, kjer so se zbirali borci v čete in bataljone.

Za drugi nastop pa smo se že pripravili, preden smo odšli v dolino, in tako je bil miting kvalitetnejši. Taki mitingi so privabljali v vaseh še več poslušalcev, jih osvobajali pomislekov in strahu, da so se združevali v močno fronto borbenega zaledja naših oboroženih enot. Pa še nekaj je nas mlade borce vleklo v dolino, v vas med ljudi. Želeli smo čutiti toplino doma, za trenutek zasanjati, da smo sredi svojcev.

Z nastankom osvobojenega ozemlja se je mobilizacijska vloga partizanskega mitinga okrepila in obogatila. Nastal je prvi primer organizirane gledališke skupine, ki so jo sestavljali politični in kulturni delavci, člani predvojnih amaterskih društev, ki so prišli v partizane v prvih dneh osvobodilnega boja. Tej skupini so dali ime AGITTEATER. Žal pa je bilo agitteatru usojeno le kratko življenje. Velika italijanska ofenziva v začetku meseca julija dvainštiridesetega leta je pogoltnila skoraj vse člane.

Miting ni pomenil samo srečanja političnega agitatorja z množico, temveč tudi kulturni dogodek, ki je dal agitaciji duhovni pečat. Poglobil je vrednost politkomisarjevega govora, ki ga je množica sicer poslušala in si ga tudi razlagala, vendar se je z mislijo in čustvom ogrela šele takrat, ko je v potrdilo slišala sorodno misel svojih velikih pesnikov Gregorčiča, Aškerca, Bora, Kajuha, Prešerna:

»Največ sveta otrokom sliši Slave!
Tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosti vol'jo vero in postave.

Ak' pa naklonijo nam smrt bogovi —

Miting je v danih okoliščinah nado-meščal ljudem knjigo, gledališče, časopise, radio in tudi zabavo. Ni bilo vseeno, kdo je stal pred njimi in kako jim je govoril. Njihovo zaupanje je bilo vredno največjega truda in največje odgovornosti. Iz poštene in čiste misli so ljudje črpali in kalili svoje sile za napore, ki so jih čakali že naslednji dan. Včasih je pomenila drobna pesem iz ust dobrega recitatorja več kot polurno prepričevanje. Kakorkoli, partizanski miting je bil borec na položaju. Kjer je bila potreba ali želja po njem, tam se je oglasil: po bitki v taboru, sredi ravnokar osvobojene vasi, po dolгих marših kar tam na prostem, v gozdu, v dvorani ali pod kozolcem. Namesto elektrike je svetilo sonce, luna, petrolejka ali lojenka. Tudi tema ni nikogar motila.

Sredi junija dvainštiridesetega leta je ves Dolomitski odred potoval na Gorenjsko. Bil sem med tistimi borci odreda, ki so bili v začetku dodeljeni v pomoč četi pod Stolom. Po veliki nemški ofenzivi konec julija in v začetku avgusta istega leta pa smo se z delom čete premaknili na Jelovico. Tu sta nas v zimi pred Novim letom pestila hud mraz in sneg, da smo se pred njim umikali proti Malemu Mohorju in bliže ljudem. Snega je bilo čez kolena in hodili smo že ves dan. Ničče ni povedal, kam gre naša pot in koliko časa bomo hodili. To sta vedela samo komandir in politkomisar. Včasih smo hodili vso noč in zjutraj smo bili samo lučaj stran od tabora prejšnjega večera. Tokrat smo, da bi skrili sledove, hodili po potoku navzgor. Hodili smo bos, da so nam čevlji ostali suhi, in ko nam je zdrsnila noga na robu kamna, se je naš stok združil z besom.

Pozno popoldne je že bilo, skoraj mrak. Ob straneh potoka se je v strmini nagibal visok sneg. Ta se je ob dotiku z vodo v potoku nadaljeval v tenko ledeno skorjo, ki jo je v sredini potok za velikost stopinje ločil od nasprotne strani. To je bila naša gaz.

»Pazi na sled!«

Povelje je šlo po koloni do zadnjega. Umikali smo se mlademu drevju, ki se je pod težo snega upogibalo nad nami in grozilo, da bo ob najmanjšem dotiku streslo s sebe mrzlo breme. Za njim je gosta smreka upogibala svoje težke veje do tal in skrivala pod seboj varen in topel kotiček, postlan z listjem in suho travo.

Če je kdo za trenutek izgubil ravnotežje in zašel v sneg, smo ostali vsi, da je za seboj zabrisal nastalo sled in šele nato smo trudoma nadaljevali pot.

Stopili smo na jaso sredi gozda, pokrito z nedotaknjeno snežno odejo. V sredini se je dvigala v kopo. Za njo smo zagledali ostanke zasilne strehe iz vej in lubja. Pod njo je nekoč oglar iskal zavetje pred soncem in dežjem, ko je žgal v kopi ogleje.

Ustavili smo se.

»Tu bo naš tabor!« je tiho spregovoril komandir.

V odeje, s katerimi smo bili ogrnjeni, smo si hiteli brisati zmrzle noge in si

obuli čevlje. Prestopali smo na mestu z noge na nogo, da nam je z bolečino zaplala kri po žilah. Nihče ni rekel besede. Vsak se je zavijal v svoje misli in s prezeblimi rokami lomil suhe veje po drevju, da smo si prižgali ogenj. Obkrožili smo ga in ga skoraj nismo čutili.

»Pazite na ogenj! Prevelik je! V zimski noči se plamen daleč vidi!«

Naša želja pa je bila, da bi bil ogenj še večji, da bi nas obkrožil in grel.

»Saj je še vsa noč pred nami in mrz bo proti jutru ostrejši!«

Izpod s snegom pokrite kope je komandir izgredel ogleje in ga naložil na ogenj.

»Tovariši, imeli bomo tri stražarska mesta in stražili bomo vsi po vrsti!«

Iz kroga je določil prvo trojico in jih popeljal na določena stražarska mesta. Preostali smo posedli v krogu na svoje nahrbtnike in se stisnili, da smo drug drugega podpirali in ustvarjali pravcati živi zid okrog ognja. Molčali smo, utrujenost je legala tovarišem na oči in kdaj pa kdaj se je krog zazibal, ko je sen premagal tovariša. Bil sem utrujen in čutil sem bolečine po vsem telesu. Potreboval sem opore, besedo le, da bi se zbral in uredil svoje misli. Verjamem, da so nekateri ljudje v takih trenutkih molili, meni pa je prišel na misel Gregorčič.

»*Le vstani, uborni narod moj,
do danes v prah teptan,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je vstajenja dan!*«

Končal sem pesem. Eden iz kroga se je počasi dvignil in s palico podregnil po žerjavi. Tudi drugi so se zganili, kot bi nekaj odvrgli s sebe, kar jih je tlačilo in morilo. Za trenutek sem pomislil, da sem jih neprijetno zmotil v njihovih mislih in počitku. Pričakoval sem grajo, pa se je zgodilo nasprotno.

»Povej še eno!« me je zaprosil tovariš in nihče ni nasprotoval.

Povedal sem in potem smo še mrmraje peli pesem, ki se je počasi izgubila v noč in sen.

Tedaj sem na ramenu začutil roko, da sem se radovedno ozrl navzgor. Zogledal sem komandirja.

»Zaspi, Muki, bom jaz stražil zate!«

Vasja, stari partizan in moj tovariš v Frontnem gledališču, mi je nekoč, ko sva takole obujala prijetne spomine, pripovedoval, da je nekje na Dolenjskem nastopil recitator na drevesu, ker ni bilo v bližini primerneга vzdignjenega prostora. V svojem kulturniškem zanosu pa ni zadosti pazil in padel je z drevesa ter si močno poškodoval nogo. Pozneje pa je vsakomur, ko ga je spraševal o kraju in načinu nesreče, odgovarjal, da je bil ranjen na mitingu.

Miting je postal nuja in zaradi te nuje je bil določen v enoti tudi referent za kulturo. Na kratko smo mu rekli kar »kulturnik«. Njemu je bila poverjena vsa odgovornost za vsebino in kvaliteto kulturnega življenja borcev.

Nemalokdaj so borci, utrujeni od maršev in borb, kar popadali po tleh. Naravnali so si nahrbtnike za vzglavnike in se zadovoljni predali počitku. Med

njami si je seveda tudi kulturnik poiskal prostorček in se zadovoljno zleknil.

»Kje je kulturnik?« se je zaslíšal klic komandirja ali komisarja, ki sta pregledovala in dajala potrebne napotke za varnost in življenje enote na novem položaju.

»Prosim, tovariš... tukaj sem!« je skočil pokonci kulturnik.

»Zvečer mora biti miting, jasno!«

Kulturnik je obstal kot od strele zadet. Skoraj se zaklel, pa se je k sreči zadržal in samo gledal za njim.

In zvečer je bil miting.

Kakšen je bil? Enkrat se je posrečil, drugič se ni, kakor se je pač ubogi kulturnik znašel ali vedel. Kako in kje naj bi črpal vsebino, da bi bil miting vedno dober? Za vse je bil skoraj sam. Pisal je, režiral, igral, organiziral, prosil in grozil, vse za miting »danes zvečer«.

»Pišite, tovariši, pišite! Mogoče je kdo pesnik med vami, pa še ne ve, da je. Napišite skeč! Spomnite se dogodka, ki ste se mu smejali. Napišite, kaj vse ste doživeli ob srečanju s sovražnikom! To bo tudi za zgodovino o naši borbi zelo dragoceno. Pišite, tovariši, pomagajte, da bomo tudi kulturno živeli v naši enoti, ne pa samo čakali na kotel! Ti si že nekaj obljubil, Janez, pa si pozabil. Figa mož si, da veš!«

Pa so se vendar oglašali borci in borke s svojimi pesmimi, skeči in raznimi sestavki. Ranjeni partizan Samo Jarc, kasnejši član Frontnega gledališča, ie v partizanski bolnici napisal skeč VERA. V tem skeču je orisal junaško aktivistko Vero, ki uspe v boju s sovražnikom iztrgati mu puško iz rok in ga ustreliti. Pri neki predstavi tega skeča pa se je zgodila nesreča. Pozabljena krogla v puškini cevi je na smrt ranila soigralca.

Kulturniku sta bila v pomoč tudi intendant in kuhar. Prvi je prihajal v stik z borci drugih enot in prinašal vesti o vsebini mitingov njihovih kulturnih skupin. Kuhar pa je pri razdeljevanju hrane poslušal in zapisoval kritike, pohvale in šaljivke borcev, kar je služilo za novo točko na mitingu. Kljub vsemu pa je bila teža sporeda zaupana stokrat in nikdar zadostokrat povedanim verzom Prešerna, Župančiča, Bora, Aškerca, Kajuha, petju narodnih in partizanskih pesmi in seveda virtuoznosti našega harmonikarja. Ta ni igral samo na mitingih ali marših, ko ni bilo nevarnosti, da bo napadel sovražnik, temveč tudi na položaju, ko je krog njega pokalo in treskalo.

Tretji bataljon Cankarjeve brigade je zavzel položaje pred Birčno vasjo pri Novem mestu. V načrtu je bil slepilni napad na Novo mesto. Vanj so se morali z nasprotne strani vriniti naši obveščevalci. Tudi harmonikar Marn je moral na položaj.

»Kaj bom tam delal? Bom metal Nemcem meh v glavo?« je odgovarjal kurirju bataljona.

»Fantom boš igral, ko bo pavza!«

In sta šla. Borci na položaju so harmonikarja navdušeno sprejeli.

»Marn, sem k nam!« so klicali eni.

»Ne, ne, pridi sem, Marn!« so klicali drugi. Vsi so želeli, da bi jim bil harmonikar čim bliže. Harmonikar na položaju pa res ni bilo vsakdanje. S seboj je nosil

občutek varnosti. Bil pa je že starejši in je včasih potožil o bolečinah v nogah.

»Le potrpite, no, vse bom obiskal!« jih je potolažil in pripravil harmoniko, da so se oglasile poskočne in zabavne viže:

»Bum trara ra... bum trara ra...«

Borce je prevzelo veselje, da so tudi sami ponavljali:

»Bum trara ra... bum trara ra...«

Pesem je sledila pesmi, dokler ni iznenada preglasila harmoniko nenadna eksplozija. Zasmrdelo je po smodniku, vendar škode ni bilo. Harmonikarja je ta nenadna »disonanca« nekoliko zmedla, da je ritem pesmi ušel njegovim prstom, vendar se je hitro zbral in spet pravilno igral naprej.

»Bum trara ra... bum trara ra...«

V tem pa so borci, tokrat zelo razločno, slišali znano plahutanje:

»Fla... fla... fla!«

In močna eksplozija je ponovno presekala melodijo. Mina je padla zelo blizu.

»Marn, umakni se, da ne bo preluknjalo harmonike!«

Marn se je dvignil in sklonjen pohitel nekaj korakov na drugo stran. Tam je nadaljeval svoj koncert, vendar ne dolgo, Spet se je zaslíšalo:

»Fla... fla... fla...!«

In nova eksplozija, nato spet druga in tedaj so borci pomislili, da najbrže sovražni minometalec lovi na muho našega harmonikarja. Ta se je po drugi eksploziji kar sam premaknil spet na drugo stran, ne da bi mu kdo ukazal. Tedaj pa je zaslíšal glas borca:

»Marn, pojdi stran od tod!«

»Kam pa naj grem?«

»Kamor hočeš, samo stran pojdi!«

Marn pa je dvignil svojo harmoniko in šel spet na nasprotno stran, od koder se je tik pred tem umaknil. Poskočil je hitreje, nove eksplozije pa so mu pri tem krepko pomagale.

»Ne hodi sem, Marn, pojdi stran!«

Marn je tedaj obstal pokonci vzravnano.

»Ja, hudiča, kam pa naj grem? Prej ste me vabili, zdaj me pa vsi preganjate, Nemci in vi!«

Stal je užaljen, na prsih mu je visela harmonika in ni vedel, kako naj se odloči. Okrog njega so padale mine vedno pogosteje. On pa je še vedno stal.

Prav lahko bi se zgodila nesreča, izgubili bi Marna in njegovo harmoniko, da mu ni komandant ukazal, naj se umakne nazaj v tabor. Prav je storil in vsi borci, ki so se po vojni spomnili tega dogodka, so mu hvaležni, saj je Marn njim in njihovim otrokom še velikokrat lahko zaigral na taisti harmoniki.

NAŠA KRI

Od druge svetovne vojne je minilo že 35 let. To je bil čas, ko slovenski in drugi izseljenci v Južni Ameriki nismo dobivali nobenih pisem iz naše ožje domovine. Pošte ni bilo niti po treh mesecih potem, ko je bilo vojne že konec. Skrbelo me je, kako je z mojimi sorodniki, zato sem prek mednarodnega Rdečega križa poslal na sedež Rdečega križa v Švici pismo s plačanim odgovorom, s prošnjo, da bi poizvedeli, če so še živi moji starši, brat in sestre. Na mojo žalost odgovora ni bilo.

Pred koncem avgusta leta 1945 pa sem dobil pismo iz Severne Amerike. Presenetilo me je, saj tam nisem imel nikogar, ki bi od njega pričakoval kako pošto. Odprem pismo in v njem je bilo pismo od mojega brata. Med drugim mi je pisal: Jaz sem v hosti tako kakor tudi drugi vaščani, med katerimi jih je nekaj padlo za našo svobodo. Še ko so se iz vasi umikali zadnji Nemci, sta padla dva partizana, Toni Kramarjev in Janko Korenov. V naši družini smo vsi živi. To pismo sem ti poslal s posredovanjem ameriškega vojaka, ki je tolmač in kurir ameriškega guvernerja. Z nami je v tesnem stiku v okrajnem narodnoosvobodilnem odboru za kobariško.

Pismu je bil priložen tudi listek, na katerem je bilo zapisano: Sem ameriški vojak v Kobaridu. Vesel sem, da lahko odpošljem najprej to pismo. Upam, da ga boste hitro dobili. Pišite vašemu bratu, kajti zdaj že lahko prejema pošto. Na tem listu

je bil podpisan Julius G. Šuštaršič.

Julius G. Šuštaršič je sin slovenskih staršev iz Združenih držav Amerike. Kot ameriški vojak je bil ranjen v Bologni v Italiji 17. aprila 1945. Krogla se mu je ustavila komaj centimeter od srca. Dobil je odlikovanje »purple heart«. Svoji materi v Ameriko je v pismu poslal vijolice, ki jih je nabral v okolici Kobarida. Poleg tega jim je v pismu tudi pisal:

Dragi!

Zelo vesel sem, da vam lahko pišem iz Slovenije. Še s posebnim veseljem vam lahko sporočam, da je tukaj vse zelo dobro. Ljudje so lepo oblečeni, zelo čisti in imajo kaj jesti. Z veseljem vam lahko tudi poročam, da ljudem očitno ni slabo in da so tu lepa dekleta. Vsi so zelo presenečeni, ko me slišijo govoriti slovensko. Z vsemi se lahko lepo pogovorim. Tako srečni so, ko vidijo ameriškega Slovenca. Kolikor morem, jim prinašam kavo, sladkor in druga živila.

Nastanjen sem v majhni vasi blizu Kobarida, ki se imenuje Trčet. Ljudje blizu Vidma, četudi govore neko slovensko narečje, žele ostati pod Italijo. Slovenci, ki živijo tod okoli in še dalje od Kobarida, pa žele biti združeni z Jugoslavijo.

Vsa Primorska je slovenska in vsi napisi so jugoslo-

vanski. Mnogo Italijanov, ki so bili fašisti, je bilo ubitih. Za mnoge je bilo še to pre-dobro, saj bi morali biti pečeni, ne samo ustreljeni.

Ljudje na Primorskem in v Trstu žele v Jugoslavijo. Ti ljudje ne morejo pazabiti, kaj so tam počenjali fašisti in je samo prav, da so zdaj združeni z Jugoslavijo, saj so bili vsi partizani. Vsi, tudi majhni otroci in ženske, so se borili za svobodo. Videti bi jih morali, kakšni poštene ljudje so to. Kljub vojni in pomanjkanju so še vedno čisti in zdravi. Kjerkoli v Evropi sem bil, nikjer nisem videl ljudi, ki bi iz tako skromnih razmer naredili toliko. Bog je v resnici z njimi.

Zdaj še ne morem v Ljubljano, toda upam, da bom šel lahko kmalu. Od tam nameravam k stari mami. Tukaj je drugače vse lepo in mirno, zato ni treba nič skrbeti.

V Kobaridu sem se imel zelo lepo, ko sem obiskoval ljudi in se pogovarjal z njimi. V vsaki hiši sem se oglasil in povsod so me lepo postregli.

Mama in vsi ostali v Ameriki! Želim, da bi začeli z zbiranjem obleke in živeža. Vse to pošljite meni.

Sporočiti vam želim tudi resnico o Titu. Nam so v Ameriki marsikaj pripovedovali o njem. To je eden

od najboljših ljudi, kar jih lahko srečaš. Po značaju je močan in inteligenčen, odkrit in miren. Narod hoče imeti federativno demokracijo. Prosim, pišite mi takoj. Sporočite mi tudi, kaj še želite vedeti.

*Z iskrenim pozdravom
Julius*

Dragi rojak Julius G. Šuštaršič!

Če vam pride kdaj v roke ta moj zapis, vedite, da se vas moj brat Ivan iz Idrskega pri Kobaridu, takratnik tajnik narodnoosvobodilnega odbora, s hvaležnostjo spominja in vas lepo pozdravlja. Zahvaljuje se vam tudi za marsikatero uslugo v tistih nemirnih časih. Lepo vas pozdravlja tudi podpisani iz Ljubljane in se vam zahvaljuje za dolgo pričakovano pismo od brata, ki ste ga vi odposlali meni v Argentino.

MOJA VRNITEV

Odločil sem se, da po mojem
četrtem obisku domovine
ostanem tam za stalno.

Tistih nekaj let bi rad
preživel v lepi Sloveniji.

Frank Milavec, Fontana, California

*Nazaj v slovenski kraj,
nazaj v moj rojstni kraj,
v moj mili, srečni dom,
če ga še videl bom.*

*To je volja moja, pot je dolga
in nevarna za leta moja.
A kdor pogum ima,
z veseljem se na pot poda.*

*Visoko nad oblaki
proti domu zdaj leti,
kamor ljudstvo ga vabi,
pri nas živeti si želi.*

*Nazaj v mlade dni
kamor ptica prileti,
videti vse si želi,
če njeno gnezdo še stoji.*

*Kako si bom dom uredil,
ker nisem ga gradil?
Ptica ga je gradila,
zdaj ga bo dobila.*

*Predolgo sem bil zdoma,
predaleč, da bi ga gradil.
Tudi tukaj nimam doma,
da bi ga zapustil.*

*Dolgo, dolgo je za nami,
ko smo mladi bili,
po svetu daleč smo hodili,
novo domovino vzljubili.*

*Ne bi je rad zapustil,
toda leta prinesejo vse.
V Sloveniji lepi in dragi,
rad nekaj let preživel bi še.*

*Star sem že 91 let,
73 let sem od doma.
Zdaj se kot lastovka vračam,
minila je dolga doba.*

TUJINA

Franc Petaci, Kehl-Sundheim, ZR Nemčija

*Sem šel v tujino si kruha iskat,
zame in družino pri tujcu garat.
Za zajtrk sem vstajal, za večerjo šel spat,
čez dan sem se hranil kot na fronti soldat.*

*Namesto počitka sem kuhal in pral,
vmes pa otožna pisma sem bral.*

*Moj stan je bil kašča, kašča lesena,
v peči železni pa zima ledena.*

SPOMIN NA RODNI KRAJ

Rodna gruda je zelo kratkočasna revija,
saj nam prinaša mnogo zanimivega za
vso družino iz raznih krajev sveta.

Posebno se nam zasvetijo oči, kadar
je kaj iz Krškega. Lep pozdrav vsem,
ki ste doma, in tistim, ki so zunaj
meja, pošilja zvesta bralka

Anica K., Zürich, Švica

*Dolga je vrsta minila že let,
kar odšla sem iz domovine v tuji svet.
Spominjam se večkrat na svoj rojstni kraj,
tja srce me vleče pogosto nazaj.*

*Dolina se naša imenuje Potoče,
po njej večkrat žalostno srce se mi joče.
Tam rodila me je bolna mati,
grob prezgodaj so ji morali skopati.*

*Po dolini tej lepi cesta se vije,
jo potoček napaja, jo sonce obsije,
pod cesto ob gozdu rojstna hiša stoji,
v njej danes le še oče živi.*

*V šolo na Videm od tod smo hodili,
z brati smo se po cesti podili,
ker njihova najmlajša sem sestra bila,
mogla sem kriva biti vsega.*

*Ko to premišlujem, kdaj je vse to bilo ...
Nedavno so dali še brata v zemljo,
ostali z očetom še bratje so trije
in njim v domovini sonce še sije.*

*Jaz pa z družino kot mnogo je takih
rāda domov grem ob prilikah vsakih.
Skupaj se vračamo radi domov —
v domovino, pod rodni svoj krov.*

Ivo Zorman

SONČNICA IZ MOJEGA OTROŠTVA

Nekoč je bil svet povsem drugačen. Vse je bilo večje kakor danes in ni tako hitro minilo, kakor mineva zdaj. Zime so neznansko dolgo trajale in snega je zapadlo toliko, da nisem videl čez zamete. Poletja so bila toplejša, pomladi pa so nam nasule cvetja, da so travniki žareli v pisanih barvah.

Takrat je zrasla na našem vrtu sončnica. Pognala je iz drobnega zrna, potem pa se je vzpela visoko pod nebo. Na vrhu je razvila cvet, da ga odrasel moški z obema rokama ne bi mogel objeti.

Za nenavadno sončnico se je kmalu razvedelo. Od vseh strani so prihajali ljudje, da bi jo videli. Prišli so tudi novinarji. Ko so jo slikali, smo se otroci postavili podnjo. Pod košatimi listi smo bili videti prav majhni. Bralci časopisa so se gotovo čudili, a so morali verjeti sliki.

Imeli smo dolgo in vroče poletje. V senci mogočne rastline smo se igrali mnogo dni, preden je prišla jesen, ko so sončnico posekali. Iz njene košarice smo izluščili toliko semena, da smo vso zimo krmili z njim jate sinic.

Kajti tudi ptic je bilo nekoč več kakor danes. Spomladi so lastovke pripenjale številna gnezda pod napušče hiš. Poleti so se vrabci kopali v prahu, da je bilo videti, kot bi bila cesta posuta s pernatimi kepicami. Jeseni so jate vran krakale nad polji in razganjale meglo. In pozimi se je na vsakem drevesu zibala krmilnica.

Danes pa je vse drugače. Ptice skoraj ni, poletja so kratka, zime so brez snega in sončnice imajo majhne cvetove.

Fran Saleški Finžgar

PRVI ČEVLJI

V počitnicah sem šel povasovat k svoji teti. Samska je živela na rojstnem domu pri gospodarju, svojem bratu. Da si je prislužila za potrebno obleko, je pletla iz domače volne zimske nogavice in zimske jopiče za možake. Seveda je bila tudi pestunja za bratove otroke.

Ko sem prišel v hišo, mi je teta po stari navadi položila na mizo hleb kruha in poleg krušni nož. Ko sva se pogovarjala, se mi je pridružila njena petletna hčerka. Potezala me je za žep. Pobožal sem jo po lepih laseh in se dalje pogovarjal s teto. Dekliček pa ni nehal. Potezal me je čedalje bolj krepko. Vzdigala je nožico in kazala: »Vic, vic.« Nisem je razumel. Poučila me je teta: »Tak poglej in pohvali njene prve čevljičke!« Tedaj sem razumel mlado nečimurnost, ogledal in pohvalil oba čizemčka. Deklica je na to zadovoljno odšla ven, kjer se je igralo nekaj otrok. Opazil sem, kako je nerodno štorkljala v prvih čevljičkih. Dotlej je bila od pomladi do jeseni bosa, pozimi je nosila coklice. Ko je prišla v veži do praga, se je spotaknila in padla. Stokrat in stokrat je šla bosa čez prag, prvi čevlji pa so jo vrgli. Zajokala je, pritekla k teti in jo moledovala, da ji je sezula čevlje. Jezna jih je sunila pod klop in odšla bosa k družini. Teta jo je hitro potolažila, meni pa rekla: »Človek se mora v življenju vedno učiti.«

»Celo nošnje prvih čevljev,« sem dodal teti.

TISOČI VLAKOV NA RISBAH

Železniško gospodarstvo v Ljubljani je povabilo šolarje, naj v barvah narišejo vlake, kakor jih vidijo sami. Ko so v časopisih objavili povabilo, si niso mislili, da se bo risanja lotilo več kot enajst tisoč šolarjev. V Ljubljano se je z vseh koncev Slovenije usulo tisoče in tisoče čudovitih slik najrazličnejših vlakov, od najstarejših na paro do najnovjših. Izbrane slike so tudi javno razstavili in so žele veliko občudovanja.

Niko Grafenauer

ZRCALO

Zrcalo ni
za nobeno drugo rabo,
kot da vse dni prestopi
samo pred sabo.

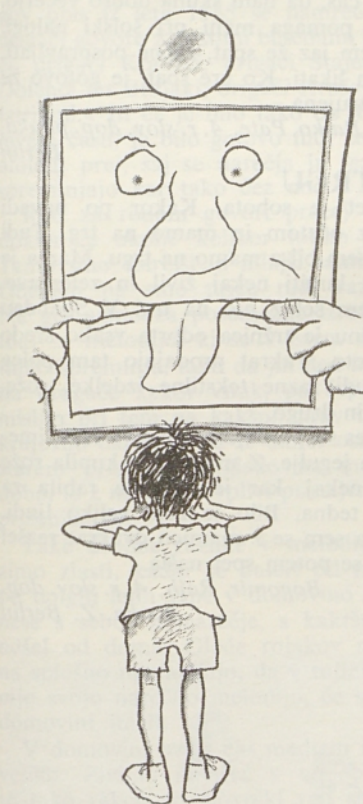
Pri manjših zrcalih v družini zrcal
se vidi le glava,
a pri zrcalih z nogami do tal
vsa postava.

Zrcalo si kar naprej češe lase
in enkrat na dan brije brado.
In tudi brke dobi, kadar je
čokolado.

Zrcalo se gleda v oči,
kak koder si včasih popravi
in včasih se do ušes nasmeji
kakšni glavi.

Zrcalo se nikdar ne obrne stran
in nikdar ne laže.
In prav nič ga ni sram,
če jezik kaže.

Le včasih privzdigne zrcalo obrvi
in samega sebe vpraša:
Je res, ali pa se mi samo zdi,
da me ves čas nekdo oponaša?

Neža Maurer

STEZA TRISTOTIH MRAVELJ

Davi so se mravlje zmenile,
da bodo na goro krenile.
Pa so hodile, hočile —
in sproti stezo naredile.

Kaj je bilo na gori, davno so pozabile —
hrošč ali slepec — vse so znosile
in v svoje podzemne dvore shranile.
Le stezo na goro so še pustile.
Ilustriral Matjaž Schmidt

LJUDSKE UGANKE

Ko me ne vidi, me vzame,
ko me vidi, me ne.

piškav oreh

V hribu posekano,
v dolini obdelano,
pa ne stoji ne v zraku
ne na zemlji.

uloz

Vsi sinovi imajo kapice,
samo oče je nima.

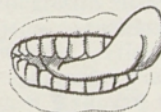
žlodec in hrast

Oče je visok,
mati bodeča,
otroci pa pisani.
Kaj je to?

kostanj

Dve vrsti belih put,
v sredi pa rdeč petelin.

zobje in jezik

DAN ŽENA V MERLEBACHU

8. marec je dan žena. Tudi v Merlebachu smo ga praznovali. Otroci smo se dolgo in včasih bolj težko učili naše recitacije in pesmice. V nedeljo 4. marca popoldne smo se zbrali v dvorani, kjer smo otroci izvedli kulturni program. Mamice so bile zelo zadovoljne. Bile so nam hvaležne, da smo se spomnili nanje. Potem smo nekaj zaužili in plesali. Zvečer smo šli domov in bili smo veseli, da smo Slovenci spet preživeli prijeten večer.

Jaqueline Kotar, 17 let, Freyming-Merlebach

V šoli smo naredili za mamice čestitke in se naučili recitacije. Z vsem tem smo počastili 8. marec, dan žena. Praznovali smo v dvorani, ki je bila polna. Najmanjši so imeli na prsih pripete cvetice, izrezane in raznobarnega papirja, večji pa smo nosili napis »8. marec — dan žena«. Proslava je uspela, saj so bile mamice zadovoljne.

Majdi Kink, 14 let, Freyming-Merlebach

V Jugoslaviji praznujejo 8. marec, dan žena. V Merlebachu smo ga praznovali 9. marca. V dvorani se je zbralo veliko žena. Naša slovenska učiteljica nas je naučila nekaj pesmi in recitacij za ta dan. Ta je bil zelo lep za žene in otroke.

Sabina Vendramin, 12 let, Freyming-Merlebach

Tudi pri nas v Merlebachu smo praznovali najlepši praznik — dan žena. Na

šim mamicam in ženam slovenskega društva Jadran smo pripravili zelo lep kulturni program. Otroci slovenskega dopolnilnega pouka smo nastopili z recitacijami in petjem slovenskih narodnih pesmi. Zelo vneto smo se pripravljali, da bi res nekaj pokazali in da bi bile naše mamice čimbolj vesele. Za mamice smo kupili nageljčke in izrezali rdeče srčke. Srček in nageljček smo jim ob prihodu v dvorano pripeli na prsi. V šoli smo naredili čestitke in nanje prilepili rožice. Pri tem nam je pomagala tudi naša tovarišica. Najstarejši Slovenki smo podarili šopek rožic in ji zaželeli vse najboljše za dan žena.

Po nastopu smo se z mamicami malo zavrteli in poveselili. Vendar tudi naše mamice niso pozabile na nas. Spekle so potice in pecivo in tako smo vsi skupaj praznovali dan žena. Naši muzikantje so poskrbeli na glasbo, mi pa smo peli in plesali.

Lidija Sajovec, 13 let,

Freyming-Merlebach, Francija

PRAZNOVANJE 8. MARCA V AUMETZU

Že v februarju smo se začeli pripravljati na praznovanje 8. marca. Tovarišica nam je razdelila pesmice in vezno besedilo. Recitirati smo se učili v šoli in doma. Ni bilo lahko, toda zadnji dan smo že vsi gladko brali.

4. marca smo okrasili prostor, kjer imamo pouk. Prostor pripada Slovenskemu delavskemu društvu iz Aumetza. Na

proslavo smo povabili vse slovenske žene in matere. Zanje smo recitirali, peli in igrali na harmoniko. Mislimo, da je proslava uspela. Potem smo z našimi mamicami sedli za mizo in se posladkali s slaščicami, ki so jih naredile za nas.

Skupinsko delo otrok slov. dop. pouka v Aumetzu, Francija

V SLOVENSKI ŠOLI

Vsako soboto popoldne imamo slovensko šolo. Razdeljeni smo v dve skupini. Najprej imajo pouk mlajši, nato pa starejši učenci. Imamo mlado učiteljico, ki se z nami zelo trudi. Društvo »Jadran« je priredilo proslavo ob dnevu žena, na kateri smo nastopili tudi mi. Peli smo in recitirali. *Rose-Marie Knaus, 11 let, Freyming-Merlebach*

MOJA MAMA

Moja mama mora vsako jutro vstati zelo zgodaj, ker hodi v službo. Ko pride pozno popoldne domov, jo čaka še veliko gospodinjstkega dela. Ker rada kuha, si vzame čas, da nam skuha dobro večerjo. Potem pomaga meni pri šolski nalogi. Ko grem jaz že spat, začne pospravljati, prati in likati. Ko gre spat, je gotovo že zelo utrujena.

Rajko Pate, 4. r. slov. dop. pouka, Berlin

NA TRGU

Zopet je sobota. Kakor po navadi grem z očetom in mamo na trg. Tudi danes sem bil z mamo na trgu. Mama je morala kupiti nekaj živil in zelenjave, zato sem šel z njo na trg. V Spandau v Berlinu je tržnica odprta vsako sredo in soboto. Takrat prodajajo tam poleg živil tudi razne tekstilne izdelke, rože, igrače in drugo.

Danes so prodajali tudi žive ribe, imenovane jegulje. Z mamo sva kupila rože in še nekaj, kar je mamica rabila za konec tedna. Bilo je zelo veliko ljudi, tako da sem se z mamico dvakrat razšel in sva se potem spet našla.

Bogomir Rajh, 4. r. slov. dop. pouka, Z. Berlin

Praznovanje dneva žena v Merlebachu. Narisala: Florence Vendramin, 10 let, Freyming-Merlebach, Francija

VPLIV ČASA NA JEZIK

Mesec za mesecem se že pogovarjamo o razlikah in enakosti v jeziku. Ugotovili smo, da Slovenci v raznih koncih Slovenije različno govorimo — drugače Korošci, drugače Prekmurci, drugače Belokranjci, drugače Primorci — in da tem različkom pravimo narečja.

Narečja segajo daleč nazaj v zgodovino, saj vemo, da je bila razdelitev na narečja, kakor sem jo navedel ravnokar, razvidna že ob Trubarjevem času. Njegov opis iz leta 1555 se namreč glasi: drigači govore z dostimi besedami Krajnici, drigači Korošci, drigači Štajerji inu Dolenci ter Bezjaki, drigači Kraševci inu Istrijani.« In če je bilo tako ob Trubarjevem času, je bilo gotovo tudi že nekaj stoletij prej, saj se narečja in jeziki ne spreminjajo kar tako čez noč.

Rod za rodom govori precej enako, dokler je okolje kolikor toliko enako. Temu smo starejši in mlajši sami priča. Obenem pa smo priča tudi razlikam. Ne gre samo za posamezne izraze, gre tudi za melodijo, ki se v istem narečju rahlo spreminja, tako da jih ded uveljavlja drugače kakor vnuk, pa čeprav ne mislim pri tem na kakšno prav izrazito krajevno barvo, ki je še danes ostala po starem pristna, ne glede na moderno dobo, le z manjšimi vplivi priseljencev in priženjencev.

Take drobne razlike v melodiji opazimo zlasti, kadar se kateri od rojakov po dolgih letih vrne v domovino in prinese s seboj še narečje, s kakršnim je odšel od doma. Glede rojakov namreč na splošno ugotavljajo, da v tujini ohranijo svojo narečno melodijo, če so jo v domovini imeli.

V domovini pa je čas medtem opravil veliko. Živimo namreč v obdobju, ko je tako rekoč en človeški rod stopil iz srednjeveške teme s trsko, svečo in petroleiko v sodobni svet elektrike in elektronike, radia, televizije in filmov, računalništva in satelitov, avtomobilov in letal, industrije in tehnike. Nove razmere seveda narekujejo nove izraze novo življenje, novo miselnost, novo družbo, novo kulturo, novo izobrazbo, nove odnose. Danes ni več ostro razvidne razlike med mestom in podeželjem, ni več nekdanje razdelitve na govoreče in poslušajoče, danes smo vsi enako odločujoči. Danes smo šli že vsi skozi šole, v katerih so poučevali učitelji, ki so šli tudi sami že skozi jezikovno precej poenotene, narečne šole. Danes gre vsak tudi skozi šolo življenja, ki je ne le v šoli, temveč tudi pri delu, tudi pri branju časopisov in revij in knjig, tudi pri poslušanju radia, pri gledanju in poslušanju televizije in filmov, kjer ljudje dan na dan nastopajo z vseh koncev in krajev Slovenije,

pa jih je dostikrat komaj še mogoče ločiti med seboj po narečju, ker govorijo večinoma splošno pogovorno ali celo knjižno.

Tako je naš srednji in še bolj mladi rod v domovini danes rasel v precej drugačnih razmerah, kakor so rasli dedi. Zato je sodobni čas posebej bistveno vplival tudi na jezik. Če si potemtakem zamislimo, da po petdesetih letih pride star Idrc v domovino iz Amerike, kamor se je preselil po prvi svetovni vojni, se znajde v precej drugačnih jezikovnih razmerah, kakor pa jih je zapustil. Sam je ohranil v celoti svojo tedanjo idrsko govorico z melodijo in izrazi, ki so mu bili kdaj domači in potrebni, ker mu je pomenila povezavo z domom, z mladostjo, z lastnim bistvom, pomenila zvestobo sebi, pomenila notranjo oporo in moč sredi tujega okolja, ki ga v konkurenčni tekmi ni maralo sprejeti po načelu enakovrednosti in enakopravnosti.

Ob srečanju z bratom, ki je ostal na domu, ugotavljata jezikovne razlike in podobnosti in se na svoja ušesa prepričujeta o vplivu kraja in časa na jezik. Saj vsak po svoje med stare domače besede uvrščata nove izraze, Amerikaneč večidel ameriške, Idričjan pa ravno tako mednarodne, saj za nove tehnične pridobitve večidel nimamo domačih besed.

Še večje so seveda razlike med drugim rodom, se pravi med sinovi in hčerami obeh bratov, ki vsak po svoje poslušajo strica in razumejo bratrance in sestrične. Njihov besedni zaklad je še bolj različen, njihova narečna barva tudi ni več tako izrazita kakor pri prvem rodu.

In ker so s starim Idrcem prišli na obisk v domovino tudi njegovi vnuki, se pravi tretji rod, je pri njih razlika še večja. Vnuki Amerikanca znajo sicer še zmeraj slovensko, vendar na je njihov besedni zaklad v slovensčini omejen na snovi in predmete, o katerih pač govorijo pri teh letih in v krajih, kjer so: Amerikanci v Ameriki, domači v domovini. Tako je jasno, da se vnuki med seboj še težje razumejo, težko pa vnuki razumejo tudi dedovega brata.

Tako torej čas vpliva na jezik: če je združen z velikimi tehničnimi spremembami, kakor se je v tem obdobju zgodilo v domovini in v tujini, nastanejo tudi v jeziku velike spremembe, na čeprav gre za tako rekoč isti kraj, če pa se času pridruži še drug kraj, je treba računati še z novim okoljem, ki po svoje vpliva na jezik, kakor smo že zadnjič videli.

Janko Moder

Izšlo je pri založbi BOREC v Ljubljani:

OPREDELITEV Rudolfa Hribernika-Svaruna je skupni naslov za kroniko o boju slovenskega naroda med leti 1941 in 1945, ki si jo je avtor zamislil v štirih delih. Njen prvi del, ki je izšel te dni z naslovom *Država v državi*, obravnava vojaško-politične razmere v prvem letu revolucije. Živo je prikazan potek spopadov z okupatorjem, težave pri organizaciji vstaje in ustanavljanju prvih partizanskih čet. Avtor analizira vzroke propada stare Jugoslavije in razsula njene vojske. V uvodu h knjigi meni Stane Dolanc, da je to boljše spominsko delo o naši revoluciji in hkrati dragocen in koristen dokument.

Za dragoceno pričevanje v besedi in sliki je poskrbel Edi Šelhaus v knjigi *STOTINKA SREČE*. Avtor, aktivni udeleženec narodnoosvobodilne borbe in partizanski fotoreporter, je zbral do danes še malo raziskane, a zelo zanimive in napete dogodke iz minule vojne, ko so se ljudje raznih narodnosti in prepričanja znašli v takrat okupirani Sloveniji. Kot novinar in fotoreporter je Šelhaus prišel na sled marsikateremu dragočenemu dokumentu in pričevanju iz tistih zgodovinskih časov. Svoje nekdanje vire in dokumentacijo je po vojni še dopolnil, saj je zbiral gradivo in se pogovarjal z ljudmi po vsej Sloveniji.

Kot prvi resni poskus romansiranja našega samoupravljanja lahko štejemo roman Sretena Nikolića *JEKLO IN GOBELIN* v prevodu Bogdana Gradišnika. Avtor je živo zarezal v sedanji čas in postavil v središče dogajanja delavca, ki je kot monter Hidromontaže bil v Jablanici, Zvorniku, Mavrovu, Đerdapu, Šoštanj, na Mariborskem otoku in celo v Pakistanu. V tridesetletni delovni dobi je doživljal vrsto uspehov in težav, zasebno in v delovnem kolektivu. Ob usodi osrednjega junaka so živo prikazane tudi usode mnogih njegovih sodelavcev. Delo ni zanimivo zgolj zavoljo svoje pereče in aktualne problematike, temveč tudi zavoljo svojega sloga pripovedovanja: je sveže sodoben in hkrati dojemljiv za bralca.

NAŠE PARTIZANSKE PESMI, pesmarice, kot jo poznajo mnogi pevci slovenskih zborov, že vrsto let ni bilo mogoče kupiti, čeprav je s svojim izborom nepogrešljiv učbenik amaterskim zborom. Njena aktualnost spričo razmaha zborovskega petja na Slovenskem zadnja leta narašča. Zato je urednik zbirke dirigent Radovan Gobec, sam avtor mnogih partizanskih pesmi, dodal drugi izdaji nekaj pesmi, ki jih v prvi izdaji ni bilo in obogatil izbor.

DRUŽINSKA PRAZNOVANJA

Družinski prazniki — rojstni dnevi, jubileji, godovi in podobno postanejo včasih kaj razburljive zadeve. Tako na primer ne veš, kaj bi podaril tetki ali tašči, ki se ti zdita sitni in tečni kot le kaj in ne bi prav nič jokala, če bi ju že jutri zadela kap. To pa se žal, kakor izgleda, ne bo zgodilo, in tu je seveda dediščina, kjer so tvoji otroci med prvimi upravičenci, tu so otroci, ki ju imajo radi in seveda so tu še ostali sorodniki, ki kar »preže«, kako se boš obnašal. Pa se odločiš, da se boš izkazal, da boš »zavezal jezike« in ker si praktičen in misliš na jutri, kupiš za jubilatko darila, ki so draga in lepa, a zanju kaj malo uporabna. Kaj za to, si misliš, te reči bodo še kako prav prišle našim otrokom, ki jih bodo podedovali. Tako se včasih zgodi ob kakšnem družinskem jubileju, seveda, le včasih, ne vselej in ne povsod.

Družinska praznovanja so posebej priljubljena med našimi rojaki na tujem, saj dajo priložnost, da se zberejo domači in prijatelji ter se skupaj poveselijo in po domače za-

pojejo. In velikokrat so ta praznovanja zares ganljiva. Naj povem, kar mi je pripovedovala starejša Dolenjka, kako je med obiskom pri sinu na Švedskem praznovala svoj šestdeseti rojstni dan.

»Rečem vam, da tega ne bom nikoli pozabila. Bilo je tako lepo, tako domače, da sem v mislih sama sebe kregala, zakaj sem tako odlašala obisk pri sinu. Dve snahi imam, saj razumete. Žena starejšega sina mi je že velikokrat dala razumeti, da stari in in mladi ne gredo skupaj. Ja, morda sem ji včasih dala kar prav. In tako sem se bala spoznati Švedinjo Gerdo, ženo mlajšega sina. Ne maram reči, ki gredo narobe, rada imam mir in da se lepo razumemo. Seveda sem zelo želela spoznati vnuka, Damjana. Pridite vi na obisk, sem vabila. A sin je hudo zaposlen in ne utegne izostati za dalj časa. No in tako, ko sta oba pritiskala, da moram svoj šestdeseti rojstni dan preživeti pri njih in so mi poslali denar za vožnjo, sem se le odločila

in šla. Oh, rečem vam, tistih dni ne bom nikoli pozabila.

Že prvo srečanje s snaho Gerdo je bilo tako prisrčno in domače, da me je postalo samo pred seboj sram, ker sem o njej dvomila. »Ljuba naša mama, pozdravljena, lepo se imej pri nas!« je rekla po slovensko malo sicer po tuje, a zraven me je objela tako toplo, da sem zajokala. Pa mali petletni Damjan, ki mi je prinesel rožic in mi recital celo slovensko pesmico. Gerda se je učila slovensko. Obiskovala je tečaj in se zares dobro naučila. Če jo poslušate, ko govori, ne morete verjeti, da ni rojena Slovenka. Damjan pa tekoče govori slovensko in švedsko. Za rojstni dan so mi pripravili celo slovesnost v veliki posebni sobi neke restavracije, kjer imajo večkrat naši svoje prireditve. Veliko prijateljev se je zbralo, Slovencev in domačinov, pa muzikant s harmoniko in pevci. Takrat šele s em spoznala, kako lepe so naše pesmi, če jih slišiš tako daleč od doma. Oh, rečem vam,

niti v sanjah si ne bi mogla zamisliti, da bom tako lepo praznovala svoj šestdeseti rojstni dan.«

Da, tako se zgodi včasih, a seveda ne vselej in ne povsod. Velikokrat so družinska slavja za večino udeležencev le dobrodošel povod za veseljačenje, v katerem čisto pozabijo, da je slavljenec droben otrok ali pa morda star človek, ki jima hrupno veseljačenje preseda.

Star birt, lastnik kmečke gostilne, ki je slovela daleč naokrog po Gorenjski in je zdaj žal, že nekaj let ni več, je v družbi rad pripovedoval zgodbe o raznih praznovanjih v tej gostilni, ki jih je doživel sam, ali pa že prej njegov oče in ded. Zamikalo me je, da vam eno povem.

Ker je gostilna slovela po dobri kuhinji in pristnih vinih, so si jo gostje radi izbrali za praznovanja svojih družinskih praznikov. In ko sta vaški župan in županja praznovala zlato poroko, so se njuni domači z birtom zmenili, da v gostilni pripravijo imenito

slovenski lonec

POGAČE IZ POMURJA ŽEMLJEVKA

Pet starih žemelj ali star bel kruh narežemo na rezine in zložimo na dobro pomaščen pekač. Tri jajca razžvrkljamo s surovim mlekom (2 dcl.) in to večkrat polivamo po rezinah, da se dobro napoje. Ko so dobro napojene, jih polijemo z nekaj žlicami kisle smetane in stopljeno maščobo (maslo, mast ali olje) ter spečemo v pečici.

POGAČA Z BUČNIM NADEVOM

Iz 1 jajca, mlačnega mleka, žlice olja, soli in moke zamesimo mehko vlečeno testo. Pustimo, da pol ure počiva, zatem ga tenko razvaljamo in razvlečemo. Za nadev porabimo mlado bučo, ki jo olupimo, odstranimo peške ter narežemo na tanjše rezine ali bolj debelo nastrgamo kakor jabolka. To moramo narediti

že prejšnji dan, ker mora narezana ali nastrgana buča, ki jo malo solimo, čez noč stati, da zvodeni. Da čimbolj odteče voda, jo lahko obtežimo s primernim kamnom. Pred uporabo nastrgano bučo odcedimo ter še ožmemo. Zatem primešamo eno ali dve razžvrkljani jajci, katerim dodamo nekaj žlic kisle smetane ali surovega mleka. Dobro premešamo in z nadevom nadevamo razvaljano testo. To lahko zvijemo kakor štruklje, ali pa ga razvaljamo v več hlebčkah ter polagamo na omaščen pekač eno plast testa, nadev in zatem naslednjo plast testa pa nadev. Zgoraj mora biti testo, ki ga polijemo s smetano in pogačo spečemo.

PEČENI REPNI ŠTRUKLJI

S to jedjo postrežejo pomurske gospodinje v jeseni. Običaj je bil, da pečeni repni

štruklji niso smeli manjkati na mizi, ko so se družina in svojci zbrali ob dnevu mrtvih, da obiščejo grobove svojih dragih in počastijo njihov spomin. Takrat pa je tudi čas za pridelek dobre sladke repe, ki je pri nobeni kmečki hiši ne manjka.

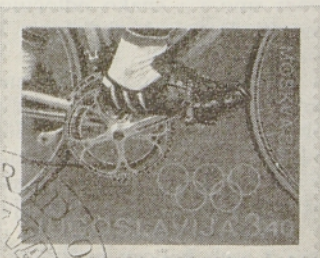
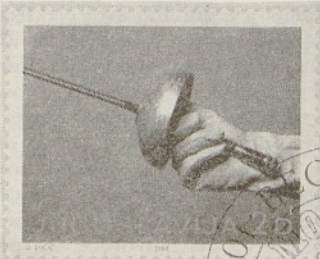
Repe štruklje pripravljajo pomurske gospodinje takole:

Iz 1 jajca, mlačne osoljene vode, žlice olja in pšenične moke zamesijo mehko vlečeno testo, ki naj pred uporabo pol ure v pokriti skledi počiva. Za nadev uporabijo mlado repo, ki jo olupijo in nakrhljajo kakor jabolka, zatem pa v malo osoljeni vodi skuhamo. Ko je repa napol skuhana, jo odcede in zatem dobro ožmejo. Nato dodajo repi 2 razžvrkljani jajci, nekaj maščobe (masla ali masti) in s tem nadevom nadevajo razvaljano testo. Testo zvijejo v štrukelj in ga dajo na omaščen pekač. Povrh ga polijejo s smetano in stopljeno maščobo (maslom ali mastjo) ter spečejo.

filatelija

XXII. POLETNA OLIMPIADA

Za propagando poletnih olimpijskih iger je Skupnost jugoslovanskih PTT že 21. aprila izdala serijo štirih več-

najedel in napil, se je sramežljivo poslovil. Dobra volja je prekipevala, vici so bili kosmati, zdaj ta, zdaj oni je vstal in se izgubil ven. Tudi župan se je odmajal skoz vrata. Ostali so se vrnili, a župana ni bilo nazaj. Morda mu je slabo? se je zbala županja in ga je šla iskat. Stopila je na dvorišče in se razgledovala v poltemi. Nič. Potem je stopila k tistim vratom z dvema ničlama. Pobutala je po vratih in poklicala. Nič. Odprla je vrata. Nikogar. Le kje je, ta pokora? jo je tesnila misel. Na drugi strani v prizidku je za majhnim okencem blede utripala luč. Šla je tja, odprla vrata in ju zagledala: kravja dekla Francka, vsa razmršena in zaspana, je sedela na postelji in zaspano mežikala, on pa je klečal pred posteljo in ji nekaj govoril. Joj, je zavreščala zlata nevesta. Pograbila je brezovo metlo, ki jo je našla pri roki in začela udrihati po onih dveh čisto pobesnena. »Res, to je bil zlomek nad zlomek, takšen klavrn konec imenitne zlate poroke,« je rekel birt in dodal: »In vse še čisto po nedolžnem, saj je bila naša dekla Franca stara baba, ki je župan drugače še pogledal ni. Od tistikrat se župan ni nikoli več prikazal v naši gostilni.«

Ina

pojedino za zlato ohcet. Tako se je tudi zgodilo. Veliko sobo so lepo okrancjali z zelenjem in papirnati rožami, mize so pregrnili z belimi prti in ko so se zlato svatje pripeljali na okrašenih kolesljih, jih je birt v širokem belem predpasniku pozdravljaj na pragu, zala Lenčka pa je pridno natakala slivovko. Tako so svatje dobre volje posedli. Na častnem mestu je bil seveda zlati par: župan z zavihanimi brki in pušljcem v gumbnici in zastavna županja z visoko nakodrano frizuro. Potem so dekleta začela nositi na mizo in dobre volje je bilo vse več in več. Sledile so napitnice. Govoril je župnik, govoril je učitelj in tudi občinski tajnik je nekaj povedal. Župan — zlati ženin si je vihal brke in bil od dobre volje vse bolj zaripel, županja — zlata nevesta pa je ob ganljivih govorancah kdaj sramežljivo posmrknila v robec. Harmonikar je igral in zaplesali so. Najprej seveda zlati par. Potem so si začeli pripovedovati vice in župnik, ki se je do siteda

Jubilejni, deseti zamejski festival domače zabavne glasbe »Števerjan 80« je pred durmi. Vse je pripravljeno, da bosta sobota 5. in nedelja 6. julija slovesni in praznični, kot se za tako razigrano slavlje tudi spodobi. Prireditelji, Slovensko kulturno-prosvetno društvo Franc B. Sedej in ansambel Lojzeta Hledeta, so za jubilej povabili v Brda vse dosedanje zmagovalce števerjanskega srečanja, obeta pa se tudi izjemno številna zasedba v tekmovalnem delu festivala. Priložnostna priznanja so prireditelji pripravili za vse nastopajoče, najboljši pa bodo posebej dobili še nagrade strokovne komisije in občinstva.

Še ena festivalska, tokrat iz drugega konca Slovenije, iz Ptuja, kjer bo 5. in 6. septembra po enoletnem premoru spet festival. V sodelovanju Zveze kulturnih organizacij Slovenije in Radia-televizije Ljubljana so se organizatorji Radio-Tednik Ptuj odločili za nekoliko predružačeno formo: prvi večer se bodo po-

merili ansamblji za kategorizacijo, drugi večer pa bodo na vrsti festivalske melodije, ki so jih na natečaj poslali slovenski skladatelji domače glasbe. Zanimanja za obe festivalski kategoriji je precej, posebej pa velja naglasiti, da festivalski odbor vabi k sodelovanju tudi ansamble naših rojakov po evropskih deželah in iz ZDA ter Kanade (ki bodo tedaj na obisku v domovini). Čeprav je uradni rok za prijavo že potekel, bodo gostoljubni prireditelji XI. ptujškega festivala pri tako izjemnih gostih pogledali tudi skozi prste. Zato ne odlašajte!

Kar lepa zaloga novih plošč se je nabrala v zadnjih mesecih. Najprej naj vas opozorimo na izbor štirinajstih najlepših pesmi izpod peresa nedavno preminulega koroškega pevca in skladatelja Pavla Kernjaka. »Štirinajst najlepših« je naslov te izjemne plošče, na kateri Kernjakove uspešnice pojo Slovenski oktet, Koroški akademski oktet, akademski pevski zbor »Tone Tomšič« in številni drugi, v sporedu pa boste našli tako »Mojcej« kot »Katrc« pa »Rož, Podjuna, Zila...« in še enajst drugih. Ob 25-letnici, srebrnem jubileju torej, so novo ploščo z naslovom »Luči Slovenj Gradca« izdali tudi »Štirje kovači«, vuzeniški ansambel »Fantje treh dolin« so svojo najnovejšo ploščo naslovili »Moj mili kraj«. Izšla je tudi plošča ansambla Lojzeta Slaka »Na vseh straneh sveta«, s katero se je vesela družina podala na tretjo turnejo po Združenih državah Amerike in Kanadi; še pred jesenjo pa bi morala »na svitlo« tudi nova plošča ansambla bratov Avsenik. Med obljubami, ki so že nekaj časa »v zraku«, velja omeniti novo izdajo ansambla Mihe Dovžana z Gorenjci in Jelko Cvetežar, dalje novih dvanajst skladb ansambla Toneta Kmetca iz Ptuja, pa jubilejno ploščo ansambla Ottavia Brajka, obljubljen je od aprilskega praznovanja 10-letnice ansambla, pred izidom pa je tudi prva plošča Slovenskega okteta v novi zasedbi. Če ste se namenili obnoviti diskoteke z novimi izdajami priljubljenih skupin domače glasbe, boste imeli kaj izbrati, mar ne!?

3,40 din — kolesarstvo (noga z delom kolesa),

4,90 din — hokej na travi (nogi ob palici z žogico) in 10,00 din — lokostrelstvo (roki z delom loka in puščice).

XXII. poletna olimpiada bo od 19. julija do 3. avgusta letos v Moskvi. Program iger obsega tekmovanje v 21 športnih panogah. Našo državo bo zastopalo okrog 150 tekmovalcev, ki bodo nastopili v 17 panogah.

Zelo domiselne osnutke za znamke je naredil Dušan Lučič, akad. slikar iz Beograda. Ofsetni tisk je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v prodajnih polah po 9 znamk.

EVROPA-CEPT

Skupnost JPTT je posvetila letošnji znamki izdaje »Evropa-CEPT« našemu prvemu državljanu, predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Tako sta 28. aprila izšli večbarvni znamki, na katerih sta naslednja motiva:

4,90 din — relief akademskega kiparja Antuna Augu-

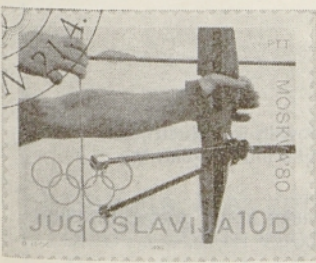
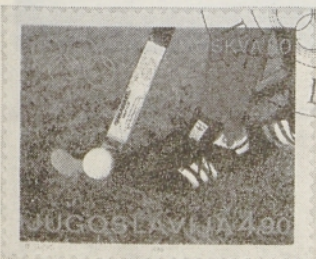
stinčiča iz Zagreba »Predsednik Tito« (relief je bil uporabljen za srebrnike, izdane ob 30-letnici osvoboditve Jugoslavije in zmage nad fašizmom) in

13,00 din — portret predsednika Tita, delo akademskega slikarja Đorđa Prudnikova iz Beograda (originalno delo je v kabinetu predsednika republike).

barvnih znamk, na katerih je poleg olimpijskih krogov in napisa »Moskva 80« prikazala:

2,00 din — sabljanje (roka s floretom),

ŽIVA SLIKA OD DOMA...

V okviru jugoslovanske radiotelevizije že nekaj let živahno deluje delovna skupina za informiranje tujine, ki s posredovanjem poročil o dogodkih v domovini ter z izbranimi kulturnimi programi streže tudi potrebam naših delavcev na začasnem delu v tujini in seveda tudi izseljenecem širom po svetu. Delovna skupina, ki ima zdaj že drugo leto »podružnico« tudi na ljubljanski televiziji, se pri uresničevanju svojega poslanstva poslužuje treh poti: prva in najstarejša so posebne televizijske oddaje v programih tujih televizij, druga — uveljavljena zlasti v Združenih državah Amerike in v Kanadi — so tako imenovane jugoslovanske TV ure, tretjo informativno pot pa predstavljajo na video-kasete posneti programi, ki jih JRT pošilja v klube naših delavcev.

Posebni TV programi za naše delavce imajo v nekaterih zahodnoevropskih deželah že nekajletno tradicijo. Tako na primer gledajo v Zahodni Nemčiji na vsakih štirinajst dni na prvem programu (ARD) oddajo »Vaša domovina — naša domovina«, na drugem programu (ZDF) pa oddajo »Jugoslavija, dober dan!«. Na Švedskem predvajajo v osrednji TV mreži enkrat mesečno oddajo »Zdravo, Jugoslovani!«, na drugi mreži pa prav tako enkrat mesečno »Aktualnosti«. Francoska državna televizija in JRT pripravita z združenimi močmi enkrat na leto devetdeset minutni program z naslovom »Mozaik«, oddaje za naše de-

lavce vrti tudi holandska televizija, od začetka letošnjega leta pa imajo vse jugoslovanske jezikovne skupine redno oddajo na največji avstralski TV družbi SBS.

Razširjenost jugoslovanskih TV ur je v ZDA in Kanadi precejšnja. Kar okoli dvajset jih deluje v okviru regionalnih TV centrov s tedenskim programom ali na štirinajst dni, žal pa te »TV ure« domala nimajo stika z oddajami in programi jugoslovanskih TV centrov. Uredništvo pri JRT namreč pošilja v Ameriko svoje programe prek jugoslovanskega kulturnega centra v New Yorku, kjer naj bi jih lastniki posameznih TV ur najemali za predvajanje v svojem programu.

»Toda le redko se zgodi,« nam je povedal urednik uredništva za informiranje tujine na ljubljanski TV, Ivo Štrakl, »da pridejo naše oddaje na pravi naslov. Preprosto izgube

se na krožni poti iz New Yorka do Toronta, Los Angelesa ali Clevelanda.«

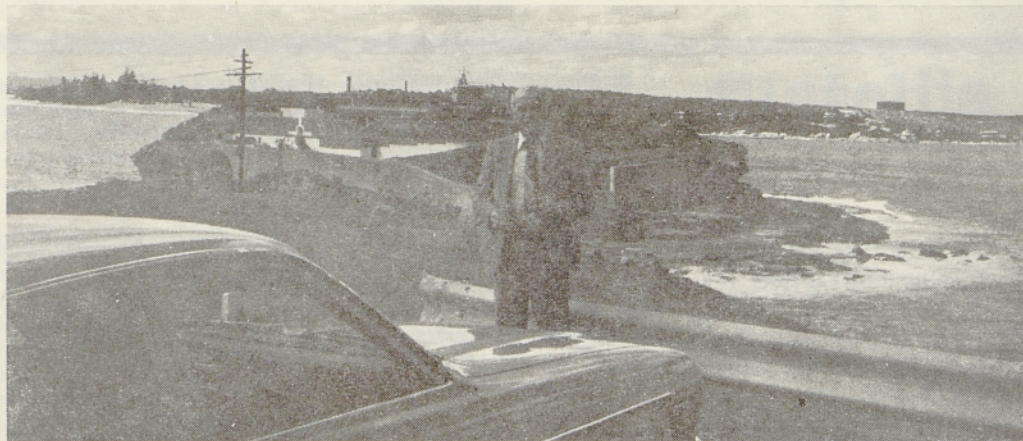
Posebna skrb, ki jo kaže uredništvo za informiranje tujine do območij, kjer je koncentracija naših izseljencev v ZDA in Kanadi največja (Cleveland in Toronto), je bila doslej prej jalova kot uspešna. Štrakl je povedal, da si vsi veliko obetajo od uvedbe posebnega kanala za TV programe drugih, neanglosaksonskih narodov v Kanadi, prav tako pa tudi od zavzetosti številnih slovenskih rojakov v ZDA, ki že navezujejo stike z ljubljansko televizijo za posamezne oddaje in programe slovenske televizije.

Poleg sodelovanja v programih tujih televizij in jugoslovanskih TV ur v ZDA in v Kanadi je ena od nalog uredništva za informiranje tujine pri JRT tudi zalaganje klubov jugoslovanskih delavcev s TV programi na video ka-

setah. Ta vez je bila lani in v začetku letošnjega leta okrnjena (zaloga video kaset je pošla), že februarja 1980 pa spet stekla v obojestransko zadovoljstvo. Po štiri komplete različnih oddaj pošiljajo iz JRT vsakih štirinajst dni na jugoslovanski kulturno-informativni center v Stuttgartu za predvajanje v zahodno-nemških klubih naših delavcev, trije kompleti oddaj potujejo za naše klube na Švedskem, pa še dva v Švico in eden na Dunaj.

»Najpomembnejše za nas je, da si klubi med seboj čim bolj živahno izmenjujejo kasete ter da vidi programe čim več naših ljudi,« je podčrtal Ivo Štrakl, ki je pred nekaj meseci obiskal tudi Avstralijo in se tam dogovarjal o sodelovanju z avstralsko družbo SBS.

Brane Golob

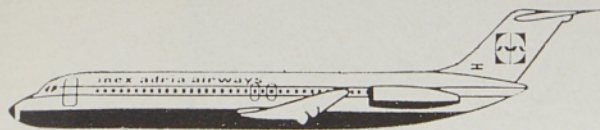
Spomin z obiska v Avstraliji: Ivo Štrakl

BEŽIGRAD

**GRADBENO
PODJETJE
BEŽIGRAD
LJUBLJANA - PODMILŠČAKOVA 24**

Specializirani smo za vzdrževalna dela, adaptacije stanovanjskih, poslovnih in industrijskih zgradb ter uslug s področja gradbeno obrtniških del. Vršimo tudi manjše industrijske in stanovanjske novogradnje.

TOZD Servisne dejavnosti nudi vsem graditeljem grobo malto, acetilensko apno, gotovo armaturo po prinesenih načrtih. Z nabavo polizdelkov je gradnja hitra in poceni. Vse informacije dobite na telefon 341-977.

ZAČASNO ZAPOSLENI V NEMČIJI IN SORODNIKI DOMA

Poslužite se rednih tedenskih letov, ki so namenjeni samo vam in vašim sorodnikom doma. Leti so do 50% cenejši od rednih linij. Letimo na progah:

Düsseldorf	}	Zagreb	}	Düsseldorf
Frankfurt		Split		Frankfurt
Hamburg		Beograd		Hamburg
Hannover				Hannover
Stuttgart				Stuttgart

Prodaja kart in informacije: **ZR Nemčija, GRIMEX**

6 Frankfurt/Main 1 • Postfach 16120
Wilhelm-Leuschner-Strasse 25
Telefon (061) 25731

s filialami:

AIR-BUS REISEN

6000 FRANKFURT/Main 1
— Münchener Str. 42 — Tel. (061) 2573201

4000 DÜSSELDORF 1 — Steinstrasse 20
Tel. (0211) 329878 + 326309

2000 HAMBURG 1 — Glockengiesserwall 19
Tel. (040) 331610 + 331619

3000 HANNOVER — Andreaestrasse 7
Tel. (051) 327314 + 387315

Ljubljana: Inex adria aviopromet, Titova 48,
Tel. 313-366 in vse turistične poslovalnice
v Sloveniji in Jugoslaviji

NOVE PLOŠČE IN KASETE

PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK
Po klančku — dvojna
Povsod smo doma — dvojna
Kjer pesem in veselje — dvojna
V deželi glasbe — dvojna
ANSAMBEL LOJZE SLAK
Postojnska jama — dvojna
Popotnik — dvojna
ANSAMBEL FRANC MIHELČ
Cerkniško jezero — dvojna
Vesela polka — LP
ANSAMBEL MIHA DOVŽAN
Jutro v planinah — dvojna
ANSAMBEL SLOVENIJA IZ PTUJA
Tebi, Slovenija — LP
PIHALNI ORKESTER F. PUHAR
Slov. polke in valčki — LP
ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI
Dober dan — LP
ANSAMBEL TONE KMETEC
Ljubezen pod marelo — LP
Moja štajerska dežela — LP
ANSAMBEL MAKS KUMER
Veselje na vasi — LP
SLOVENSKA POPEVKA
Ljubljana 79 — LP
ANSAMBEL ZADOVOLJNI KRANJCI
Mi se 'mamo radi — LP
SLOVENSKA LJUDSKA GLASBA
Porabje — LP
Zvočni primeri izvirne ljudske glasbe
SLOVENSKI OKTET
25 let — 3 LP plošče
MOŠKI KOMORNI ZBOR CELJE
Sloven'c Slovenca vabi — LP
MOŠKI KOMORNI ZBOR RTV, LI.
Hčj tovariši — LP
PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR
godba milice
Himne, svečane pesmi, žalostinke — LP
PEVSKI ZBORI IZ PRIMORSKE
Primorska poje — dvojna
MOŠKI PEVSKI ZBOR FRANCE
PREŠEREN, KRANJ
Jaz bi rad rudečih rož — LP
VOKALNI KVINTET GORENJCI
Zabučale gore — LP
KVARTET DO
Oblaki su rudeči — LP
FRANC IN TONČKA MAROLT
Slov. ljudski plesi in pesmi — LP

MAGNETOFONSKE KASETE

Slovenska popevka Ljubljana 79
Popevka vesele jeseni Maribor 79
Tebi Slovenija — ansambel Slovenija
iz Ptuja
Slov. polke in valčki — orkester Puhar
Po klančku I, II — Avsenik
Sem na planinah — Jeršinovec
Vesela polka — Mihelič
Kadar srečam te — Slak
Veselo na rajžo — Slak
Naj vrisk pove — Slak
Domači vasici — Slak
Sezidal sem si vinski hram — Slak
Iz Slakove skrinje I, II

aerodrom ljubljana

Vzletno pristajalna
steza:
dolžina: 3.300 m
širina: 45 m
Letališče ima
2. kategorijo po
ICAO predpisih.
Lahko sprejme vse
vrste letal, vključno
boeing 747.
Število potnikov v letu
1979: 680.000
Količina pretovorjenega
blaga: 7.250 ton
Redne mednarodne
povezave: New York,
Chicago, Cleveland,
London, Pariz,
Zürich, Amsterdam,
Frankfurt.
Redne notranje
povezave: Beograd,
Sarajevo, Skopje,
Titograd, Dubrovnik,
Split.
Ugodna lega za:
turistične centre
(poletne in zimske)
v Sloveniji, južni
Avstriji in
severo-vzhodni Italiji -
Bohinj, Bled, Kranjska
gora, Postojna, Lipica,
Portorož, Rogaška
Slatina, Radenci.

rodna
gruda
slovenija

english section

RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102

Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana

Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.

English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.

RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.

Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U. S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.

LETTERS TO THE EDITOR

Dear Sir:

Both my mother and myself enjoy getting the "Rodna gruda" very much. I am enclosing a check to renew our subscription for another year and three extra dollars towards keeping the magazine in force for a long time.

I enjoy reading the "English Section" and beautiful pictures of Yugoslavia. I have made numerous trips to Yugoslavia and I enjoy every trip I have made. Our first trip which my mother and I made to Yugoslavia was in 1952. Mother's dad was very ill and she made her mind up that she wanted to see her dad whom she had not seen for 42 years and a sister who is now living in Zagreb with her family. You can imagine what a trip that was and the best part mother has never flown in an airplane, this was her first time. My mother and dad came from Zagorje ob Savi. Beautiful town. Mother's dad lived for 1 year after we came home. He died at the age of 89. Since

that time mother has been back 4 times.

The English Section is very interesting to me as it keeps informed and up-to-date as to what is going on in Yugoslavia. I am enclosing two pictures that we took at Enon Valley when the Koroški Akademski Oktet had their concert.

Sincerely yours,

Mary Kozel, Pittsburgh, Pa.

Gentlemen:

Enclosed is a check for \$ 8.00 to cover renewal of Rodna gruda for 1980 for my mother, Anna Buck. She enjoys reading your magazine and especially articles about Metlika, her birthplace, which she left in 1912 at the young age of 18. We both wish you continued success with Rodna gruda in 1980. Sincerely,

Gladys K. Buck, Chicago,
Ill. U.S.A.

Ann Kumer, Jennie Gorjanc, Jennie Zaman and Mary Kozel at the SNPJ Campsite in Enon Valley, Pa.

Dancing and music under and around the grape arbor in Aurora, Minnesota

I am enclosing several pictures that were taken that day, maybe they can be of use to you in your magazine.

*Barbara Vodovnik,
Bloomington, Minnesota*

NEWS

THE WORLD PAYS ATTENTION TO PRESIDENT TITO'S DIPLOMATIC NOTES

Much attention and understanding was paid by the world at large to the recent diplomatic notes which were sent by President Tito to the heads of state and government of various countries. These notes refer to the vital importance of the widest possible endeavours for the renewal and development of the policy of détente as a general process for the strengthening of peace and security in the world. A particularly deep impression on the world's public was made by the circumstances in which President Tito sent these notes. The text of the notes was agreed upon by President Tito at the start of February, at the time when President Tito was already undergoing intensive health treatment at the Clinical Centre in Ljubljana. What is involved is President Tito's desire to continue the practice of exchanging opinions with world statesmen. Last year President Tito exchanged 150 diplomatic notes with 68 foreign statesmen.

The common denominator of this year's diplomatic notes sent by President Tito and of the various actions of Yugoslav diplomacy is the unequivocal condemnation of all those negative phenomena which make international relations more difficult and cause anxiety among the world's peoples. Certainly no chance should be missed to do everything that is objectively possible to improve the worsened political and economic relations in the world. The people of Yugoslavia consider that the moment has now come when the international community, and the non-aligned countries in particular, is duty bound to oppose all foreign influence and interference, the policy of using force and the expansion of regions of influence.

THIRD VOLUME OF THE DICTIONARY OF THE STANDARD SLOVENE LANGUAGE IS READY

Not long ago the third volume of the capacious and scientific "Dictionary of the Standard Slovene Language" was put on display in Ljubljana. This volume contains words from "Ne-" to "Pren-". The first volume of this dictionary was published in

the Germans. This we did, as your article stated; in the Rodna gruda article in 1976. We were so happy to find the Lady and your Country, just as friendly as the time you helped me during the war.

Another happy occasion, was the visit along with Jerry and Gin Armstrong in 1976. I got to meet many that helped me in my travels during the long, cold escape in 1945.

I am indebted to many that treated us so nicely in our return visit and hope to revisit your country again in the future. Sincerely,

*Bill Petty,
Carthage, Tennessee, U.S.A.*

Dear Sir:

Two years ago in Aurora, Minnesota, a group of descendents of Yugoslav immigrants joined together and revived the American Yugoslav Club, 3. The membership has grown beyond all expectations, the purpose of the club being to carry on the language, culture and traditions of our ancestors.

The first major project was to have a fall grape festival, which was such a success that we now plan to have the grape festival as an annual event. We had musical groups from Ely, Chisholm, Eveleth and Aurora entertaining the crowd with the old traditional Slovenian and Croatian folk songs and 13 members of the Chisholm Button Box Club played for dancing all day and into the evening. In the afternoon the ladies served a delicious lunch of strukljji, sarma, kisel krompir, krofe, klobasa, sunka, potica, strudel, etc. Such a good time was had that plans are now being made for a bigger and better grape festival in 1980.

Dear Sir:

I received a copy of the Rodna gruda in the mail today. As I looked through the magazine, I noticed a picture of the village of Dreznica, on page 22. This brought back many memories of the Bail-Out of ten members of a Bomber Crew in January 1945 and our rescue by the Slovene Partisans, two days later on the mountain near Kobarid.

Your Magazine, Rodna gruda, gave an account of our visit in the November 1976 issue. I have a copy of the magazine and still cherish it very much.

I spent seventy two days, from January 20 to April 2nd in 1945 walking from Kobarid through the mountains to near Zagreb, later to be flown out from behind the lines back to Italy. Much of this time was spent hiding in the daytime, walking at night, guided and directed by the Yugoslav Partisans. Food was very scarce and many days with very little or nothing to eat except what the Partisans could somehow get for us. Sleep was wherever you could find shelter, maybe a barn or on branches of pine in the snow. Somehow through the help of God and the Partisans, we survived. The first five of the seventy-two days were spent with Mrs. Amalite Faletic, hiding me and two other flyers in her barn at night and risking her life by letting us stay in her house in the day time.

On a Tour of Southern Europe in 1969, my wife Geraldine and I made our first trip back to Yugoslavia. We hired a Taxi driver to take us from Venice, Italy, to Kobarid to find the Lady, Mrs. Faletic, who had probably saved my life from the bitter cold and

1970, and it is planned that the fifth and final volume be published by the end of the 1980's.

EXHIBITION OF BABYLONIAN ART IN LJUBLJANA

In March a grand exhibition entitled "Babylonian, Assyrian and Mesopotamian Art" was opened in the National Museum in Ljubljana. The exhibition was made possible by the General Directory of Antiquary Art, of Baghdad, Iraq.

The exhibition consist of exhibits lent from the collections of the National Museum of Baghdad, and includes approximately 250 exhibits. Among them are exhibits from the times of the Sumerian Culture, which was the world's oldest civilization, dating from the end of the fourth millennium B. C.

DEATH OF KAREL PRUŠNIK-GAŠPER

During the middle of March, after a short illness the death took place at Ljubljana's Clinical Centre of the Carinthian "Prvoborec" and revolutionary Karel Prušnik-Gašper, the Chairman of the League of Carinthian Partizans and an active member of the League of Slovene Organizations in Austrian Carinthia.

Karel Prušnik-Gašper was born 70 years ago at Lobnik above Železna Kapla. Already at an early age he joined the progressive workers' move-

ment in Austria. Because of his activities he was imprisoned three times. In the Spring of 1941 he was sent by the Nazis to a forced labour camp. On his return in 1942 he joined the Liberation Front and the partisans.

A MAGAZINE FOR EMIGRANTS OF ALBANIAN NATIONALITY

It has been proposed by the "Izseljenska matica" of Kosovo that a magazine for emigrants from this province and other parts of our country be published. The magazine is to be published twice monthly and will contain mainly articles from those areas whence the emigrants of Albanian nationality came to their new homelands.

EXHIBITION OF YUGOSLAV ART AT NEW YORK

Over 400 representatives of cultural and public life took part in the recent opening of an exhibition of the works of 30 Yugoslav artists, which was held in the premises of the American Hannover Trust Bank in New York. All these works had already been sold three days earlier at a public auction held during the scheduled flight of a JAT jet on the Belgrade-New York route. The profits from this auction will be used to help finance the Centre for the Rehabilitation of Retarded Children at Zagreb.

been increased. It is expected that in 1980 an income of 300,000 dollars will be realized from export sales, with increase in sales to the U.S.S.R.

"ELAN" TAKES PART IN INVESTMENT IN SWEDEN

Every day there is a greater demand for Elan's skis. This is certainly not just the result of the successes achieved by our skiers at international competitions on "Elan" skis, but also the result of the quality of Elan's products. The popularity of Elan's skis and the great demand for them has forced Elan to increase constantly its production not only in Yugoslavia but also abroad, where Elan already has its own factories. Thus Elan is soon to become the joint owner of the Haparandi factory of competition skis in the north of Sweden. The Elan enterprise will own 70 % of the basic capital of the factory, with which Elan has successfully cooperated up to now, too, whereas 30 % of the basic capital will be owned the previous owner. The factory, which was built by the Swedes in 1973 in the less developed north of their country, did not make a profit, but as it is desired to keep the factory going the Elan enterprise showed its willingness to help. The investment is important for Elan too, as the interest for recreation is ever increasing in the world, and also for cross-country skis, of which not enough can be manufactured at Begunje. Another advantage of the investment is that difficulties involved in the import of equipment and raw materials will be avoided, and as well as this there is already a lack of workers at home. It is planned that a total of 150,000 pairs of the cheaper models of plastic cross-country skis of medium class quality be manufactured at this factory. These are the skis for which customers are showing ever increasing interest, considering the transition from wooden to plastic skis. In this way "Elan" will be able to fill the gap between wooden and the expensive plastic skis, and their sales range will be improved.

RECORD ACHIEVED AT THE PORT OF KOPER

Last year the total cargo handled at the Port of Koper was up by 19 % in comparison with 1978. A total of somewhat less than 2.4 million tons of cargo passed over the quays of this Slovene port. This year, with a number of new improvements and with the improved use of present handling equipment, it is planned that an increase in cargo handled of 27 % be achieved. Last year the greatest increase was in the number of containers handled, which reached 15,450.

ECONOMIC ACHIEVEMENTS

"IMV" OF NOVO MESTO TO INCREASE EXPORTS

The "IMV" Enterprise of Novo mesto has affirmed itself abroad, particularly in Western Europe, with the sale of its holiday caravans. This year, too, a big increase in exports is planned by "IMV". Manufactured products to a total value of almost 120 million dinars are to be exported. These products are to consist of more than 30,000 holiday caravans and 22,000 Renault-4 cars, which are manufactured in cooperation with Renault of France. When the construction of a new factory at Novo mesto is completed in April this year, production will be increased to a daily production rate of 400 cars. There is a lot of demand in foreign countries for the holiday caravans made in Novo mesto. A lot more of them could be sold than are made, even though as much as 90 % of the total production is exported.

Apart from the production of caravans at the "IMV" factories in Novo mesto and Brežice, their factory in Belgium, where a large portion of the caravans sold in the West are manufactured, is asserting itself ever more strongly. "IMV" has established in foreign countries eight special enterprises exclusively for the sale of these holiday homes-on-wheels and for their servicing. Thus the employees of "IMV" sell their holiday caravans abroad themselves.

INCREASING EXPORTS AT "ŠEŠIR" OF ŠKOFJA LOKA

As much as one third of the total income of the "Šešir" working organization of Škofja loka comes from export sales. Their products, mainly headwear, have been sold to Iran, West Germany and Belgium, and recently exports to the U.S.S.R. have

Vipava

SLOVENE SHOE MANUFACTURERS INCREASE EXPORTS

Last year more than four million foreigners put on Slovene-made shoes. For this is the number of pairs of shoes exported by the Slovene shoe-manufacturing industry, for which the industry was paid approximately 60 million dollars. Shoe exports are increased every year in spite of difficulties with the supply of leather. A lot of skins have to be imported.

Over the last few years the big Slovene shoe-manufacturers, "Planika" of Kranj, "Peko" of Tržič and "Alpina" of Žiri, have been joined in export activities by some smaller enterprises, "Ciciban" of Mirna and "Lilet" of Maribor. Although imports to the Eastern European countries have been increasing, too, our manufacturers sell most of their products on the markets of the West. This is also the result of economic links with certain foreign partners. For instance "Planika" cooperates successfully with "Adidas" of Germany in the manufacture of sports shoes, and "Peko" cooperates with "Afis" in the design of modern fashion shoes. Sports shoes, particu-

larly for skiing and running, make up the larger part of "Alpina" of Žiri's exports. At "Ciciban" children's shoes are made and these sell best on foreign markets, too.

LONG-TERM EXPORT ORIENTATION

It was two decades ago that it was realized at the Industry of Cotton Products, "IBI" of Kranj, that for successful business it is necessary to export. Their insistence on export orientation has been richly repaid, as "IBI" is one of the few textile manufacturers which are operating particularly successfully. Last year products to a total value of 3.6 million dollars were exported, which was made possible mainly by an orientation towards Yugoslav-produced raw materials and modern production technology. For instance the production path has been reduced in length from 2 kilometres to 380 metres, and the number of workers employed has been reduced from 713 to 493. In this way productivity has been much increased, although difficulties sometimes arise in connection with the enterprise's insistence on Yugoslav-made raw materia.

THE THIRD DECADE OF AVSENIK'S MUSIC

It's not quite yet thirty years, but almost; be exact, this year is the twenty-eighth year of the successful appearance of the Avsenik ensemble. At the entry into the new decade the Avsenik ensemble consisted of Slavko Avsenik, the indispensable Franc Košir, clarinetist Albin Rudan, guitarist Lev Ponikvar, doublebass-player Mik Sos and the singers Ema Prodnik, Jožica Svete and Alfi Nipič.

Although the Avsenik ensemble was absent during the first few days of the New Year at concerts held at home and in other countries of Europe, their "jump" into the new season was more than successful. In December they were able to add to their large collection of prizes, golden discs and awards for popularity both at home and abroad the "Golden Rose", a special

prize presented by the Austrian Radio-diffusion organization, which was awarded to the brothers Slavko and Vilko Avsenik as being the musicians whose compositions were the most played last year. This is a very high award, if it is considered that among those competing were all the world's and Europe's most well-known composers of popular music, from the well-known Swedish group Abba to Elton John, Paul McCartney and others.

It was the exceptional popularity enjoyed by the Avseniks for so many years throughout the world that persuaded the editors of programmes of current interest at RTV Ljubljana to invite Slavko Avsenik in front of the cameras in the programme "Made in Yu 1979". At the same time they invited him for a discussion about the realized and missed export possibilities of our Economy over the last year. For it's clear that popular music is no longer just entertainment, but an important link in the Economy, in which an important ensemble such as the group of the Avsenik brothers has an important place.

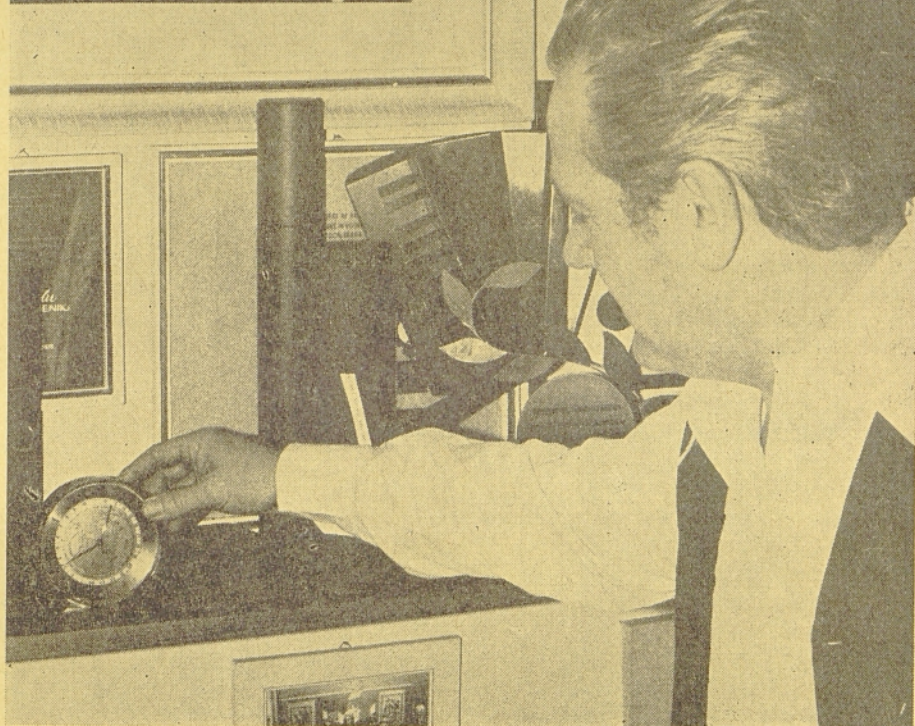
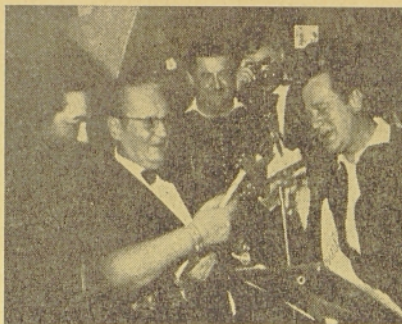
To what extent is that true?

A MISSED CHANCE

In the programme the Avsenik brothers ensemble was described by the commentator as a "goldmine", as the "goose which lays golden eggs", for the Germans. To be more exact — for the Telefunken company, with which the Avseniks have had for more than two decades signed an exclusive contract for the recording and manufacture of records and cassettes outside Yugoslavia.

In the programme Slavko Avsenik, when asked why the ensemble doesn't make records for sale on foreign markets in Yugoslavia, recalled the years when the ensemble started to make its appearance on the stages of Western Europe. It was then that they were waiting for one of the Yugoslav recording-enterprises to remember that with a group of their quality good profits could be made. Both in Yugoslavia and in other countries.

But no Yugoslav recording-enterprise showed interest, neither then nor later, and so the ensemble had to get used this idea and look for a solution elsewhere. Telefunken, however, made an offer, and the Avseniks ensemble soon became their most profitable investment. This is best proved by their sales of 27 million records, by the 27 golden discs which the lads from "under Roblek" have been awarded for their albums. To this should be added the thousands of organized clubs of the "Friends of the Ensemble", scattered over all of Europe, in-

Slavko Avsenik

numerable television programmes and several tens of successive victories in the West German Radio Hit Programme "Lustige Musikanten".

In front of the cameras of RTV Ljubljana Slavko Avsenik pointed out that all this could have stayed at home (the profits from the sale of records and cassettes on the European market and outside Europe), the way it is however all that is collected in Belgrade from the above-mentioned "gold-mine" are the author's fees and payments (in foreign currency) from recordings from records and cassettes and from radio and television performances of Avsenik's music. Of course it is understandable that all the profits from Yugoslav recordings and performances stay at home, as the ensemble works in Yugoslavia under the patronage of the "Helidon" factory of gramophone records.

Whatever the case may be, the big chance has been missed, the question remains as to how the domestic producers of gramophone records would have acted if things had taken a different course. Would they have been equal to the demands of the European market, which over the last decade has

been almost as thirsty for Avsenik's tunes as for crude oil.

A SPECIAL PHENOMENON

All the above goes to show that the ensemble of the Avsenik brothers has become an indestructible phenomenon, unlike anything before in our music, which has inundated the "old continent" like a flood. Hundreds of ensembles according to the pattern of the Avsenik's ensemble have been set up in Yugoslavia, whereas thousands of groups perform in the arrangement invented by the brothers Slavko and Vilko in Austria, West Germany, Switzerland and other countries. The "classical instrumental quintet" — accordion, trumpet, clarinet, guitar and double-bass — has become the synonym for a particular kind of music, which has in foreign countries been christened "Oberkreiner", on account of which Slavko Avsenik always flies into a temper: "Who thought that expression up, I don't know", he says, "but everyone knows that the music which we play is ours — Avsenik's, Slovene".

There have been many arguments about the expression "Oberkreiner"

over the years, but using this expression many ensembles have opened the doors for giving performances in the countries of Europe and in doing so have also shut the doors behind them. "These days the ensembles in Austria, Germany and Switzerland have to play a certain percentage of our programme if they want to be engaged", explains Slavko Avsenik. And he adds that the most surprising thing in all the copying which they experience is that it has grown up into the copying of the choice of instruments and of songs.

"Recently more and more Austrian, German and other ensembles wear our national costumes. Can you imagine?"

This is probably partly due to the desire of these ensembles to approach as close as possible to the original, which is also dictated by the laws of commerce. At the same time it confirms the fact that the Avsenik's ensemble is a real phenomenon of its time.

When asked how the ensemble reacts to the work of all these imitators, Slavko Avsenik answers with a smile, that it doesn't bother anyone any more, and that the ensemble is keeping to its planned path:

"We're not planning any revolutionary changes. Professionally, we keep to our work, the only changes which are really necessary are fresh harmonies. We must keep going forward, and it probably won't sound over-ambitions if I say that our time is only coming now".

In support of this statement by the leader of this most popular ensemble, it is sufficient to note that last year the Avseniks concluded a sales contract with the "Ketil" Trading Company for the sale of their gramophone records on the markets of the U.S.A. and Canada. Tunes with English texts have already been prepared, and Avsenik's first record with a selection of the hits of recent years will be recorded in English in the Spring of this year.

FRIENDS AMONG FRIENDS, UNTIL WHEN?

When, some years ago, the trumpeter and humourist Košir fell ill, many people were possessed by the question: "What now? Until when will the Avseniks be able to keep going?"

Slavko Avsenik admits that he doesn't like thinking about such matters, as it would be impossible to find a suitable replacement for Košir or for anyone else. Or for Rudan, Ponikvar or Sos.

"Only the singers Ema, Jožica and Alfi don't yet have age problems, but the rest of us have already more or

less met Abraham reached the age of 50)", he adds.

Things are, of course, different from what they were several years ago, when they gave even more than three hundred concerts in twelve months. Their tours now last two weeks, for the rest of the month they're at home. They practice, prepare programmes for new records, make recordings, give performances regularly in Slovenia. For ten years it's been like that.

"All the same we haven't forgotten the days when things weren't so easy. At that time our children hardly knew us, and we hardly knew what family life was. Now that's all been arranged and we're all glad that that's the case".

Slavko Avsenik has three sons. All three have taken after their father, and music. The oldest of them, Slavko Avsenik the younger, is studying at the Academy for Jazz at Graz. Last year he gave a successful performance with the ensemble "Oddelek 8" at the Ljubljana Festival of Jazz. He also gives lively performances as a pianist with various groups. So there are no fears about a lack of "descendants".

"Hm, I don't know what to say", Slavko Avsenik thinks aloud to himself in a fatherly way. "It would be nice if the tradition remained in the family, but I shan't make anyone do so. Let the lads decide for themselves..."

Till when will the Avseniks keep going?

The question isn't polite, although put openly and to the right man. What was the answer?

"I could shoot off a stereotyped phrase and say — as long as people will listen to us", answers the leader on behalf of all the members of the ensemble. "There is a lot of truth in that, but all the same we have to carry out our contractual obligations to the "Telefunken" record-manufacturing company, and to our foreign manager, as well as this there a large number of various circumstances. In short, last year we concluded a three-year contract with "telefunken". It is important what Kelt's American-Canadian project will show. It has been our strong wish for the last few years to visit Czechoslovakia, Poland and Scandinavia. We probably won't be shutting shop so soon", he smiles, "and I hope that we will be up to it, if we keep in good health".

At the end of the interview the question came as to which performance the ensemble recalls most fondly.

Without hesitating Slavko Avsenik answers that those were the performances his ensemble gave in front of President Tito. Either the one they

The Holiday Inn Hotel in Ljubljana

gave at Brdo for the New Year' Holiday, or the one given on the occasion of the visit of the Chinese party and state delegation at Brioni, or the last one, when they played at the conclusion of the hunt, which was held by President Tito for the foreign diplomatic representatives at Karadjordjevo.

"Those are memories which always remain, for all one's life," the leader of the most popular Yugoslav ensemble, Slavko Avsenik, adds at the end.

A GUIDE FOR TOURISTS

HOLIDAY INN HOTEL AT LJUBLJANA

Ljubljana's new hotel, the Holiday Inn, has published a brochure including colour pictures with a sketch of Ljubljana's main traffic arteries and the position of the hotel marked on it.

The brochure, which includes the hotel's price-list for 1980, has been

Around the castle vineyards are laid out, and behind the hillock there are several houses — the village of Zemono.

The castle was built in 1689 as a summer-court for the Counts of Lantieri, who had their main residence at Vipava. It was built by masons from Venice, who at the time were thought to be something special. It is a Renaissance building with a square floor-plan, around which an arcaded passage runs. The architect had copied the work of the famous Venetian architect Palladi. The central part of the building, the hall, is built in the shape of a cross, with rooms in the corners.

Nowadays the village of Zemono has been restored. The restoration was not easy to carry out as it was necessary to take into consideration all the requirements of the Office for the Protection of Monuments and of course of functional arrangement. The "Lipa" factory of Ajdovščina, which provided the funds necessary for the restoration of the castle, has a salon of furniture laid out within the castle. There is also a room where various cultural-artistic events, as well as exhibitions, can be held.

A marriage-hall was laid out in the castle not long ago, as also was a cellar restaurant. Last year the so-called "Evenings with the Muses" (Music, Poetry and Art) were held at Zemono Castle, and in 1980 activities are to be continued even more intensively. For instance, on May 17th the Slovene Octet is to give a performance there, and in the same month the Slovene graphic artist Zvest Apolonij will be exhibiting works in the exhibition rooms. On June 7th there is to an Evening of Poetry from Carinthia, Trieste, Gorica, Venice and Rezia and of Music. In October one of the top Slovene painters, Janez Vidic will be exhibiting his paintings here, whereas in November the Slovene sculptor Tone Demšar will be exhibiting some of his designs. In December an exhibition is to be given by Jelica Žuža.

SLOVENIA'S YOUNGEST TRAVEL-AGENCY

At the start of 1980 Slovenia's youngest travel-agency "Mercator Tourist" moved to new premises at Tavčarjeva 6 in Ljubljana. These premises are in the centre of the city, near to "Tavčarjev hram", an inn which serves tastily prepared Slovene dishes. The Mercator Tourist agency is now, even more successfully than before, supplying all kinds of information for tourists, and organizing trips, technical outings, and holidays, It also supplies brochures and cooperates with other travel-agencies abroad.

published in English, German and Italian, as well as in Slovene. You can get it by writing to: Holiday Inn, Miklošičeva 3, 61000 Ljubljana (Telephone 061/28-903, 23-933, 28-906).

SPECIAL ATTRACTIONS AT PTUJ

At the castle in Ptuj there is a restaurant where every Saturday evening a dance is held from 8 p.m. to midnight. During the intervals between the lively dance-tunes the merry-makers are entertained by an expert of modern magic. At the castle restaurant in Ptuj the menu is exceptionally interesting and picturesque. One can order a Veal Cutlet prepared in the old Slavonic way, or Castle Rolls, "Plat a la Frederick VII", Castle cake-slices or "Beefsteak à la Count Žiga", as well as many other delicious dishes prepared according to time-honoured recipes.

AQUARIUM AT PIRAN

Since 1964 there has been a nicely laid-out aquarium at Piran, with a circulation of fresh sea-water, which makes it unique in Yugoslavia, alt-

hough the latter has several other aquariums (at Split and Dubrovnik for instance).

In 25 tanks of different sizes containing a total of 17,000 litres of sea-water the flora and fauna of the Northern Adriatic are represented. More than 50 different kinds of fish and crabs live in the tanks, as well as about 50 other marine animals.

In the high season (June 1st—September 15th) the aquarium is open from 8 a.m. to 10 p.m., and out of season from 9 a.m. to 12 and from 3 to 7 p.m.

ZEMONO HAS BEEN RESTORED

The Castle of Zemono stands less than one kilometre from Vipava and 5 kilometres from Ajdovščina. In fact it is neither a castle nor a manor, but a luxurious country house, built in the Venetian-Palladian style. A nice asphalted road leads from the main road up to the castle, which is on a slope (128 metres above sea level and 20 metres above the bottom of the valley). There is also a relatively large parking area for cars next to the castle.

EL MUNDO ENTERO HA PRESTADO ATENCIÓN A LOS MENSAJES DEL MARISCAL TITO.

La opinión pública mundial ha recibido con gran atención y conciencia la gran cantidad de mensajes que enviara TITO en estos últimos tiempos a los mandatarios de algunas naciones y repúblicas. Las proposiciones y mensajes están relacionados con la urgente decisión de las naciones que tienen conflictos. Además se incluye en los mismos los más amplios intereses por mejorar todo lo concerniente a las relaciones internacionales y a la renovación y mejoramiento del desarrollo pacífico dentro de la política de cedimiento o cese de la presión que ejercen algunos sobre el proceso que lucha por la afirmación de la paz y la seguridad mundial. Y lo más interesante fue la especial y profunda impresión que causaron estos mensajes por la forma y circunstancias en que fueran enviados éstos. Todos sabemos que el presidente TITO formuló el texto de los mensajes a principios del mes de febrero. Es decir ya durante el tiempo de su primera cura en el Centro Clínico de Ljubljana. Sin duda era el deseo de continuar su continua labor, la cual ya lleva realizando largos años, y de cambiar opiniones con los mandatarios y presidentes de todo el mundo. En el curso del año pasado el presidente TITO ha intercambiado opiniones con 68 mandatarios extranjeros y ha enviado más de 150 mensajes a distintas naciones y países de todo el mundo.

El denominador común de estos mensajes es sin duda la intención y el interés en general por mejorar las relaciones entre todos los ciudadanos del mundo. Todos los textos enviados por TITO son a su vez mensajes que llevan encuadrados los fines y deseos de la diplomacia yugoslava, que es sin duda la crítica y enjuiciamiento de todo aquello que sea negativo o engrave las relaciones internacionales y provoque preocupaciones a la gente de todo el mundo. Al mismo tiempo no debemos dejar pasar de largo ninguna oportunidad para hacer todo lo necesario, lo más objetivamente posible, para mejorar las relaciones mundiales en cuanto a la política y economía se refiera. Justamente Yugoslavia piensa que éste es el momento en el cual debe ponerse en acción la comunidad internacional en pleno para trabajar contra todo aquello que sea mediación o interferencias extranjeras, como así también la intervención o ingerencia en los asuntos internos por fuerzas políticas extra-

njeras y la ampliación o influencia territorial en los límites o zonas limítrofes.

COOPERACION ENTRE LAS SOCIEDADES YUGOSLAVAS PARA EL EMIGRANTE

En la sede de la Sociedad de Emigración Eslovena tuvo lugar este año la primera sesión extraordinaria de todas las demás sociedades de emigración. Matica Eslovena para el emigrado lleva este año la función principal como sede de la comisión coordinadora de todas las Maticas del emigrado de toda Yugoslavia.

La primer reunión de esta comisión coordinadora tuvo lugar a fines del mes de febrero. En la misma se aceptó el programa de trabajo o plan de acciones comunes para el año en curso. Además se llegó a un acuerdo en cuanto a las campañas que se desarrollará en el país y fuera de él. En primer lugar debemos poner en evidencia el consejo e intercambio de ideas sobre el problema de la emigración eslovena y serbia que tendrá lugar en Bled en el mes de mayo. Más tarde, durante el otoño, la consulta y consejo sobre la conservación de la lengua materna y de la cultura étnica entre los descendientes y nuestros emigrantes en general.

La reunión de la comisión coordinadora fue presidida por el actual presidente de la Matica del Emigrante de Eslovenia, Stane Kolman. Además se hizo presente como representante de la conferencia SZDL de Eslovenia, Tone Fajfar, quien en su discurso de apertura y saludo a todos los representantes entre otras cosas recalcó:

«Es entendible que cada una de las sociedades del emigrante, miembro de esta comisión, debe prestar una atención especial a todos aquellos que sean participantes y descendientes de su respectiva nacionalidad. Lo más interesante es, aparte de todo lo demás, que debemos robustecer la unión de todos nuestros conciudadanos y gente que está en el extranjero, de la misma manera como nos preocupamos lo sea en nuestra patria, para así todos juntos poder conservar todo lo obtenido y ganado en nuestras repúblicas, en especial para conservar el prestigio obtenido ante todo el mundo.»

Todas las sociedades decidieron que de ahora en adelante se hará todo lo posible para ayudar a las jóvenes generaciones de emigrados que deseen conservar o aprender su idioma materno o estudiar en su madre patria, tierra de sus antecesores, o simplemente visitar la

misma durante la época de sus vacaciones.

Entre las campañas de mayor importancia mencionaremos la cooperación de las sociedades entre sí durante las celebraciones y festivales del emigrado que tendrán lugar: Día de Canadá y Yugoslavia en Toronto (Canadá), celebración en recuerdo al eminente hombre de ciencias Nicola Tesla, Festival étnico en Detroit, Mes de la Cultura Yugoslava en Pittsburgh (USA). Además SIM (Eslovenia) será la patrocinadora de la inauguración del nuevo Hogar »TRIGLAV« en Buenos Aires, Argentina.

DR. ALOJZ ŠUŠTAR ARCHIEBISPO DE LJUBLJANA

El nuevo archiebispo de Ljubljana es el Dr. Alojz Šuštar. A fines del mes de enero el Papa Juan Pablo II nombró como nuevo archiebispo y metropolitano de la región clerical eslovena, como se sabe alcanza a toda la Rep. de Eslovenia, al Dr. Šuštar A., canónico de la catedral capital de Ljubljana.

El nuevo mandatario eclesiástico nació en Grmada (Trebnje na Dolenjskem). Estudió en Ljubljana y en Roma, donde en el año 1946 se ordenó de sacerdote. A causa de una enfermedad se trasladó a Suiza donde se quedó más de 25 años y en este cuarto de siglo fue al principio capellán, después profesor de filosofía y teología (religión). En la facultad de teología en Chur dictó cátedra de teología moral, más tarde fue elegido como rector de la nueva escuela de religión y además ocupó la función de vicario del obispo de aquella región —. Entre otras funciones de importancia ocupó además el puesto de secretario del cuerpo episcopal europeo principal.

Durante su permanencia en Suiza escribió un gran número de artículos en distintas revistas y editó varios libros, anetodo sus temas son del tipo religioso moral. Al mismo tiempo trabajó entre los emigrantes obreros y visitó varias veces Eslovenia. A principios del 1977 volvió definitivamente a su patria y fue nombrado en Ljubljana canónico de la catedral y además cumplió las funciones de archidiacono. A ésta se sumaron otras importantes responsabilidades y funciones dentro de la vida eclesiástica. Con todo no dejó de publicar sus artículos en varias publicaciones y revistas. Está en preparación su libro sobre los concilios y preconilios, reorganización de la iglesia en el mundo y otros temas que editará Mohorjeva družba de Celje. En la Facultad de Teología de Ljubljana el Dr. Šuštar dicta la materia teología moral.

Al ser nombrado recibió las felicitaciones correspondientes de las autoridades del gobierno esloveno por intermedio del ministro de cultura y del presidente de la comisión del SRS para las comunidades religiosas Stane Kolman, del presidente del municipio de Ljubljana M. Rožič y otros.

Hasta ahora el archiebispo de Ljubljana fue el Dr. Jože Pogačnik. El Dr. Pogačnik murió repentinamente a fines del mes de marzo a causa de un ataque cardíaco.